



**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**



TAKIM SPORLARI HAKEMLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİNİN VE ÖZ GÜVEN DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bayram KAYA

**SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Semiyha TUNCEL**

ANKARA

2021

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TAKIM SPORLARI HAKEMLERİNİN İLETİŞİM
BECERİLERİNİN VE ÖZ GÜVEN DÜZEYLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Bayram KAYA

**SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Semiyha TUNCEL**

**ANKARA
2021**

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin ve Öz güven Düzeylerinin Değerlendirilmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimde sunulan fikir ve hipotezler tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırmalar, tüm cümleler ve yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Bayram KAYA

Tarih: 02/07/2021

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Spor Bilimleri Anabilim Dalında

Bayram KAYA tarafından hazırlanan

“Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin ve Öz güven Düzeylerinin

Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından

DOKTORA TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 02/07/2021

İmza

Unvanı Adı ve Soyadı

Üniversitesi

Jüri Başkanı

İmza

Unvanı Adı ve Soyadı

Üniversitesi

Raportör

İmza

Unvanı Adı ve Soyadı

Üniversitesi

Üye

İmza

Unvanı Adı ve Soyadı

Üniversitesi

Üye

İmza

Unvanı Adı ve Soyadı

Üniversitesi

Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

İmza

Prof. Dr. Fügen AKTAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Şekiller	ix
Çizelgeler	x
1. GİRİŞ	1
1.1. İletişimin Kökeni ve Tanımı	3
1.2. İletişim Süreci ve Öğeleri	5
1.2.1. Kaynak	5
1.2.2. Mesaj	6
1.2.3. Kanal	6
1.2.4. Alıcı	7
1.2.5. Geri Bildirim	7
1.3. İletişimin Sınıflandırılması	8
1.3.1. Kitle İletişim	8
1.3.2. Örgütiçi İletişim	8
1.3.3. Kişi İçi İletişim	9
1.3.4. Kişilerarası İletişim	9
1.3.4.1. Sözlü İletişim	10
1.3.4.2. Sözsüz İletişim	11
1.2.4.2.1. Sözel Mesajlarla Kullanılan Anacak Sözel Olmayan İletişimler	12
Özellikleri	12
1.3.4.3. Yazılı İletişim	12
1.4. İletişim Modelleri	13
1.4.1. Tek Yönlü İletişim Odaklı Modeller	13
1.4.2. Karşılıklı İletişim Odaklı Modeller	14
1.4.3. Etkileşim Odaklı Modeller	15
1.5. Etkili İletişim Becerileri	15
1.5.1. Empati Kurma	17
1.5.2. Etkin Dinleme	18
1.5.3. Algı	18
1.5.4. Beden Dili	18
1.6. İletişim Engelleri	20
1.7. Hakem	21
1.7.1. İdeal Hakemin Sahip Olması Gereken Özellikler	22
1.7.1.1. Bireysel Özellikler	23
1.7.1.2. Fiziksel Özellikler	23
1.7.1.3. Spor ile İlgili Özellikler	24
1.7.1.4. Hakemlikle İlgili Özellikler	24

1.8. Öz güven	24
1.8.1. İç Öz güven	25
1.8.2. Dış Öz güven	26
1.8.3. Öz güveni Yüksek Bireylerin Özellikleri	27
1.8.4. Öz güveni Düşük Bireylerin Özellikleri	28
1.8.5. Hakemlikte Öz güven	29
1.9. Hakemlikte Duygusal Zeka	30
1.10. Takım Sporları	32
1.10.1. Futbol	33
1.10.1.1. Futbolun Tarihsel Gelişimi	33
1.10.1.2. Futbol Hakemliği	35
1.10.1.3. Futbol Hakemliğinin Tarihsel Gelişimi	36
1.10.1.4. FIFA ve Hakemlik	37
1.10.1.5. Futbol Hakemlerinin Unvan ve Klasman Belirleme Kriterleri	37
1.10.1.5.1. Futbol Hakemlerinin Klasmanları	38
1.10.1.5.1.a. İl Hakemi	38
1.10.1.5.1.b. Bölgesel Hakem	38
1.10.1.5.1.c. C Klasman Hakem	38
1.10.1.5.1.d. B Klasman Hakem	38
1.10.1.5.1.e. A Klasman Hakem	39
1.10.1.5.1.f. Süper Lig Hakemi	39
1.10.1.5.1.g. FIFA Hakemi	39
1.10.1.5.2. Futbol Hakemlerinin Özellikleri	40
1.10.1.5.2.a. Bireysel Özellikler	40
1.10.1.5.2.b. Fiziksel Özellikler	40
1.10.2. Basketbol	41
1.10.2.1. Basketbolun Tarihçesi	41
1.10.2.2. Türkiye’de Basketbol	42
1.10.2.3. Basketbol Hakemliği	42
1.10.2.3.a. İl Hakemi	45
1.10.2.3.b. Klasman Hakemi	45
1.10.2.3.c. FİBA Hakemi	45
1.10.3. Voleybol	46
1.10.3.1. Voleybolun Tarihçesi	48
1.10.3.2. Voleybol Hakemliği	49
1.10.3.2.a. İl Hakemi	50
1.10.3.2.b. Ulusal Hakem	50
1.10.3.2.c. Uluslararası Aday Hakem	51
1.10.3.2.d. FIVB Uluslararası Hakem	51
1.10.4. Hentbol	51
1.10.4.1. Hentbolun Dünya’daki Tarihsel Gelişimi	53
1.10.4.2. Hentbolun Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi	54
1.10.4.3. Hentbol Hakemliği	55
1.10.4.3.1. Hentbol Hakem Kategorileri	55
1.10.4.3.a. Aday Hakemi	55
1.10.4.3.b. İl Hakemi	56

1.10.4.3.c. Klasman Hakemi	56
1.10.4.3.d. C Klasman Hakem	56
1.10.4.3.e. B Klasman Hakem	57
1.10.4.3.f. A Klasman Hakem	57
1.10.4.3.g. Uluslararası (EHF-IHF) Hakem	58
1.10.4.3.h. Uluslararası (EHF-IHF) Aday Hakem	58
1.11. Takım Sporları Hakemlerinde Öz Güven ve İletişimin Önemi	59
1.12. Konu ile İlgili Çalışmalar	62
1.12.1. Ulusal Çalışmalar	62
1.12.2. Uluslararası Çalışmalar	67
1.13. Araştırmanın Önemi	69
1.14. Araştırmanın Amacı	69
1.15. Hipotez	70
2. GEREÇ VE YÖNTEM	71
2.1. Araştırmanın Deseni	71
2.2. Evren ve Örneklem	71
2.3. Veri Toplama Aracı	72
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	73
2.3.2. İletişim Becerileri Ölçeği	73
2.3.3. Öz Güven Ölçeği	74
2.4. Araştırmanın Sayıtları	74
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	75
2.6. Verilerin Analizi	76
3. BULGULAR	77
3.1. Takım Sporları Hakemlerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler	77
3.2. Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi	81
3.3. Takım Sporları Hakemlerinin Öz Güven Düzeylerinin Sosyo-Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi	97
3.4. Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Öz Güven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	109
4. TARTIŞMA	111
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	133
ÖZET	136
SUMMARY	137
KAYNAKLAR	138
EKLER	153
ÖZGEÇMİŞ	165

ÖNSÖZ

Yapmış olduğum tez çalışmamda şahsımdan desteklerini esirgemeyen, her konuda yanımda olan danışmanım Prof. Dr. Semiyha TUNCEL hocama ve bu aşamaya gelmemde en büyük pay sahibi olan Doç. Dr. Hakan SUNAY hocama ve adını sayamadığım diğer hocalarıma ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca bugünlere ulaşmamda her zaman yanımda olan desteklerini esirgemeyen değerli aileme, kıymetli eşime ve ismini sayamadığım herkese teşekkür ediyorum.

Bayram KAYA

SİMGELER VE KISALTMALAR

AH	Aday Hakem
AKH	A Klasman Hakemi
BH	Bölgesel Hakem
BHK	Bölgesel Hakem Kurulu
BKH	B Klasman Hakemi
CKH	C Klasman Hakemi
FIBA	Uluslararası Amatör Basketbol Federasyonu
FIFA	Federation Internationale de Football Ass
FIFA H	FIFA Hakemi
İBÖ	İletişim Becerileri Ölçeği
İH	İl Hakemi
İHK	İl Hakem Kurulu
MHK	Merkez Hakem Kurulu
ÖGÖ	Öz güven Ölçeği
SLH	Süper Lig Hakemi
TBF	Türkiye Basketbol Federasyonu
THF	Türkiye Hentbol Federasyonu
TVF	Türkiye Voleybol Federasyonu
UEFA	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. İletişim Süreci	5
Şekil 1.2. Aristo Modeli	13
Şekil 1.3. Lasswell Modeli	13
Şekil 1.4. Osgood Modeli	14
Şekil 1.5. Dance'in Spiral Modeli	15



ÇİZELGELER

Çizelge 1.1. TFF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları	40
Çizelge 1.2. TBF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları	46
Çizelge 1.3. TVF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları	51
Çizelge 1.4. THF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları	58
Çizelge 2.1. Branşlara ilişkin Hakemlerin Evren ve Örneklem Sayıları	72
Çizelge 2.2. Normallik Varsayımı	75
Çizelge 2.3. Güvenirlik Katsayısı	75
Çizelge 3.1. Takım Sporları Hakemlerinin Demografik Bilgileri	77
Çizelge 3.2. Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerileri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	79
Çizelge 3.3. Takım Sporları Hakemlerinin Öz güven Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	80
Çizelge 3.4. Takım Sporları Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz	81
Çizelge 3.5. Takım Sporları Hakemlerinin Yaş Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi	82
Çizelge 3.6. Takım Sporları Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz	83
Çizelge 3.7. Takım Sporları Hakemlerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Testi Analiz	84
Çizelge 3.8. Takım Sporları Hakemlerinin Aylık Gelir Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi	86
Çizelge 3.9. Takım Sporları Hakemlerinin Yabancı Dil Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz	88
Çizelge 3.10. Takım Sporları Hakemlerinin Hakemlik Yılı Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi	89
Çizelge 3.11. Takım Sporları Hakemlerinin Klasman Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi	91

Çizelge 3.12. Takım Sporları Hakemlerinin Hakemlik Öncesi Sporcu Olma Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz	92
Çizelge 3.13. Takım Sporları Hakemlerinin Meslek Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi	93
Çizelge 3.14. Takım Sporları Hakemlerinin Görev Yaptığı Şehir Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi	94
Çizelge 3.15. Takım Sporları Hakemlerinin Branş Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi	96
Çizelge 3.16. Takım Sporları Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analizi	97
Çizelge 3.17. Takım Sporları Hakemlerinin Yaş Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi	98
Çizelge 3.18. Takım Sporları Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz	99
Çizelge 3.19. Takım Sporları Hakemlerinin Eğitim Durumuna Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi	100
Çizelge 3.20. Takım Sporları Hakemlerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi	101
Çizelge 3.21. Takım Sporları Hakemlerinin Yabancı Dil Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz	102
Çizelge 3.22. Takım Sporları Hakemlerinin Hakemlik Yılına Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi	103
Çizelge 3.23. Takım Sporları Hakemlerinin Klasman Durumuna Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi	104
Çizelge 3.24. Takım Sporları Hakemlerinin Hakemlik Öncesi Sporcu Olma Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz	105
Çizelge 3.25. Takım Sporları Hakemlerinin Meslek Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi	106
Çizelge 3.26. Takım Sporları Hakemlerinin Görev Yaptıkları Şehre Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi	107
Çizelge 3.27. Takım Sporları Hakemlerinin Branşa Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi	108
Çizelge 3.28. Takım Sporu Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Öz güven Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	109

1. GİRİŞ

Hayatımızın her alanında önemli olan iletişim ve öz güven becerileri, takım sporları hakemleri adına da önemli olan bir durumdur. Öz güven; bireyin kendisinde olumlu duygular hissetmesini ve iyi olmasını sağlayan, hem kendisi ile hem de çevresindekiler ile olumlu ilişkiler kurabilmesine yardımcı olan özelliklerdir (Yalçın, 2018). Hem kendisi ile hem de çevresindekilerle olumlu ilişkiler kurmaya katkı sağlayan öz güven iletişim becerilerini de olumlu yönde etkileyen özelliktir. İletişim becerileri, takım sporları hakemlerinde kendilerini doğru olarak anlatabilmelerini, sporcuları doğru olarak anlayabilmelerini sağlayan özelliktir. İletişim becerilerinin oluşmasında etken olduğu düşünülen öz güven becerileri, takım sporları hakemlerinin karar verme aşamasında, aldıkları kararların doğruluğu ve kabul edilebilirliği açısından önemli bir durum olarak görülebilir.

Evrensel bir olgu olan spor, Dünya'nın pek çok yerinde pek çok branşta hem ulusal hem de uluslararası yarışmalar, müsabakalar ve turnuvalar ile geniş kitlelere ulaşmaktadır. Spor bazı insanlar için yaşam tarzı, bazıları için yaşamlarının anlamı hatta hayatın amacı haline gelmektedir.

Spor müsabakalarının yönetimi önemli bir konudur, zira iyi yönetilmeyen bir spor müsabakasında adaletsizlik, oyun kurallarına uymama, kazananın belirlenemeyeceği gibi olumsuz durumlar gözlenebilir (Kayışoğlu, 2008; Uzunkara, 2007).

Oyun kurallarının, dürüstlüğün simgesi olan hakemler müsabakaların en belirleyici unsurlarıdır. Sporda sosyal bir olgu olan hakemlik temsil ettiği tüzel kişilik olarak oyunda yönetici ve adalet dağıtıcısı rolünde olması hakemliğin rolünü arttıran önemli bir unsurdur (Ekmekçi, 2008).

Dünya üzerinde pek çok kişinin gerek izleyici gerekse bizzat katılımcı olarak ilgilendiği spor müsabakalarında karar verme ve oyunu idare etme yetkisini elinde bulunduran hakemler, müsabaka içinde haklıyı haksızdan ayırt eden ve spor adaletini sağlayan kişilerdir (Güner, 2009).

Müsabaka içinde adaletin dağıtıcısı olan hakemler, kararlarını hızlı ve doğru verebilmekle sorumlu olmaları ne kadar ağır bir yükün içerisinde olduklarını açıkça göstermektedir. Başarılı müsabakalar yöneten hakemler hem sporun seyir zevkini yükseltmekte hem de takımların emeğini kollamaktalar. Günümüzde başarılı maç yönetmek sadece sporcuyu, taraftarı ve yöneticiyi etkileyen bir durum olmaktan çıkmış ekonomik bir durum haline gelmiştir. Bundan dolayı da hakemlerin başarılı maç yönetebilme yeterliliği önemli görülmektedir. Sahada duygularına yenilmeyecek, sahadaki olup biteni gözden kaçırmayacak doğru kararlar verebilecek hakemlere ihtiyaç vardır (Kızılet ve ark., 2010).

Saha içerisinde kimsenin etkisi altında olmadan kuralları uygulayabilmek hakemlik açısından önemlidir. Müsabakalarda karar verme merci olan hakemlerin başarılı olabilmeleri için farklı yetenekleri barındırmaları gerekmektedir. Bir hakemin üstün fiziksel performansı ve çok iyi kural bilgisi saha içindeki başarısı için çok önemlidir ancak yeterli değildir.

Hakemlerin saha içinde oyunun sağlıklı yönetilmesi için kendisine tanınmış yetkileri vardır, Oyun sırasında belirlenmiş kuralları uygular, oyunun süresini belirleyerek oyunla ilgili kayıtlar tutar, kuralların ihlali durumunda veya diğer sebeplerden oyunu durdurur veya tatil edebilir, oyuncunun sakatlığı durumunda oyunu durdurarak sağlık yardımı almasını sağlar, oyun kurallarını ihlal eden oyunculara ceza verir, yetkili olmayan kişilerin oyun sahasına girmesine izin vermez (FIFA, 2008).

Hakemler verilen yetkileri kararlılıkla ve cesaretle uygulayabilmeleri için; kendine güvenen, kararlı, tüm zorluklara karşı sağlıklı karar verebilen, strese karşı koyabilen, liderlik özelliği olan, iletişim becerileri yüksek özellikleri taşımalıdır

(Doğan ve ark., 1996). Bu yeteneklerden öz güven ve iletişim önemli beceriler arasında yer almaktadır öyle ki bir müsabakada hakemin kendisini iyi anlatabilmesi, sporcuyu iyi anlayabilmesi ancak sağlıklı bir iletişimle gerçekleşebilir. Hakemler oyuncularla ve kendi ekibiyle anlaşılır iletişim kurarak kuralları sağlıklı ve doğru şekilde uygulayabilirler. Aynı şekilde kabul edilebilir ve doğru kararlar verebilmeleri için öz güven düzeyleri de büyük önem arz etmektedir (Aksoy, 2019).

Bu nedenle bu çalışmada takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerinin belirlenerek aralarındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Çalışmada takım sporları hakemlerinin medeni durum, cinsiyet, gelir düzeyi, yabancı dil seviyesi, hakemlik yapma süresi, yaş, eğitim durumu, klasman türü, hakemlik öncesi sporcu olma durumu, mesleği, hakemlik yaptığı şehir ve branş değişkenine göre öz güven ve iletişim becerilerinin karşılaştırılması çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Literatürde tek branş ve tek bağımlı değişken özeliğinde hakemlerin öz güven ve iletişim becerilerine yönelik sınırlı sayıda araştırmalar mevcuttur. Bu nedenle çalışma takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerilerinin karşılaştırılmasına yönelik olması adına önemli görülmektedir.

1.1. İletişim Kavramının Kökeni ve Tanımı

İletişim kelimesi Latince olan “communis” kelimesinden türetilerek “communication” kelimesi şeklinde dilimizdeki iletişim kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır (Oskay, 1993).

İnsanların yaşamını sürdürdüğü her ortamda bir birleriyle ileti alış verişi söz konusudur. Bundan dolayı insan yaşamının her anında iletişim kavramından söz edilebilir. İletişim iki insan arasında gerçekleşen çift yönlü alış veriş faaliyeti olarak düşünülebilir. İletişim; süreç, ifade, duygu, temel eğitim, haber, etki gibi pek çok kavramı barındıran çok boyuta sahip karmaşık bir özellik taşımaktadır (Dökmen, 2004). İnsanların çevresindekilerle ve kendisiyle ilişki kurabilmesi, kendini

anlayabilmesi için iletişim önemli görülmektedir. İnsanlık tarihinin her anında insanlar birbirleriyle etkileşim kurma ihtiyacı duymuşlardır. Bu bağlamda iletişimin günümüzde pek çok tanımına rastlamaktayız.

Tubbs ve Moss (1991)'a göre iletişim iki veya daha fazla kişi arasında herhangi bir konu hakkında anlam oluşturma işidir. Bilgi ve düşüncelerin karşılıklı olarak alınıp-verilmesi faaliyetidir (Stanton ve ark., 2003). Toplumsal bir olgu olan iletişim, toplumda geçerli olan yaşam biçimleri ile davranış öğelerinin paylaşılmasıdır (Oskay, 1999). Dökmen (2004) iletişimi üretilen bilginin anlamlandırılması süreci olduğunu belirtmiştir. Cüceloğlu (2006) iletişimi birden fazla birimler arası mesajlaşma süreci olarak tanımlamıştır. Yüksel (2008) iletişimi birkaç şekilde özetlemiştir: İletişim iki veya daha fazla insanın anlaşmak için düşüncelerini, bilgilerini; yazı, söz veya işaretlerle paylaşmasıdır. Türkel (2010)'e göre iletişim; insanların birbirleriyle ilişkilerinde, mesajların doğru aktarılması ve anlaşılması için yaptıkları çabalarıdır. İletişim kavramı; bilgilerin, tecrübelerin, davranışların, inançların karşılıklı olarak aktarılıp değiştirilmesi sürecidir (Şahin, 2012). Uğurlu (2013)'ya göre iletişim, insanların birbirlerini anlaması ve duygu ve düşüncelerini anlatmasıdır.

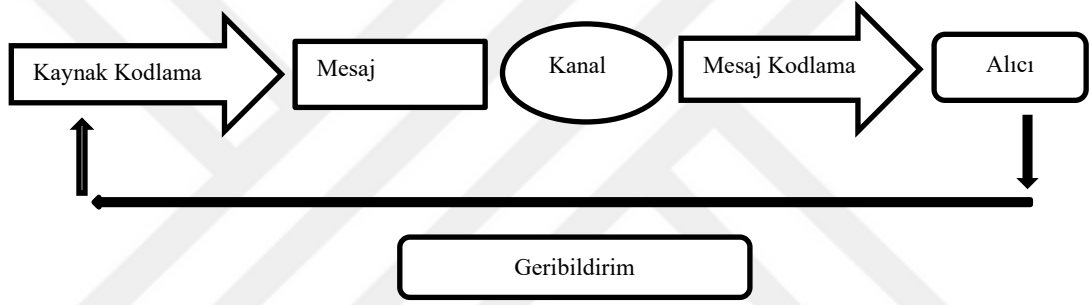
Günlük yaşamımızda belirli bir sosyal çevre içindeki bireyler isteyerek ya da istemeyerek iletişim içindedirler. Birey iletişim kurması için belirli bir davranış göstermese de anlamlı bir mesaj oluşturacağından iletişim kurmuş olur (Cüceloğlu, 2015).

İletişim hakkında yapılan tanımlara bakıldığında zaman insanların kendini ifade edebilme ihtiyacıyla ortaya çıkan, yaşamları boyunca devam eden duygu, düşünce, fikirlerinin karşılıklı paylaşımları olarak tanımlayabiliriz. Tanımlardan da anlaşıldığı gibi iletişim faaliyeti isteyerek veya istemeyerek gerçekleşen bir süreçtir.

1.2. İletişim Süreci ve Öğeleri

Döngüsel bir süreç olan iletişim, kaynaktan gönderilen mesajların hedef tarafından çözümlenip anlaşılmasıyla gerçekleşir (Gürgen, 1997).

Toplumda insanlar arasında ilişkilerin gelişmesinde ve bireyin toplumun bir ferdi olmasında önem arz eden iletişim beş temel öğeden oluşmaktadır. Bu öğeler Kaynak, Mesaj, Kanal, Alıcı ve Geribildirimdir (Demirel, 2001).



Şekil 1.1. İletişim Süreci (Aydın ve ark., 2013).

Beş öğeden oluşan iletişim süreçsel bir döngü içerisinde meydana geldiğini görmekteyiz.

1.2.1. Kaynak

İletişim döngüsünü başlatan öge kaynaktır. Mesajın ortaya çıktığı ve bu mesajı alıcıya gönderen öğedir, iletişimin başarılı olabilmesi için kaynağın güvenilir, fiziki görünümünün iyi olması, sevilen ve sayılan birisi olması, eğitim seviyesinin yüksek olması, empati ve öz güven yeteneğinin iyi olması gereklidir (Kağıtçıbaşı, 2008). İletişim sürecinin temelini oluşturan kaynak birimi iletmek istediği düşüncüyü kodlayarak alıcıya gönderir (Erdoğan, 2005; Tutar ve ark., 2012).

İletinin doğru bir şekilde alıcıya ulaşabilmesi önemlidir. Bunun içinde kaynağın kullandığı yöntem, alıcının içinde bulunduğu genel durum vermek istenen mesajın doğru algılanması adına önemli görülmektedir.

1.2.2. Mesaj

Kaynak hedef ögeye gönderilmek istenen her türlü duygu, düşünce ve iletilerdir (Ergin, 2014). Kaynağın kendisine mesaj olarak kodlandığı kavramları alıcıya ulaştırmak istediği mesajı semboller aracılığı ile alıcıya iletir (Tutar ve ark., 2012).

İfadelerin açık ve anlaşılır olması, karşı tarafın istek, amaç ve ihtiyaçlarının dikkate alınması mesajın kuvvetini fazlasıyla arttıracak ve istenilen amaca ulaşılacaktır. Mesaj zamanında iletilmeli ve aynı zamanda en uygun yol tercih edilmelidir (Erdoğan, 2005).

Oskay (1969) mesajlarla ilgili kuralları şöyle tanımlamıştır;

- Dikkat çekici bir şekli olmalıdır.
- Kaynağın ve alıcının ortak olan deneyimlerine hitap etmelidir.
- Mesaj kişilik gereksinimler uyandırmalıdır.
- Mesaj kişilik gereksinimlerin karşılanmasında yol gösterici olmalıdır.

1.2.3. Kanal

Kaynak ile alıcı arasında iletilmek istenen mesajın gönderilme şeklidir (Fiske, 1996). Kanal tarafından gönderilen duygu, düşünce ve bilginin, kaynak tarafından kodlanmış şekli iletilidir. İletinin kaynaktan alıcıya ulaşması kanallar aracılığıyla olmaktadır (Eroğlu, 1998).

İletişim sürecinin sağlıklı işlemesi için kaynaktan alıcıya gidecek mesajın, alıcı tarafından doğru bir şekilde algılanması için alıcının özelliğine göre en uygun kanalın seçilmesi çok önemlidir. Örneğin görme özürlü bir kişiye görsel kanalla, işitme özürlü kişiye de işitsel kanalla mesaj gönderilmesi mesajın doğru olarak algılanamamasına sebebiyet verebilir.

1.2.4. Alıcı

İletişim sürecinde kaynağın gönderildiği öge alıcıdır (Aydın ve ark., 2013). Alıcı kaynaktan gelen mesajları alıp okuyan, dinleyen, izleyip yorumlayan kişidir (Tozluyurt, 2007). Kaynak tarafından kendisine gönderilen mesajı anlamlandırarak ya iletişimi sonlandırır ya da kaynak birim rolüne geçerek yeni bir mesaj gönderir (Tutar ve ark., 2012).

Etkili bir iletişim için alıcının iyi ve aktif bir dinleyici olması önemli görülmektedir. Aktif bir dinleyici olabilmek için mesaj gönderene karşı saygılı, sabırlı, anlayışlı olması ve aktif bir şekilde dinlemesi ve bunu da jest ve mimiklerle karşısındakine belli etmesi sağlıklı bir iletişim süreci için önemlidir (Mısırlı, 2010).

1.2.5. Geri Bildirim

Son kısımda ise alıcı mesajı yorumlayarak kaynağa geribildirimde bulunarak iletişim döngüsünü sağlamış olur (Aydın ve ark., 2013). Geribildirimde mesajın alıcı üzerindeki etkisini görebiliriz. Ayrıca kaliteli bir geribildirim iletişimin hem devamını hem de döngüsünü sağlar. İletişimin gerçekleştirilmesi ve mesajın anlaşılması için geribildirim içinde iletişim konusunda olumlu özellikler barındırması açısından önemlidir (Baltaş, 1997). İletişim döngüsünde geribildirim önemli görülebilir. Süreç içerisindeki mesajın amacına ulaşp ulaşmadığı, iletişimin ne derecede başarılı olduğuna geribildirimde bakarak karar verebiliriz.

1.3. İletişimin Sınıflandırılması

Chaffe ve Berger iletişim;

1. Kitle iletişimi
2. Örgüt içi İletişim
3. Kişi İçi İletişim
4. Kişiler arası İletişim olarak dört türde sınıflandırılmıştır (Dökmen, 2004).

1.3.1. Kitle İletişimi

Belli bir uzmanlığı olan toplulukların farklı özelliğe sahip kişilere simgesel içerik anlatmak üzere basın, radyo, film gibi teknolojik aygıtları kullanarak yaptıkları iletişime kitle iletişimi denir (McQuail ve ark., 2005). Bilgi ve sembollerin bir amaca göre üretilerek topluma aktarılıp toplum tarafından anlamlandırıldığı bir süreçtir (Dökmen, 2004).

Mevcut bilgilerin kaynaktan alıcıya aktarılmasını sağlayan kitle iletişim araçları vardır, bu yolla bilgilerin insan kitlelerine aktarılması sonucunda o bilginin insanlar tarafından yorumlanması süreci söz konusudur (Özbey, 2011).

Geniş hedeflere hitap edebilme özelliği olan kitle iletişim günümüzde önemli bir iletişim çeşididir. Toplumsal iletişimin ana unsurlarından biri olan kitle iletişimin olumsuz yanları da mevcuttur.

1.3.2. Örgüt İçi İletişim

Örgüt ile ilgili faaliyetler ve olaylar, örgütü ilgilendiren konuları içeren örgüt içindeki iletişimlerdir. İletişimde örgütü ilgilendiren iletişimlerin olmasına rağmen zaman zaman örgüt dışı iletişim de görülebilmektedir (Taşkın, 2012).

Dökmen (2004)'e göre örgüt içi iletişim; bir fonksiyon ya da bir amaç için bir araya gelen insan topluluklarının kurum içindeki rollerini yerine getirebilmeleri için bir araya gelerek iletişim içerisinde olmalarıdır.

1.3.3. Kişi İçi İletişim

Birey ilk olarak kendisinden başlayan iletişimde duygu ve düşüncelerini önce kendi içinde yorumlar ve kendine anlatır. Bu durumda kaynak da alıcı da bireyin kendisidir. Kişi önce karşısındaki insanla iletişime geçmeden önce soruları kendine sorar ve kendi içinde sorulara cevap bulur sonra da karşı tarafla iletişime geçer (Tek, 2008). Davranış ve duygularımızın kaynağı dış etmenlerdir. Kişinin bu durumlar karşısında geliştirdiği davranışlar, bireysel gereksinimlerini fark etmesi, kendisine sorular sorması, iç gözlem yapması gibi olgular iç iletişim kapsamında değerlendirilebilir. Bu bakımdan kişi içi iletişim, iki kişi arasında kurulan iletişim şeklinin kişi sadece kendisiyle kurmasıdır (Dökmen, 2004). Kişinin hem kaynak hem de alıcı olması birey içi iletişim olarak adlandırılmaktadır. Birey kendi içinde mesaj üretmekte ve ürettiği bu mesajı yorumlamakta yani birey içi iletişimde bulunmaktadır. Birey kendi içindeki iletişimin sonucu olarak tutum ve davranışlar geliştirmektedir. Hem kaynak hem de alıcı kendisi iken sonra geliştirdiği tutum ve davranışları diğer kişilerle paylaşır (Özer, 2006).

İki insan arasındaki iletişim sürecine benzer iletişim süreci, kişini kendi içinde mesaj üretme ve bunların yorumlanması, kişinin kendi içinde olan bu iletişimle olaylara takındığı düşünsel tavırlar ve yorumlar ile etrafındaki olaylara karşı tutumunu belirler.

1.3.4. Kişilerarası İletişim

İnsanlar arasında iletişimin gerçekleştiği kaynak ve alıcı arasında yakın ilişkinin olduğu iletişim türüdür. Bu iletişim türünde insanlar bilgi aktarmanın

yanında duygu ve düşüncelerini de aktarmaktadırlar. Kişiler arası iletişimde amaç sadece bilgi aktarmak değil karşı tarafın düşüncesini de dikkate almaktır (Ergin, 2014).

Kişiler arası iletişimle bireyler tarafından birtakım bilgiler ve semboller üretilmekte ve bu öğeler diğer insanlara aktarılmakta, karşı tarafın bu bilgileri alıp yorumlamasıyla iletişim süreci devam etmektedir (Dökmen, 2004).

İnsanların toplumsal bir varlık olduğunu diğer insanlarla kurdukları iletişimde görmekteyiz. Sosyal ilişkilerin kurulmasında kişilerarası iletişim çok önemlidir (Ulaş, 2019).

Kişiler arası iletişimde ana öge olan ‘anlatmak’ ve ‘anlaşılma’ iletişimin amacını oluşturmaktadır (Baltaş ve ark., 1999). Buna göre kişiler arası iletişim insanların duygu, düşünce ve bilgilerini karşılıklı olarak paylaştığı, karşılıklı etkileşimin olduğu iletişim türüdür.

1.3.4.1. Sözlü İletişim

İnsan iletişimin temeli dil ve buna bağlı olarak konuşmadır. İletişim, kişinin gereksinim duyduğu zaman başka birisiyle konuşmaya başladığı anda gerçekleşir. İletişim türlerinden olan sözlü iletişim de duygu, düşünce ve bilgilerin simgeleştirilmesiyle yapılmaktadır (Gordon, 2004). Sözlü iletişimde kişinin karşısındakilere doğru söyleyip söylemediğini anlamak daha kolay olduğundan en güvenilir iletişimdir. Her birey kendi kültürünü konuşmasına yansır. Kaba ve kötü bir konuşma, ortamdaki iletişime zarar verir ve iletişimin aksamasına sebep olur. Dil aracılığıyla bilgiler aktararak anlam kazanırlar. Sesin şiddeti, hızı, tonu, duraklamalar, kelimelere yapılan vurgular iletişimin kalitesini etkiler (Dökmen, 2004). Araştırmalarda insanların ne söylediklerinden ziyade nasıl söyledikleri önemli görülmüştür (Cüceloğlu, 2005).

Sonuçta sözlü iletişim denilince aklımıza konuşma gelmektedir. Karşımızdaki kişiyi önemseyerek yaptığımız konuşma, ses tonu, kelimelere yapılan vurgu gibi unsurlar sözlü iletişimin kalitesini arttırarak sağlıklı bir iletişimin kurulmasını yardımcı olur.

1.3.4.2. Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişim; İnsanların ne söylediği değil de ne yaptığını ön plana çıkaran, konuşma ya da yazı olmaksızın birbiriyle mesajlaşmasıdır (Dökmen, 2004). Bu mesajlar ise jestler, yüz ifadeleri, göz hareketleri, dokunma ve sestir (Devito, 2004).

Baltaş (2007), beden dili duygu ve düşüncelerin iletişimde kullanılan vücut duruşu, el ve kol hareketleri ve yüz ifadeleri ile sağlandığını belirtmiştir.

Cüceloğlu (2006)'na göre sözsüz iletişim iletişimin içindeki bireylerin sadece ne söylediğini algılamak değil, aynı zamanda bu bireyin vücut diliyle, yüz ifadeleriyle ne demek istediğini hissetmek de anlamına gelmektedir. Bundan dolayı sözsüz mesajlarda jestler, mimikler ve el kol hareketleriyle de iletişim kurulmaktadır.

Sözsüz iletişim insanların duygu ve düşüncelerini yansıttıklarından kişilerin iletişiminde önemli bir yere sahiptir (Zıllıoğlu, 2003). Sözlü olmayan iletişim bazı zamanlarda sözlü iletişimden daha fazla anlam iletebilir (Sims, 2002). Bu konudaki kaynaklar yüz yüze yapılan iletişimlerde anlamların yapılandırılmasında sözcüklerin %10, ses tonunun %30 ve beden dili, jest ve mimiklerin %60 rol oynadığını göstermektedir. Bu oranlar iletişimin yapıldığı ortam ve iletişim kuran kişilere göre değişiklik gösterse de sözsüz iletişimin etkinliğini göz ardı edemeyiz (Zıllıoğlu, 2003).

1.3.4.2.1. Sözel Mesajlarla Kullanılan Ancak Sözel Olmayan İletilerin Özellikleri

1. Tamamlayıcılık: Sözel olmayan mesajlar, sözel mesajların anlamını destekleyerek anlamını açıklığa kavuşturur, onları tamamlar.
2. Çelişme: Bazı durumlarda sözel mesajlarla sözel olmayan mesajlar ters düşebilir, bu durumlarda sözel olmayan mesajlara inanma eğilimi olur.
3. Tekrarlama: Bazen sözel olmayan mesajlar sözel mesajlar için tekrar niteliği taşır. Örneğin garsona iki çay diyen birisinin el işaretiyle iki yapması gibi.
4. Düzenleme: Genellikle sözlü düzenleme davranışlarına sözsüz mesajlar eşlik eder. Örneğin trafik polisinin araçlara dur derken eliyle de dur işareti yapması.
5. Yerine Geçme: Sözsüz mesajlar bazen sözlü mesajların yerine geçebilir. Böyle durumlarda sözel olmayan mesajlar asıl anlam taşır. Kişi sözel olarak ifade etmediği halde davranışlarında sinirli görülmesi.
6. Vurgu: Sözsüz mesajlar bazı durumlarda sözlü mesajlarının etkinliğini arttırmak, içeriğini vurgulamak için kullanılabilir. Yemeği beğenen birinin bunu sözel olarak ifade etmesinin yanında beğendiğini gösteren işaret yapması, beğenmek sözünü vurgulamaktadır (Devito, 2004).

Sözsüz iletişim sözlü anlatılamayan mesajların anlatılması, sözlü mesajların vurgusunun ve etkinliğinin artırılmasında, sözlü mesajların desteklenmesinde önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

1.3.4.3. Yazılı İletişim

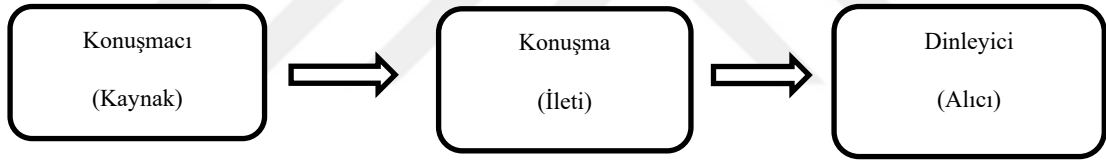
Yazılı iletişim sözlü iletişime göre daha kalıcıdır. İletilen mesajların kalıcı olması, hiçbir değişikliğe uğramadan iletilebilmesi için yazılı iletişim tercih edilebilir. Örnek olarak, dergiler, gazeteler, raporlar, broşürler, ilanlar vb. gösterilebilir (Akbaş, 2008).

1.4. İletişim Modelleri

İletişim modelleri, iletişimle ilgili olanların çeşitli şekiller, şemalar ve grafiklerle anlaşılır hale getirilmesidir (Kaya, 2012).

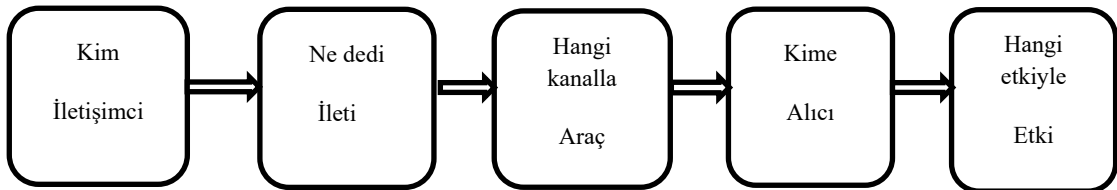
1.4.1. Tek Yönlü İletişim Odaklı Modeller

Bu modeller Aristoles İletişim Modeli ve Lasswell iletişim Modeli örnek olarak söylenebilir. İletişim modellerine ilk örnek olarak Aristoles İletişim Modelini gösterebiliriz. Bu modelde mesajlar tek kaynaktan alıcıya gönderilir. Aristo İletişim Modeli, iletişim sürecinin tek yönde ve kaynak mesaj, alıcı olmak üzere üç ögeden oluşan bir modeldir (Yıldırım, 2010).



Şekil 1.2. Aristo Modeli (Demiray, 2010).

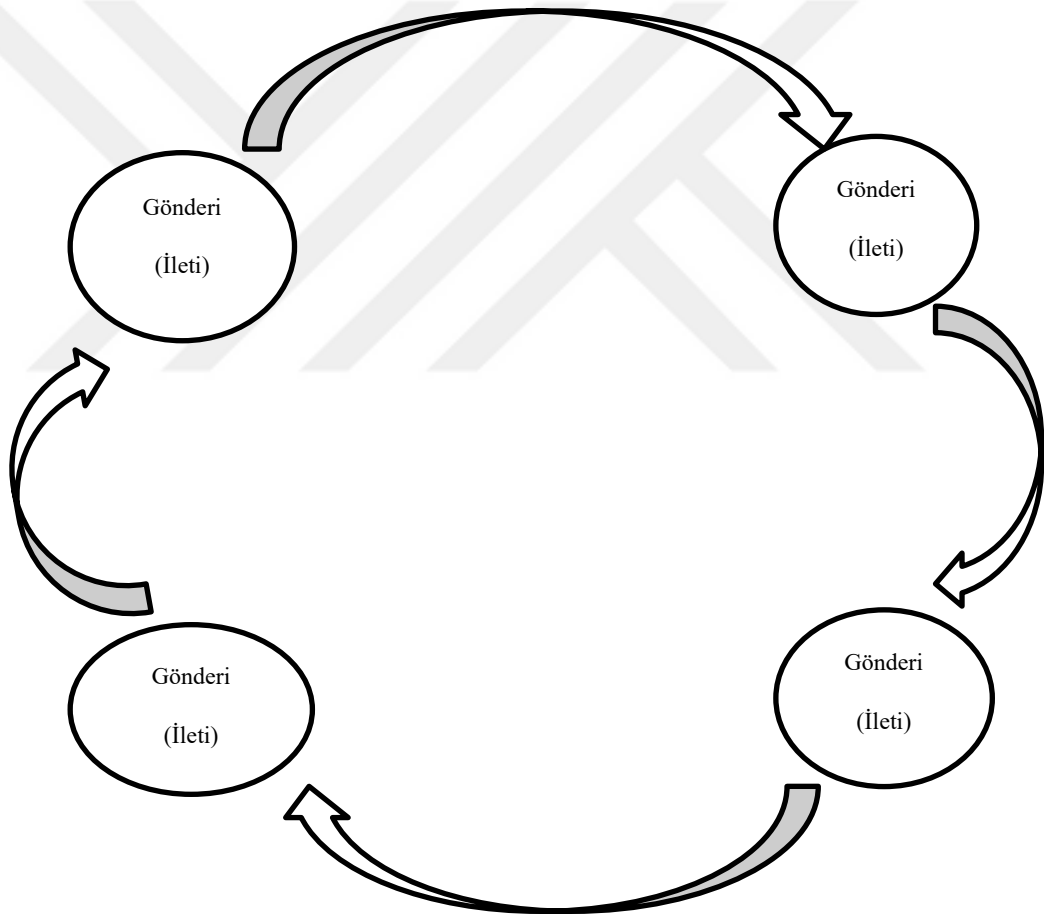
Lasswell İletişim Modeli ise iletişim süreci kaynak, mesaj, kanal ve alıcı olmak üzere dört ögeden meydana gelir. Tek yönlü iletişim modellerinde geri bildirim söz konusu değildir, tek yönlü bilgi akışı vardır. Kaynak verici aktif, alıcı kaynak ise pasif konumdadır (Yıldırım, 2010).



Şekil 1.3. Lasswell Modeli (Demiray, 2010).

1.4.2. Karşılıklı İletişim Odaklı Modeller

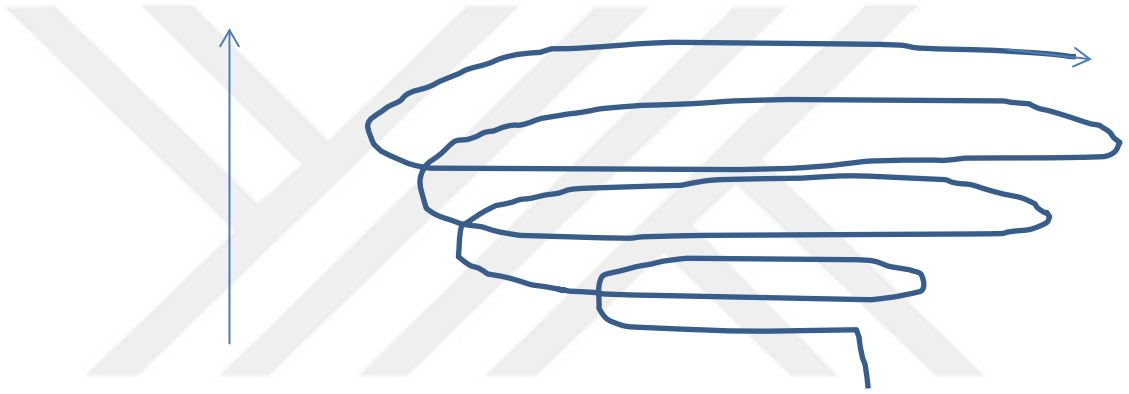
Osgood ve Schramm Modelini bu modele örnek verebiliriz. İletişim süreci döngüsel-dairesel olan bu modelde verici kaynak ile alıcı kaynak arasında roller sürekli değişir. İletişim süreci sürekli dinamiktir. Verici kaynak mesajı kodlayarak göndermekte, alıcı kaynak ise kodu açıp mesajı yorumlayarak bir mesaj üretip bu mesajı kaynağa göndermektedir. Böylece iletişim süreci geri bildirimli döngüsel olarak devam etmektedir (Yıldırım, 2010).



Şekil 1.4. Osgood Modeli (Schramm, 1954).

1.4.3. Etkileşim Odaklı Modeller

Dance'ın Sarmal Modeli, etkileşim odaklı modellere örnek olarak gösterilebilir. Bu modele göre, kişiler arası iletişim, bir sarmal (helezonik) boyunca ilerleyerek devam eder. Çünkü dairesel- döngüsel olarak, iletişim başladığı yere asla gelemeyiz. İletişim ileriye dönük dinamik bir süreçtir. Bu modelde iletişim sürecinde geribildirim bulunmaktadır (Yıldırım, 2010). İletişim içindeki kişiler giderek artmakta ve daha geniş alana yayılmaktadır. Daha çok duygu ve düşünce oluşmaktadır (Karaca, 2016).



Şekil 1.5. Dance'ın Spiral Modeli (Demiray, 2010).

1.5. Etkili İletişim Becerileri

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen hızlı değişimler bireyleri bilgi toplumu üyeleri haline getirmiştir. Ekonominin, sosyal ve kültürel hayatın yeniden yorumlanması ile beraber sorunlara kafa yoran bireylere ihtiyaç duyulmuştur (Akgün ve ark., 2014). Bu sürecin idare edilmesinde en önemli etkenlerden birisi ise etkili iletişim becerileridir. İnsanların birbirini dinlemesi ve anlamasında iletişim günümüzde önemli hale gelmiştir (Doğan, 2008).

Korkut (1996)'a göre etkili iletişim becerileri kişinin duygu ve düşüncelerini karşı tarafa istediği şekilde anlatabilme becerisidir. Etkili iletişim becerisi karşı

karşıya kalınan olaylarla ilgili bakış açılarını ve tanımlamaları araştırmayı, soruşturmayı ve bunlarla birlikte bütünleşmeyi içerir. Bu beceriyi elde etmiş kişi kendisine yapılan bir eleştiriyi, şikayeti veya uyarıyı tek açı yerine birden çok açıdan anlama yeteneğini kazanmış olur (Özer, 2006). Etkili iletişim becerilerine sahip kişinin diğer İnsanlar ile ilişki kurması daha kolay olur. Kişi konuşma dilini, beden dilini iyi kullanabilmesi ve güven verici bir dış görünümüne sahip olması, empati yeteneğinin gelişmiş olması, iletişimin yer ve zaman ayarını iyi yapabilmesi, etkin bir şekilde dinleyebilmesi, konuşulan konular hakkında fikrinin olması ve olaylara karşı pozitif yaklaşabilmesi iletişim becerilerine sahip kişilerin önemli özelliklerindendir (Aksoy, 2019).

Etkili iletişim becerileri sosyal becerilerden biri olarak düşünüldüğünden bu becerileri edinmiş kişiler başarılı ve doyurucu ilişki kurduklarından mutlu olurlar. Sosyal beceriler, kişilerin başkalarıyla birlikte iken kullandıkları olumlu tepkiler ve sosyal yönden kabul görülen öğrenilmiş davranışlardır (Deniz, 2003).

Etkili iletişimin olabilmesi için insan ilişkilerinde tarafların kendilerini iyi hissettikleri koşullara bakılarak oluşturulmuş bazı ilkeler vardır;

- 1- Bireysel farklılıkları kabul etme,
- 2- İnsanın değerli ve önemli olduğunu kabul etme,
- 3- İnsanlara saygılı olma,
- 4- Herkesin kendisiyle ilgili kararlar alabileceğinin farkında olma,
- 5- Gönüllülüğe önem verme, hiç kimseyi her konuda zorlama,
- 6- İnsanları oldukları gibi kabul etme ve gizliliğe saygı duyma (Korkut, 2004).

Gerçek yaşamımızda bu ilkeleri tam anlamıyla uygulayamasak da ilişkilerimizde bu ilkelere maksimum seviyede yararlanmak etkili iletişimin etkinliğini daha da arttırabilir.

Sonuç olarak; etkili iletişim becerileri pek çok beceriler için temel oluşturmakta ve etkili dinleme, etkili tepki verebilme gibi özelliklere de ön ayak olmaktadır. Böyle olunca da verilmek istenen mesaj doğru ve etkin bir şekilde karşı tarafa iletilebilir.

1.5.1. Empati Kurma

Bireylerin birbirlerini anlamasında en etkili metotlardan birisi de bireyin kendisini iletişim kurduğu kişinin yerine koyarak, onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmasıdır, yani empati kurmasıdır (Kaya, 2019). Empati, başkalarının duygu ve düşüncelerinin tarafsız olarak farkına varılmasıdır (Budak, 2005). Empati szcğ eski Yunan'daki empathia szcğnden gelmektedir. Em ve patheia yani içine ve algılama szckleri birleşerek içsel algılama günümüzde empati olarak bilinen szck olmuştur (Dökmen, 2019). Davis (2004), empatiyi kişinin karşısındakinin yaşadığı duygunun aynısını veya benzerini yaşayarak o kişinin durumunun farkına varması şeklinde tanımlamıştır (Hinnant ve ark., 2007).

Empati, karşımızdakini dikkatlice dinlemeyi ve onu anlamayı gerektirir. İnsanların sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için ruhen de sağlıklı olması gerekir. Bu da diğer insanlar tarafından anlaşılmak, takdir edilmekle gerçekleşebilir (Mısırlı, 2010).

Kişiler arasında günümüzde önemli problemlerden biri olan iletişim kurduğu insanlar tarafından anlaşılmamaktır. Kişi karşısındaki tarafından anlaşıldığını hissetmesiyle rahatlar, kendine güvenir ve daha yaratıcı olabilir. İnsanların birbirlerini anlayabilmesinde en iyi metot kendisini karşısındakinin yerine koymak yani empati yapmaktır. Dökmen (2019), kişiler kendileriyle empatiye geçildiğini hissettiklerinde kendilerini değerli hissedecekler ve aralarındaki kaynaşma ve iletişim vbağı daha da güçleneceğini belirtmiştir.

1.5.2. Etkin Dinleme

Etkin dinlemede sadece duymak değil de kelimelerin arkasındaki derin anlamları da algılamak önemlidir. Sadece kelimelere odaklanan kişiler kelimelerin arkasındaki duyguları kaçırabilir. Etkin dinlemede dinleyen kişilerin konuşanın neyi nasıl anlattığına dikkat etmesi gerekir. Etkin dinlemede geri bildirim de çok önemlidir. Geri bildirim sayesinde karşısındakini anladığını, iletişime açık olduğunu ve bu iletişimi sürdürmek istediğini gösteren önemli ipucudur (Ulukan, 2012).

1.5.3. Algı

Kişiler aynı durumları farklı yorumlayabilmektedirler. Bu durum kişilerin algı farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Aksoy, 2019).

İnsanların algısı zamana, yere göre değişiklik gösterebilmektedir. İnsanlar aynı konumdaki olayları veya durumları farklı algılayabilirler. Algılamadaki farklılıklar zaman zaman iletişim engeli olarak karşımıza çıkmaktadır (Çetinkaya, 2012). Bu konuya örnek verecek olursak saha içinde bir pozisyona oyuncu faul demesi hakemin ise oyunu devam ettirmesi, aynı olayı iki farklı insanın farklı şekilde algılayabiliyor olmasıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Bu farklılığın altında çeşitli sebepler olabilir, yenilme güdüsü ile oyuncunun yanlı yaklaşması ve olayı farklı algılaması bu şekilde algılamasına sebebiyet vermiş olabilir.

1.5.4. Beden Dili

İnsanlar günlük yaşantılarında ilişki kurabilmek için iletişime ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlarını yerine getirebilmek için sadece konuşmak yeterli olmaz, bazen verilmek istenen mesajı tam anlamıyla verebilen beden dilini de sık sık kullanırlar. İnsanların beden dilini kullanması çok eski zamanlara dayanmaktadır (Akgül, 2006).

Beden dili, insanların iletişimlerini elleriyle, kollarıyla, beden duruşlarıyla veya hareketleriyle sağlamalarına denir (Şen, 2006). Mısırlı (2010), beden dili; jestler, mimikler ve beden hareketleri ile karşı tarafa mesajın etkili bir şekilde iletilmesinde rol oynayan bir iletişim türüdür.

Navarro ve ark. (2016), insanlar iletmek istedikleri mesajları daha etkili bir şekilde karşı tarafa iletmek için beden dilini kullanırlar. Cüceloğlu (2015)'ya göre beden dili sözel olan mesajlarımızı karşı tarafa en iyi şekilde aktaran iletişim türü beden dilidir, çünkü o anki duygu ve düşüncelerimizin doğru bir şekilde yansımaları ancak beden dili ile olabilir.

Çalışkan ve ark. (2010), insanlar beden dilini korku, sevinç, hüznün, şaşırma, öfke, mutluluk, dikkat, ilgi, uyku gibi durumlarda daha çok kullanmaktalar, bunun yanında evrensel bir varlık olan insanlar ağlama, gülme, kızgınlık gibi ortak özelliklerinin yanında algılama biçimine göre farklı geleneksel kültürleri, jest ve mimikleri vardır. İnsanların iletmek istedikleri mesajları daha kısa bir zamanda ve tam anlamıyla iletebilmek için beden diline başvururlar. Kueh ve ark. (2013), kişiler beden dilini etkili ve yerinde kullanırlarsa mesajlarını son derece net ve anlaşılır bir şekilde karşı tarafa aktarabilirler.

İnsanların iletmek istedikleri mesajları daha kısa sürede ve etkili bir şekilde iletmek için kullandıkları jest ve mimikler ile vücut hareketleri sözlerden bağımsız değildir. Alemdar Yalçın ve Selda Adiller (2016), bütünsellik kavramı içinde belirtildiği gibi sözler ile jest ve mimikler arasında anlamsal bir bütünlük vardır. Bu bütünlük jest ve mimiklerin anlamlandırılmasında önemli bir etkidir.

Beden dilimiz çoğunlukla duygu ve düşüncelerimize göre tepkiler verir, bu bizim gerçek duygu ve düşüncelerimizi ortaya çıkaran en büyük kanıttır. Bundan dolayı beden dili kişiler arası iletişimde son derece önemli ve gerekli iletişim şeklidir diyebiliriz.

1.6. İletişim Engelleri

Düşüncelerin anlaşılmasını, aktarılmasını olumsuz yönde etkileyen engellere iletişim engelleri denir. İletişim engellerinden en önemlisi insanların birbirleriyle konuşma amaçlarını belirleyememiş olmalarıdır. Bu amaçları belirleyememe sebepleri; kişinin bedensel ve zihinsel yetersizliği, insanlara olan güveninin olmaması, temel ihtiyaçlarının karşılanmamış olması gibi sebeplerdir (Tepeköylü, 2007). Akgöz ve ark. (2009), iletişim engelleri, kaynak birim tarafından hedef birim konumunda olan kişilere gönderilen her türlü bilgi, düşünce ve duygu gibi mesajların uygun özellikler taşımadığı durumunda ortaya çıkan engellerdir. İletişim engelleri mesajın tam olarak aktarılamaması veya tam olarak ifade edilememesi nedeniyle ortaya çıkan olumsuz bir durumdur. Kişinin beden ve ruhen sağlıklı oluşu, iletişim amacını tam olarak anlayamamış olması, karşısındaki kişilere saygı göstermemesi, iletişim ortamının sağlıklı oluşu gibi nedenler iletişim engellerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Yıldırım, 2015). Tetik (2009), iletişim engellerinin en önemli nedenlerinden birisi de her zaman her konuda genelleme yapmaktır. Çok genellemeye başvurmak kişileri önyargılı olmasına neden olabilir.

Olumsuz iletişim ile ortaya çıkan engeller:

- Bazı sorunlar anında kişinin umursamaz durumu dikkatini toplamasına engel olur.
- İletişime duygular katılmazsa iletişim verimli olamaz.
- Karşı tarafı dinlemeden onu sakinleştirme yoluna gitmek iletişimin durumunu olumsuz tarafa çeker.
- Karşı tarafı konuşma anında sürekli suçlamak olumsuz diyaloglara neden olur (Taşkın, 2012).

Bunların yanında;

- Kültürel ve diller arası farklılıklar
- Mesaj ileten ve mesajı alan kişilerin yapısı.

- Kişiler arasındaki statü ve cinsiyet farkı.
- Düşünce ve konuşmaları ifade edebilme güçlükleri (Gökçe, 2006). İletişimde önemli engeller olarak düşünülebilir.

Akgöz ve ark. (2009), iletişim sürecinde karmaşalara sebep olan ve iletişim sürecini sekteye uğratan cinsiyet, yaş farklılıkları, isteksiz olma, güven eksikliği, tutarsız davranma, eksik dinleme, sosyal statü durumu gibi etmenlerden kaynaklandığını belirtmiştir.

İletişimin olumsuz engellerinin yanında yapıcı engeller de vardır. Bireyin toplum içindeki davranışlarını düzenleyen hukuk kurallarının, örf-adetlerin, gelenek-göreneklerin düzenlendiği iletişim kuralları vardır. Bu kurallar da toplumun sağlıklı, seviyeli, iletişimlerini sağlayarak toplumsal düzeni korurlar (Hoşgör, 2014).

1.7. Hakem

İngilizce karşılığı “referee” olan hakem kelimesi başvurmak fiilinden doğmuştur. Yani hakem tereddüde düşüldüğünde başvurulacak kişidir. Hakemler ilk zamanlarda takım kaptanlarının birlikte karar vermesiyle seçilirdi (Durna, 1997).

Genel anlamda hakem, yargı sahibi anlamına gelen iki taraf arasındaki anlaşmazlıkların çözülmesi için başvuru alan kişidir. Spor kavramı içerisinde ise, karşılıklı iki takımın haklarını çiğnetmeden ve tarafsızlık ilkelerine bağlı kalarak müsabakayı yöneten, en iyiye gerçekleştirmek için oyun alanında bulunan kişi (hakem), bu kişinin saha içinde verdiği kararlara ve uyguladığı yönetime ise “hakemlik” denir (Ce, 1994). Durna (1997) hakemi, önceden belirlenmiş kuralara göre müsabakanın yönetilmesini sağlayan, oyun sırasında kurallara uymayanlara belirlenmiş yaptırımları uygulayan ve müsabaka sonucunu tespit eden kişi olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımda ise hakem; önceden belirlenmiş oyun kuralları çerçevesinde müsabakaları düzenleyenler tarafından görevlendirilen, bu oyun

kurallarına göre müsabakaları yöneten, yönettiği müsabakaların raporlarını düzenleyerek ilgili yerlere sunan kişidir (Yetim ve ark., 2010).

Hakemler sporcularla beraber sahada mücadele veren, müsabakaların fair-play (adil oyu) çerçevesinde oynanmasını sağlayan, oyun içerisinde kuralları uygulayan ve bu kurallara uymayan sporculara ceza veren, alınan sayıları tespit eden spor müsabakalarının vazgeçilmezidir (Cengiz ve ark., 2004).

Hakemlik zaman zaman meslek olarak da tanımlanmıştır. Hakemlik mesleğinin oyun bilgisi, iletişim kurma, olayları doğru değerlendirebilme gibi çok yönlü özellikleri barındırması gerekir. Bu nedenle ölçünün ve dürüstlüğün simgesi sayılan hakemler karşılaşmaların en belirleyici unsurları olarak görülmektedir (Ünsal, 2005). Bundan dolayı da hakemlerin müsabaka sırasında görevlerini başarıyla yerine getirmesi onlardan beklenen bir durumdur (Tuero ve ark., 2002).

Çok önemli bir misyonu barındıran hakemlerin müsabaka sırasında olumsuz koşullar, baskı altında birden fazla görevi yerine getirmek, hızlı ve doğru kararlar verebilmek, iletişim kurabilmek, oyunun birden çok yönüne dikkat etmek, anlaşmazlık ve problemleri çözebilmek gibi durumları önemli özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Karaçam ve ark., 2016). Hangi branşta olursa olsun bunların yanında hakemlerin maruz kaldıkları olumsuz koşullara ve ortama uyum sağlayabilmek gibi çabaları duygusal stresin oluşmasına da sebep olmaktadır (Sivrikaya, 2018). Tüm bu olumsuzluklara rağmen kendilerinden güçlü bir karakter ve başarılı bir performans göstermeleri beklenmektedir (Karaçam ve ark., 2018b).

1.7.1. İdeal Hakemin Sahip Olması Gereken Özellikler

Spor müsabakalarında oyun kurallarının uygulayıcısı olan hakemlerin kişisel özelliklerini ve becerilerini de kullanabilmesi önemli bir yönetim organizasyonudur. Bu özelliklerini kullanabilen hakemleri ideal hakemler olarak nitelendirebiliriz. İdeal hakemler bireysel özellikler, fiziksel özellikler, sporla ilgili özellikler ve hakemlikle

ilgili özellikleri barındırması önemlidir. Hakemler otoritelerini kabul ettirebilmeleri için hem genel spor hem de hakemlik yaptığı spor branşı konusunda yüksek bilgi, kültür ve tecrübe düzeylerini edinmiş olmaları önem arz etmektedir (Başer, 1998).

1.7.1.1. Bireysel Özellikler

- 1- Dürüst, adaletli ve cesaretli bir kişiliğe sahip olmalıdır,
- 2- Olgun ve nerede nasıl davranacağını bilen bir kişi olmalı,
- 3- Liderlik özelliğine sahip olmalı ve otoriter olmalıdır,
- 4- İletişim becerilerine sahip, kişiler arası ilişkilerde kendini kabul ettirmelidir,
- 5- Objektif olmalı, saha içinde ve dışında güven vermeli,
- 6- Önsezileri ve öz güvenleri güçlü olmalı,
- 7- Algı ve dikkat düzeyi yüksek olmalıdır,
- 8- Hatalardan ders çıkaran, yorumlardan etkilenmeyen bir kişiliğe sahip olmalıdır,
- 9- Farklı çözüm yolları bulabilen pratik zekâyâ sahip olmalıdır,
- 10- Sabırlı, soğukkanlı ve sınırlarına hâkim bir kişiliğe sahip olmalıdır,
- 11- Yaşantısıyla örnek, sosyal yönden gelişmiş bir kişi olmalı,
- 12- Ekip çalışmasına önem veren bir kişi olmalı.¹

1.7.1.2. Fiziksel Özellikler

- 1- Fiziksel ve psikolojik yönden sağlıklı olmalıdır,
- 2- Fiziksel kapasitesini geliştirmek ve kondisyonunu korumak için düzenli olarak antrenman yapmalıdır,
- 3- Sağlık kontrolünü ihmal etmemeli,
- 4- Fiziksel özelliklerini olumsuz etkileyecek sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durmalıdır.¹

1.7.1.3. Sporla İlgili Özellikler

- 1- Oyun ve kuralları hakkında bilgi sahibi olmalıdır,
- 2- Branşıyla ilgili üst düzey bilgi ve kültüre sahip olmalıdır,
- 3- Müsabaka anında sporcuların psikolojik durumunu iyi sezmelidir,
- 4- Üst düzey sporcuların korunmasına kurallar çerçevesinde özen göstermelidir.¹

1.7.1.4. Hakemlikle İlgili Özellikler

- 1- Yaptığı işi sevmesi, kuralları iyi bilmesi ve uygulayabilmesi,
- 2- Mesleğin toplumdaki saygınlığını tehlikeye düşürecek davranışlardan uzak durmalıdır,
- 3- Yabancı dili iyi bilmeli ve kendisini yenilemesi gerekir,
- 4- Seyahat etmeyi sevmelidir,
- 5- Saygı çerçevesinde otorite kurabilmesi,
- 6- Tarafsız olması ve vicdani sorumluluklarının bilincinde olması,
- 7- Yurt içinde farklı insanları ve farklı kültürleri tanıma olanağı bulabilmesi,
- 8- Takdir hakkında adil olmalıdır.¹

1.8. Öz güven

Öz güven, kişinin kendisinde olduğuna inandığı yetenek ve gücüne güven duymasıyla beraber verdiği kararlara sonuna kadar güvenerek herhangi bir aktiviteyi başarıyla sonuçlandırabileceğine olan inancı olarak tanımlanabilir (Feltz, 1998). Burton ve ark. (2006), öz güven, kişiden beklenen ya da istenilen davranışları gerçekleştirmesine olan inançtır. Bireyin kısmi yetenek ve kapasitelerine uygun olarak hareket ve eylemlerde bulunmasına neden olan inançtır (Vealey, 2004).

¹ TFF Hasan Doğan Üst Klasman ve Üst Klasman Yardımcı Hakem Eğitim Seminerinde Üst Klasman Hakemleri ve Üst Klasman Yardımcı Hakemleriyle Oluşturulmuştur, İstanbul, 02-12 Ağustos 2008.

Ayıldız (2010), öz güven, kişinin herhangi bir işle ilgili eylemde bulunurken istenilen başarıya ulaşabileceğine olan inancı ve azmidir.

Genel olarak öz güven kavramı, benlik bilinci, benlik tasarımı, kendine güven, kendine saygı, özsaygı (Öner, 1996), kişinin kendini değerli hissetmesi (Tokinan ve ark. 2011), kişinin kendisine kazandırdığı değer (Mckay ve ark., 2016), kişinin kendi dünyasında kurduğu egemenlik ve denetim (Gökner, 2015), hatta onur (Hançetlioğlu, 1988), gibi birçok terimle açıklanabilir.

Kendi yeteneklerimizin farkında olarak bir işi yapabileceğimize olan inancımız ve yeri geldiğinde de bu yeteneklerimizi toplum karşısında hiç çekinmeden kullanabilmemiz öz güvenimizle yakından ilgili bir durumdur (Şahin, 2015).

Öz güven kalıtsal olmamakla beraber doğumdan hemen sonra edinilen bir özelliktir. İnsan hayatı içerisindeki başarısızlıklar, ruhsal yaralanmalar öz güvenine önemli derecede zarar verebilir. Kişi hayatı içerisinde ne kadar çok başarısızlıkla karşılaşursa öz güven düzeyleri düşük ve korkuları çok olur. Dolayısıyla öz güven düzeyi başarı ve başarısızlık durumlarına göre değişen bir özelliktir (Merey, 2010).

Lindenfield (1997), iç öz güven ve dış öz güven olmak üzere iki çeşit öz güven vardır.

1.8.1. İç Öz güven

Kişinin kendisini sevmesi, kendisiyle barışık olması ve kendisinden memnun olmasıdır (Lindenfield, 1997).

İç öz güvene sahip olan bireyler kendilerini iyi tanımakla beraber belirgin bir hedeflere yoğunlaşırlar, yaşamsal koşullara hızlı ayak uydururlar ve olumlu düşünce içerisinde olurlar (Altıntaş, 2015).

İç öz güvenliğe sahip bireylerde;

- a) Kendini tanıma,
- b) Kendini sevmeye,
- c) Olumlu düşünme,
- d) Net hedefler koyma (Lindenfield, 1997), özelliğini barındırırlar.

1.8.2. Dış Öz güven

Kişinin etrafındaki insanlara kendisinden emin ve memnun olduğunu gösterdiği davranışlardır (Lindenfield, 1997).

Altıntaş (2015), dış öz güveni yüksek olan kişiler kendisini iyi ifade edebilir, duygularını kontrol edebilir ve iletişim konusunda başarılıdır.

Yarımkaya (2013), dış öz güveni yüksek olan kişiler;

- a) Özerklik
- b) İletişim,
- c) Kendini iyi ifade edebilme,
- d) Duygularını kontrol edebilme özelliklerini barındırırlar.

Kişilerin Öz güvene etki eden faktörler;

- Ana-Baba Tutumları
- Akademik Başarı
- Kendini Değerlendirme ve Çevrenin Etkisi
- Fiziksel Görünüm
- Zeka
- Olumsuz Baskı ve Disiplin Yöntemleri
- Sorumluluk.

1.8.3. Öz güveni Yüksek Bireylerin Özellikleri

Öz güveni yüksek olan kişiler yeteneklerinin farkında oldukları için ne yapabilecekleri neyi yapamayacaklarının farkında olurlar. Hedeflerini geçekçi belirlediklerinden bunlara ulaşabilme ihtimalleri yüksektir. Sorumluluklarının farkındadırlar ve sorumluluk almaktan kaçmazlar (Göknar, 2015).

Mağden ve ark. (1993), öz güveni yüksek olan istekli, kendine güvenen, zorluklar karşısında hemen teslim olmayan, kendinden emin, kararlı, insanlarla kolayca ilişki kurabilen, düşüncelerini her ortamda ifade edebilen kişiler olarak karşımıza çıkmaktalar.

Öz güveni yüksek olan kişiler, olaylara olumlu açıdan bakabilen, yapıcı ve bir işi yapabileceklerine olan inançları her zaman tam olan kişilerdir (Mağden ve ark., 1993).

Lauster (2003), öz güveni yüksek kişiler başkalarının kendiyle ilgili ne düşündüğünü önemsemezler, kendisini kişiliğiyle uyum içerisinde hissederler.

Öz güvenin bireylere bu kadar katkısının yanında; gereğinden fazla öz güven içerisinde olan bireylerin sınırları tahammül edemedikleri, yetenekleri hakkında gerçek dışı düşüncelere kapıldıkları, altından kalkamayacakları sorumluluklara girdikleri, her şeyin en iyisini kendileri yaptıklarına inandıkları, önerileri göz ardı ettikleri ve kendisine yardım etmek isteyenleri geri çevirdikleri görülmektedir (Lindenfield, 1997).

Yüksek öz güvene sahip bireyler şu özelliklere sahiptir;

- a) Hata riskini göze alırlar ve yeniliklere açıktırlar.
- b) Sorumluluklarını bilirler.
- c) Niceliğe değil niteliğe önem verirler.

- d) Hayatta hep denge içindedirler.
- e) Takım çalışmalarına önem verirler.
- f) Diğer insanları küçümsemezler, başarılarını değerli görürler.
- g) Etrafındaki insanlara bir şeyler ispatlamaya çalışmazlar (Acuner, 2012).

1.8.4. Öz güveni Düşük Bireylerin Özellikleri

Fennell (2017), öz güveni, kendimiz hakkındaki genel düşünceyi, kendimize biçtiğimiz değeri ve kendimizi hangi ölçülere göre değerlendirip yargıladığımızı ifade eden durumumuz olarak tanımlamıştır.

Başkaları tarafından yargılanmaktan korkan öz güveni düşük olan insanlar, sürekli baskı altındadırlar ve kendileriyle barışık değildirler (Altıntaş, 2015). Duygulu (2008) öz güveni düşük bireyler başkalarına bağımlı kişilik özelliklerini gösterirler. Böyle kişiler kendilerine hiç güvenmediklerinden çoğu şeyden korkarlar ve endişeli yapıdadırlar. Genellikle etrafına karşı saldırgan tavır içerisinde olurlar. Kendilerini genellikle değersiz, başarısız ve işe yaramaz olarak görür, bunun neticesinde de karşılaştıkları sorunlardan hep kaçarlar, sürekli olarak kaybetme korkusu içindedirler (Kurtuldu, 2007).

Bu tür insanlar başka insanlara gerçeğin dışında üstünlük kurmaya çalışırlar ve enerjilerinin büyük bir çoğunluğunu bunun için harcarlar (Geçtan, 1999). Öz güveni yeteri kadar gelişmemiş bireyler kendi güvensizliklerini daha çok hissetmemek ve huzursuz olmamak için öz güveni gelişmiş bireylerden sürekli olarak uzak durmaya çalışırlar (Lauster, 2003).

Sonuç olarak öz güveni eksik bireylerin günlük yaşantılarında sürekli olarak birilerine bağlı kalma düşüncesinde oldukları, eleştiriyi hiç sevmeyen bireyler oldukları, korkak davranışlar sergilediklerini, yeteneklerinin farkında olmadan yaşayan ve etrafındaki insanlara hiç güvenmeyen kişilikte olduklarını söyleyebiliriz.

Öz güveni düşük bireyler;

- Eleştiriye tamamen kapalıdırlar, hakaret olarak algılarlar.
- Kararsızdırlar ve belirlenmiş kuralların dışına çıkmaya cesaret edemezler.
- Korkak davranışlıdırlar ve risk almayı sevmezler.
- Değişime karşıdırlar.
- Kendi yeteneklerinin farkında değildirler.
- Etrafındaki insanlarla hep yarış içerisindeyler.
- Sürekli eleştirme ve hata bulma eğilimindedirler.
- Kendilerini başkalarına kanıtlamak için sürekli uğraş içindedirler.
- Çabuk pes eden bir yapıya sahiptirler.
- Dış görünüme aşırı önem verirler ve marka takıntıları vardır.
- Başkalarının başarılarıyla ayakta kalmaya çalışırlar.
- Etrafındakilerinin gücüne inanmazlar ve ondan faydalanmayı düşünmezler (Acuner, 2012).

1.8.5. Hakemlikte Öz güven

Sporda başarının önemli bir anahtarı olan öz güven, müsabaka anında eksikleri giderici ve iyi hareketler sergilemede önemli bir unsur olarak düşünülebilir (Biçer, 2016).

Sporcu, antrenör ve hakemler müsabaka esnasında çeşitli psikolojik baskıyla karşı karşıya kalırlar. Psikomotor becerilerini bu baskı altında kullanabilmesi için psikolojik etkenlerden biri olan öz güven önemli bir yere sahiptir (Çetin, 2019).

Güvenli, yetkili, saygılı olmak sporcuların hakemlerden beklentileri arasında sayılan durumlardandır. Hakemlerin fiziksel yapısı ve mentalitesinin yanısıra oyunda çeşitli baskılara kurallar çerçevesinde karşılık verebilmesi için öz güvellerinin yüksek olması gerekir (Sarıdere, 2018).

Öz güveni yüksek olan hakemler bilgi ve tecrübelerini de kullanarak saha içinde sporcuların haklarını koruyup gerekli saygıyı görebilirler.

Kendine güvenen hakemler; karar vermede adil, oyun kuralları konusunda daha yetkin, aldıkları kararlarda daha tutarlı olurlar ve baskılardan çok etkilenmeyeceklerinden takımların hakkını koruyabilme adına güven vericidirler (Simmons, 2011).

Bir hakemin öz güvenini artırması için;

- Kural bilgisi,
- Maç deneyimi,
- Zihinsel olarak kendisini maça hazır hale getirmesi gerekir (Sarıdere, 2018).

1.9. Hakemlikte Duygusal Zekâ

İngilizcesi "Emotional Intelligence" olan duygusal zeka kelimesinin kısaltılmışı "EQ" olarak bilinmektedir ve literatürde de yaygın olarak bu şekilde kullanılmaktadır. Duygusal zekayı ilk kez 1990 yılında John D. Mayer ve Peter Salovey; "kendinin ve başkalarının duygularını izleme, bunlar arasında ayrım yapma ve buradan elde ettiği bilgileri düşünce ve davranışlarına yön vermede kullanabilme yeteneği" şeklinde tanımlamışlardır (Mayer ve ark., 2004). Aydın (2004), duygusal zekâ kendimizi ve çevremizdekileri yönetebilmemizi kolaylaştıran, duygularımızı tanıma, anlama ve bunları etkin bir biçimde kullanabilme yeteneğidir.

Hisli (2009), duygusal zekası yüksek olan bireyler başkalarının ve kendisinin duygularını daha iyi anlayarak, tecrübe ve deneyimleriyle karşılaştıkları problemleri daha iyi kavrayıp çözebildiklerini belirtmiştir.

Duygusal zeka düzeyi çok iyi olmayan bireyler ise; aile içi ilişkilerde ve sosyal yaşamlarında başarısızdırlar ve olaylar karşısında saldırgan tutum izleyerek insanlarla olumsuz ilişki içindedirler (Özdenk, 2018a).

Hayatımızın her alanında önemli görülen duygusal zeka spor yapan kişilerde de önem arz etmektedir, duygusal zeka spor yapan bireylerin ilişkilerde ve iletişimlerde daha başarılı olmasına, performansının olumlu yönde artmasına, daha mutlu ve huzurlu ortamın oluşmasına ve bunun sonucunda başarı oranının yükselmesine yardımcı olmaktadır (Özdenk, 2018).

Adiloğulları ve ark. (2015), duygusal zekanın sporcuların kendi duygularını değişik durumlarda istediği şekilde kontrol ederek performansına pozitif yönde katkı sağladığını belirtmiştir.

Spor müsabakalarının güzelleşmesi ve daha ilgi çekici hale gelmesinde önemli pay sahibi hakemlerin de duygusal zekaları iletişim becerilerine ve öz güven düzeylerine etki edebileceği düşünülebilmektedir.

Duygusal zekâ hem sahadaki uygulayıcılar (antrenör, yöneticiler, hakemler v.b) hem de spor bilimciler tarafından değerlendirilen spor psikolojisinin gelişen konuları arasında önemli yere sahip bir kavramdır (Meyer ve ark., 2007; Thelwell ve ark., 2008; Adiloğulları, 2011).

Spor Müsabakalarında kuralların uygulayıcısı ve sporcuların haklarının koruyucusu olan hakemlerin oyunu okuyabilme, sporcuların davranışlarını doğru algılayabilme, güvenilir ve objektif olma, sporcularla etkili iletişim kurabilme gibi becerilerinde duygusal zekânın önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Duygusal zeka hakemlerin kendilerini güdüleyebilme yeteneğini barındırması, duygularını kontrol altına alabilmesi, kontrol altına aldığı duyguları pozitif yönde kullanabilmesi, iletişim becerisini geliştirmesi, stresi kontrol altına alarak performanslarına olumlu yönde katkı sağlayabildiğini belirtilmektedir (Crombie ve ark., 2009).

1.10. Takım Sporları

Takım sporları; takım ruhunun yoğun olarak hissedildiği, birden fazla sporcunun katkı sağladığı, oyun kurallarına uygun taktik, beceri ve stratejilerin geliştirildiği oyunlar olarak tanımlanabilir (Fındık, 2016). Şahin (2006), takım sporları; herhangi bir spor branşında karşılaşmalara, yarışmalara katılmak üzere geçici veya kalıcı olarak oluşturulan sporcular topluluğu veya ekibidir. Piko ve ark. (2006), takım sporlarını; takım ruhu içinde farklı işbölümü ile aynı amaç uğruna mücadele eden bir topluluk olarak tanımlamışlardır.

Takım sporlarının tarihi, insanların bir arada yaşadığı, birlikte hareket etmeye başladığı dönemlere dayandığını söyleyebiliriz. Takım sporlarından en eskilerinden birisi de futboldur, M.Ö. 300 ve 200'lü yıllara kadar gitmektedir (Kovacsik ve ark., 2018). 1950'li yıllardan sonra takım sporları dünyada etkili bir şekilde gelişme göstermiştir. Ülkemizde federasyonu kurulan ilk takım sporu futboldur, sonrasında basketbol ve voleybol federasyonları sırasıyla kurulmuştur. Özellikle teknolojinin ilerlemesiyle bireysel sporlar yerini takım sporlarına bırakmıştır. Günümüzde en büyük spor organizasyonları olimpiyatlar ve dünya futbol şampiyonası olarak görülmektedir. Takım sporlarını; futbol, basketbol, voleybol, hentbol, Amerikan futbolu, buz hokeyi gibi spor branşları olarak düşünebiliriz (Şahan, 2007).

Bir sporun takım sporu olabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir. İlk olarak birden fazla kişinin ortak amaç doğrultusunda karşı bir takımla mücadele ediyor olması gerekir. Belirlenmiş bir sınır içerisinde topun veya benzer nesnenin çizgiyi geçmesi gerekmektedir. Aynı takımdaki oyuncuların birbirleriyle paslaşarak yardımlaşıp, mücadele etmeleri söz konusudur. Bu özellikleri göz önüne aldığımızda ülkemizde futbol, basketbol, voleybol ve hentbol gibi oyunların takım sporları olarak oynandığını söyleyebiliriz (Karayol, 2013).

Yapılan araştırmalara baktığımızda en çok tercih edilen sporlar takım sporlarıdır, takım sporlarının içerisinde de ise en çok futbol, basketbol, voleybol ve hentbol takım sporlarının oynandığını görülmektedir (Gürsoy, 2007).

1.10.1. Futbol

Spor günümüzde önemli bir uğraş haline gelmiştir. Müsabakalar ve yüksek başarı beklentileri sporla uğraşanların ortak amacıdır. Bilhassa futbol günümüzde insanların ilgi odağı olmuştur (Sunay, 1995). Dikdörtgen şeklinde belirli bir oyun kurallarıyla sınırlandırılmış, biri kaleci olmak üzere toplamda on bir kişiyle oynanan, galip gelen takımın kaleye attığı gollerle belirlenen bir takım oyunudur (İnal, 2004; Yardımcı, 1996).

FIFA verilerine göre Dünya nüfusunun %4'ü futbol oynadığı, futbol hakemlerinin de dâhil olduğu yaklaşık 5 milyon civarında görevli tarafından yönetildiği ve izleyici kitlesinin en fazla olduğu bir oyundur (Haugen, 2015).

Gifford (2006), futbolun pahalı malzemelere ihtiyaç olmadan, hemen hemen her türlü alanda oynanabilmesi, basit bir spor çeşidi olması her geçen gün yeni oyuncu ve izleyici kitlesini bünyesine kattığını belirtmiştir.

Futbolun bu kadar popüliter olmasında belirli bir vücut yapısına ihtiyaç olunmadan, oyun kurallarının açık ve net olmasından, geniş alanda oynanabilmesinden, ihtimal çeşitliliğinin fazla olmasından kaynaklanmaktadır (Apaydın, 2000).

1.10.1.1. Futbolun Tarihsel Gelişimi

İlk zamanlardan günümüze kadar yerde yuvarlanan eşyalar, bir oyun ve spor aracı olarak insanların dikkatini çekmiştir. Günümüzde de topla oynanan çok fazla oyun yer almaktadır. Top oyunu denilince akla gelen genellikle futbol oyunu olmuştur. Futbol oyununun ilk olarak ne zaman, nerede ve nasıl başladığı bilinmemektedir (Öğretici ve ark., 2005).

“Tepük” adlı bir oyunun Türkler tarafından oynandığı Kaşgarlı Mahmut’un Divan-ı Lügati-t Türk adlı eserinde bahsedilmiştir. “Tepük” oyununu Türklerin asırlar önce oynadığını başka kaynaklardan da görmekteyiz. İçi hava doldurulmuş kuzu derisinden yapılmış topu ayakla oynadıkları Ayasofya Müzesi Kütüphanesinde 3.029 kayıttta bulunan “Tarihi Timur” adlı esrinde bahsedilmektedir (Güven, 1992).

Futbola benzer bir oyunu da Çinliler askerlerinin savunma ve saldırı kabiliyetlerini güçlendirmek için oynamışlardır. İki takım arasında mücadeleye dayanan oyunda içi tüy ile dolu bir topu yüksekliği beş metre olan kaleden eller kullanılmadan baş ve ayaklar yardımıyla geçirilmeye çalışılıyordu (Bozdemir, 1998).

Japonya’da 7.y.y’da futbola benzeyen “Kemari” adında bir oyun oynanırdı. Mücadeleye dayanılmadan iki takım arasında oynan oyunda topu havadan yere düşürmeden en fazla sektiren takım oyunu kazanırdı (Stemmler, 2000).

Orta çağ döneminde Fransa’da oynanan ve daha sonrada İngiltere’de geniş kitlelerde oynanan ‘la souler’ adlı oyun, elle oynanıyordu. İki takım arasında top elle kapılmaya çalışılıyordu. Sertlikte sınır tanımayan oyunda zaman zaman ölümler dahi oluyordu. Daha sonra bu oyun yasaklanmıştır (Stemmler, 2000).

Farklı kültürlerde futbola benzeyen ve geniş kitleleri etkileyen oyunlar oynandığını söyleyebiliriz. Günümüz futboluna benzeyen oyun İngiltere’de 12. yüzyılda deri bir topun rakip kaleye atılmaya çalışıldığı Fute-Ball adındaki bir oyundur (FIFA, 1996).

1841 yılında topun şeklinin küre şeklinde olmasına karar verildi. 1948 yılında ise oyun kuralları ‘Cambridge’ kuralları adı altında birleştirildi. İlk kurulan İngiliz kulübü ise 1855 yılında “Sheffield” kulübü olmuştur (İnal, 1998).

Futbolun bugünkü şekline gelmesi 1866 yılında İngiltere, Galler, İskoçya ve İrlanda futbol federasyonları bir araya gelerek ‘International Board’ birliği altında

toplandılar. 1904 yılında bu ülkeler bir araya gelerek Uluslararası Futbol Federasyonu'nu (FIFA) kurmuşlardır (İnal, 1998). Türkiye'de ise federasyon 1923 yılında Yusuf Ziya Öniş başkanlığında kurulmuştur (İnal, 1998).

Türkiye'de ilk 1902 yılında Kadıköy Futbol Kulübü kurulmuştur. Daha sonra farklı kulüplerin kurulmasıyla da 1923 yılında günümüzdeki ismi Futbol Federasyonu (İdman Cemiyeti) örgütlenerek Uluslararası Futbol Birliği'ne üye olmuştur (Babacan, 1990).

Futbolun basit ve zevkli bir oyun olmasından dolayı geniş kitlelere hitap ettiğini görmekteyiz. Toplumun çeşitli kesimlerinde yaşam biçim haline gelmiştir. Farklı ülkelerdeki farklı ekoller de bu seyir zevkini daha da arttırmaktadır. Her ekol kendine has özelliklerinden dolayı futbola çeşitli tatlar katmaktadır (Koç, 2004).

1.10.1.2. Futbol Hakemliği

Futbol günümüzde sadece bir spor branşı olmaktan çıkıp bir meslek ve büyük rakamların söz konusu olduğu dev bir sektör haline gelmiştir. Hakemler de bu dev sektörün önemli bir parçası olmuştur (Uzun, 2004).

Futbol hakemi, futbolun önceden belirlenen kurallar doğrultusunda yönetilmesini sağlayan yetkilendirilmiş kişidir (Sunay, 1992). Bu kişilerin insan psikolojisinden anlayan, hem saha içerisinde hem de saha dışında örnek olması gereken kişiler olması güzel bir yönetim için önemlidir (Orta, 2000).

Günümüzde futbolun sürekli gelişme içinde olması ve takımlar her geçen günde daha iyi performans gösterme isteği, futbol oyununun gün geçtikçe hız kazanmasına neden olmuştur. Bu beklentiler ve gelişmeler futbol hakemlerinin iyi oyun bilgisine sahip olması, psikolojik ve fiziksel olarak daha güçlü olmalarını gerekli kılmıştır (Cel, 1994).

1.10.1.3. Futbol Hakemliğinin Tarihçesi

Futbolun başlangıcıyla futbol hakemliğinin başlangıcı birbirine paralel olmuştur, 1819 yılına kadar futbol maçları hakemsiz oynanmaktayken 1819 yılından sonra saha içine girmemek şartıyla futbol maçlarını hakemler yönetmeye başlamıştır (Radnedge, 1994).

Futbol oyununun ilk kuralları İngiltere’de 1880 yılında belirlenmiştir. İlk uygulama her iki yarı alanı kontrol eden iki hakem ve süreyi kontrol eden, iki hakem arasındaki anlaşmazlık durumlarına nihai karar veren Umpire olarak adlandırılan bir hakem yer almaktaydı (Şimşek, 1999).

Zamanla müsabaka yönetimindeki eksiklikler Umpire olarak tanımlanan hakemlere saat, defter ve düdük verilerek sahaya çekildi. Her iki yarıda bulunan hakemler de günümüzde de olduğu gibi taç çizgisine yerleştirildi. Umpire yetki ile donatılarak saha içerisinde tek yetkili kişi olmuştur (Vautrot, 1993).

Zamanla değişen kurallarla birlikte 1905 yılında futbol hakemlerinin sahadaki konumları itibariyle bugünküne benzer bir durum almıştır (Oral, 1954).

1935 yılında müsabakanın iki hakeme paylaştırılması düşünüldü, her ne kadar testlerde olumlu sonuçlar alınsa da iptal edilip futbolun tek hakemli idaresine kesin olarak karar verildi (Durna, 1997).

Ülkemizde de 1890 yıllarında futbolun yaygınlaşması, hakemliğin başlamasıyla paralellik göstermektedir. Ülkemizde futbol hakemliğinin ilerlemesi 1900 yıllardan sonra özellikle futbolu bırakan futbolcuların (Karadayı ve ark., 1976) ve arkadaş teşviği ile hakemlik yapmaları neticesinde olduğu söylenebilir (Sunay, 1992).

3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanununun yürürlüğe girmesiyle ülkemizde hakemlik kurumsal bir yapıya bürünmüştür. 1940 yılından itibaren futbol hakemlerine lisans verilmeye başlanmıştır (Orta, 2002).

1.10.1.4. FIFA ve Hakemlik

Federation International de Football Association (FIFA), Fransa, Hollanda, İspanya, Danimarka, Belçika, İsviçre, İsveç, Danimarka, Almanya ülkeleri tarafından 1904 yılında Paris'te kurulmuştur. 1934 yılında Uruguay'da düzenlenen turnuva ilk Dünya kupası olarak kabul edilmiştir. FIFA tek başına uluslararası turnuvalar düzenleme yetkisine sahiptir.

FIFA kurulduğu ilk yıllardan beri hakemliği önemli bir konu olarak görmüş ve 1923 yılında oyun kurallarının takibi için "Hakem Komitesini" kurmuştur. Bu amaçla hakemlere yönelik pratik, teorik ve fiziksel uygunluk eğitim kursu başlatmıştır (Lanfranchi ve ark., 2004).

Günümüzde 208 ülkenin FIFA'ya üye olduğu futbol dünya çapında 265 milyondan fazla oyuncu tarafından oynanmaktadır. Gelişen ve yaygınlaşan futbol ile hakemlikte de önemli değişim ve gelişim olmuştur. İtalya ve Brezilya gibi bazı ülkelerde hakemler tam zamanlı profesyonel statüde görev yapmaya başlamışlardır (Bizzini, 2010). Türkiye'de hakemlerin profesyonelliğe geçişi 2015 yılından itibaren olmaya başlamıştır.

1.10.1.5. Futbol Hakemlerinin Unvan ve Klasman Belirleme Kriterleri

Hakemlerin unvan ve Klasman belirleme kriterleri Merkez Hakem Kurulu (MHK) tarafından belirlenmektedir. 3813 sayılı kanunla TFF onayı ile hakemlere duyurulur (TFF, 2014).

1.10.1.5.1. Futbol Hakemlerinin Klasmanları

1.10.1.5.1.a. İl Hakemi

İl seviyesindeki resmi ve özel maçlarda görevlendirilen hakemlerdir. BHK tavsiyeleri değerlendirir ve uygun gördükleri hakemlerin listesini MHK'nın onayına sunar (TFF, 2019).

1.10.1.5.1.b. Bölgesel Hakem

Bölgesel amatör lig, yerel amatör küme ve U21 müsabakalarında hakem, Türkiye kupası Kademe grubu müsabakalarında dördüncü hakem olarak görevlendirilen hakemlerdir. Bölgesel Hakem Kurulu'nun önerisi ve MHK'nın onayı ile MHK'nın Bölgesel Hakem Aday kursunda başarılı olan hakemler bölgesel hakem olurlar (TFF, 2019).

1.10.1.5.1.c. C Klasman Hakem

Süper lig, 1. Lig, 2. Lig haricindeki müsabakalarında hakem, Türkiye Kupası kademe maçlarında hakem, tüm liglerde dördüncü hakem ve amatör küme müsabakalarında hakem olarak görevlendirilebilen hakemlerdir. Merkez Hakem Kurulu'nun gerekli görmesi halinde yapacağı sınavlarda ve fiziksel yeterlilik testlerinde başarılı olan bölgesel hakemler C klasman hakemi olurlar (TFF, 2019).

1.10.1.5.1.d. B Klasman Hakem

Süper lig ve 1. Lig müsabakaları haricinde Türkiye Kupası maçlarında hakem, tüm liglerde dördüncü hakem ve amatör müsabakalarında hakem olarak görev

yapabilirler. MHK'nın gerekli gördüğünde düzenleyeceği B Klasman Hakem Aday kursuna katılarak, başarılı olan hakemler B klasman hakemi olurlar (TFF, 2019).

1.10.1.5.1.e. A Klasman Hakemi

Süper lig müsabakaları dışında Türkiye Kupası müsabakalarında hakem, tüm liglerde dördüncü hakem ve amatör müsabakalarında hakem olarak görev alabilirler. MHK'nın gerekli görmesi durumunda yapacağı sınavlarda ve fiziksel testlerde başarılı olan B klasman hakemleri A klasman hakemliğine yükselirler (TFF, 2019).

1.10.1.5.1.f. Süper Lig Hakemi

Tüm profesyonel, amatör müsabakalarında ve Türkiye Kupası müsabakalarında hakem; tüm liglerde dördüncü hakem olarak görevlendirilirler. Merkez Hakem Kurulunun gerekli görmesi halinde yapacağı sınavlardan ve fiziksel yeterlilik testlerinden başarılı olan A klasman hakemleri Süper Lig Hakemi olurlar (TFF, 2019).

1.10.1.5.1.g. FIFA Hakemi

Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği ve Avrupa Futbol Federasyonları Birliği müsabakaları ve diğer bütün müsabakalarında görev alırlar. En az toplam iki sezon Süper Lig Hakemi Kadrosunda olan hakemler arasında belirlenir (TFF, 2019).

2019-2010 futbol sezonunda, klasmanlarına göre hakem sayıları Çizelge 1.1'de verilmiştir.

Çizelge 1.1. TFF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları.

Hakem Klasmanları	Sayısı
Üst Klasman Hakemi	43
Klasman Hakemi	153
Bölgesel Hakem	269
İl Hakemi	5161
Toplam	5630

1.10.1.5.2. Futbol Hakemlerinin Özellikleri

1.10.1.5.2.a. Bireysel Özellikler

- Dürüst ve ahlaklı bir karaktere sahip olmalıdır.
- Nereden nasıl davranacağını bilen olgunlukta olmalıdır.
- Disiplinli ve liderlik özelliği taşımalıdır.
- İnsanlar arasındaki iletişimde başarılı, düzgün diksiyonlu olmalıdır.
- Saha içinde ve dışında güven veren, tarafsız bir kişilikte olmalıdır.
- Öz güveni yerinde ve güçlü hisli olmalıdır.
- Hatalardan etkilenmeyen fakat onlardan ders çıkarabilen yapıda olmalıdır.
- Pratik zekalı ve çözüm üretebilen yapıda olmalıdır.
- Dikkat ve algı düzeyi yüksek olmalıdır.
- Örnek bir yaşamı olmalıdır.
- Sosyal tarafı gelişmiş olmalıdır.
- Sabırlı, soğukkanlı ve sinirlerine hakim bir yapıda olmalıdır.
- Ekibiyle birlikte uyumlu hareket eden birey olmalıdır.

1.10.1.5.2.b. Fiziksel Özellikler

- Sistemli bir şekilde antrenmanlarını yaparak kondisyonunu koruyup fiziksel kapasitesini arttırmalıdır.
- Fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı olmalıdır.

- Fiziksel özelliklerini negatif olarak etkileyecek zararlı alışkanlıklardan uzak durmalıdır.
- Düzenli olarak sağlık kontrolünden geçmelidir (TFF, 2019).

1.10.2. Basketbol

Dr. James Naismith tarafından isimlendirilen basketbol, içerisinde basket (sepet) ve ball (top) kavramlarını taşıyan (Atabeyoğlu, 1970) beş kişiden oluşan iki takımın mücadele ettiği takım sporudur. Takımların amacı kendi sepetlerine sayı yapılmasını önleyerek rakip takım sepetine sayı yapmaktır. Basketbol, hakem, masa görevlileri ve varsa teknik komiser tarafından kontrol edilen, en çok sayı yapan takımın galip geldiği bir oyundur (TFF, 2019). Oyun hava atışı ile başlar. Top elde olduğunda adım atılmaz, top sürülerek veya pas verilerek oyuna devam edilir. Hücum yapan takım kendi sahasında 8 saniyede çıkarak rakip potaya 24 saniye içerisinde atış yapmak zorundadır. 24 saniye kuralı top rakip takıma veya potaya temas ettiğinde sıfırlanır. Oyun sonunda eşitlik bozulmaz ise 5dk'lık uzatmaya gidilir.

1.10.2.1. Basketbol'un Tarihçesi

Basketbol ilk defa 1891 yılında ABD'nin Massachusetts eyaletinde Kanadalı beden eğitimi öğretmeni Dr. James Naismith tarafından oynatılmıştır. Uzun yıllardan beri hayalini kurduğu bu oyuna son halini vermek için kendi öğrencileri arasında denemiş, 13 maddeden oluşan bu oyunu 20 Ocak 1892 tarihinde ilk defa oynatmıştır (Güner, 2009).

1904 yılında Amerika'da yapılan olimpiyat oyunlarına çok fazla katılımın olmamasına rağmen basketbol sporunun şöhreti uzak doğuya kadar ilerlemiştir. 1913 yılında ilk kez düzenlenen bir basketbol turnuvasında Filipin birinci, Çin ikinci olmuştur (Uzunkara, 2007).

FIBA (Uluslararası Amatör Basketbol Federasyonu) tüm dünyada hızla yayılan basketbolu yönetecek kurum olarak; 18 Haziran 1932 yılında Portekiz, Arjantin, İtalya, İsviçre, Romanya, Letonya, Yunanistan, Çekoslovakya Basketbol Federasyonlarının işbirliğiyle İsviçre'nin Cenevre şehrinde kurulmuştur (Sevim, 2002).

1.10.2.2. Türkiye’de Basketbol

Türkiye’de basketbol 1904 yılında Amerikan Robert Koleji öğrencileri tarafından oynanmıştır. Ahmet Robenson 1911 yılında Galatasaray Lisesi öğrencilerine basketbol oynatan kişidir. Fenerbahçe Spor kulübü 1913 yılında ilk basketbol takımını kurmuştur. İlk resmi müsabaka ise 4 Nisan 1921 yılında Yüksek Öğretmen Okulu ve Amerikalılardan oluşan grup arasında İstanbul’da oynanmıştır. 1923 yılında kurulan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ilk resmi kuruluşumuzdur. 1925 yılında kurulan İstanbul Basketbol Kulübü Türkiye’deki basketbola yeni bir yön vermiştir (Atabeyoğlu, 1970).

İlk milli maçını 1936 yılında Yunanistan ile oynayan milli takımımız 1936 yılında Berlin’de düzenlenen Olimpiyat Oyunları’na katılmıştır. 1959 yılında bayan basketbol takımı, 1963’te Ümit Milli Takımının oluşturulmasıyla Türkiye’de basketbola yeni bir ivme kazandırmıştır. 1946 yılından beri yapılan Türkiye Şampiyonaları yerini 1967-1968 sezonundan itibaren Deplasmanlı Türkiye Basketbol Ligine bırakması basketbola olan ilgiyi daha da arttırmıştır (Sevim, 1997).

1.10.2.3. Basketbol Hakemliği

Federasyon veya yetki verdiği kurumlar tarafından eğitimi verilen ve bu kurumlar tarafından atanan basketbol müsabakalarını yöneten kişilere basketbol hakemi denir (Sungur, 2001).

Basketbol maçı üç hakem tarafından yönetilir, ayrıca oyun süresi, skorlar, fauller, 24 saniye, top hakimiyeti, molalar ve oyuncu değişikliklerini takip eden hakemler yer almaktadır (FIBA, 2012).

Ahmet Robenson ve İlhami Polater gibi resmi olmayan hakemlerin yönettikleri maçlar dikkate alınmazsa, M. Toledo'dan sonra Türkiye'deki en eski basketbol hakemleri Rupen Semerciyan ve Yuda Çerasi ilk başlarda gelen hakemlerdir. Çerasi, çeyrek yüzyıla yakın bir süre hakemlik yapmıştır, bu alanda ilk rekortmen hakemimiz olmuştur (Sevim, 2002).

Türk basketbolunda modern hakemliği getiren kişi Turgut Atakol olmuştur. Olimpiyat oyunlarında yarı final, Avrupa Şampiyonasında final maçlarını yönetmesi onun Avrupa'da da sayılı hakemlerden olduğunu göstermiştir. FİBA Teknik Komisyonu üyeliği de yapmış olan Atakol, hakemlik tekniği üzerine yazdığı kitabı FIBA tarafından da kabul görerek tüm dünya da hakemlere öğretici kitap olarak kabul edilmiştir (Sevim, 2002).

Amerika'da öğrenci olduğu yıllarda Amerika Basketbol Birliği'nden hem antrenör, hem de hakemlik lisansı alan Naili Moran da Türk Basketboluna uluslararası düzeyde gururu yaşatmıştır. Türk basketbolundaki hakem müessesesine 1940 yılından sonra üzerinde titizlikle durulmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların sonucunda Türk basketbolunu uluslararası alanda bizleri gururlandıran yeni hakemlerin çıkmasına vesile olmuştur. İzzet Somer, İlhan Uyguç, Hüsamettin Topuzoğlu, Rami Kınacı, Nejat Duran, Aydemir Ekti, Ömer Ozan, Yakovos Bilek, Nurhan Demirdöğen, Timuçin Rendan, Kaya Örencik, Necip Kapanlı, Zeki Öztas, Afif Kayalı, Ata Çakaloz, Erdogan Varüer, Cemal Çetin, Gökhan Günalp, uluslararası alanda ün yapmış Türk Basketbol hakemlerindendir (Güner, 2009).

Bu dönemlerde Türkiye'de basketbol hakemliği;

- Namzet hakem,
- Bölge hakemi,

- Milli hakem,
- FIBA hakemi olarak sınıflandırılmaktaydı. Fakat sürekli olarak hakemlik müessesesi değişip gelişmiştir.

Türkiye’de hakemler;

- Aday Hakem,
- İl Hakemi,
- Klasman Hakemi,
- FIBA Hakemi olmak üzere dörde ayrılır (Urartu, 2007).

Türk Basketbol Hakemliğinin bazı önemli başarıları;

- 1948 Naili Moran, Londra’da olimpiyat oyunlarında final maçını yönetmiştir.
- 1951 yılında 7. Avrupa Şampiyonası’nda Türk hakem İzzettin Somer, şampiyonanın final maçını yönetmiştir.
- 1955 yılında Turgut Atakol, 9. Avrupa Şampiyonası’nda final maçını yönetmiştir.
- 1956 yılında Melbourne’da düzenlenen 5. Dünya Kongresi’nde Turgut Atakol FİBA teknik komitesine seçilmiş ve bu görevi 20 yıl aralıksız devam ettirmiştir.
- 1959 yılında Avrupa Şampiyonası’nda final maçını yöneten İlhan Uyguç şampiyonalarda final maçı yöneten üçüncü Türk hakemi olmuştur.
- 1969 yılında Hüsamettin Topuzoğlu, Napoli’de düzenlenen 16. Avrupa Şampiyonası’nda Sovyetler Birliği ile Yugoslavya arasında oynanan final maçını yönetmiştir (TBF, 2020).

Biri baş hakem olmak üzere üç hakem, iki süre hakemi, iki de sayı hakemi olmak üzere toplam yedi hakem üst düzey müsabakalarda görev almaktadır. Bölge ve 2.lig maçlarında ise iki hakem, dört masa görevlisi olmak üzere toplam altı hakem müsabakayı yönetmektedir.

1.10.2.3.a. İl Hakemi

İl Hakemi olma koşullarını taşıyan aday hakemler arasında yeterli görülenler, İHK kararıyla İl Müdürlüğü aracılığı ile MHK sekreterliğine yazılı olarak bildirilir. Bu hakemler MHK onayı ile İl Hakemliğine atanır.

İl hakemleri yerel lig Faaliyetleri kapsamında düzenlenen müsabakalarda hakem ve her türlü resmi basketbol müsabakalarında masa görevlisi olarak görev alabilirler. İl Hakemleri her ne koşulda olursa olsun lig, kupa ve yurtiçi faaliyetler kapsamında müsabaka yönetmek üzere hakem olarak görevlendirilemezler.

İstisna: MHK tarafından belirlenen C Klasman adayı İl hakemi Yurtiçi faaliyetleri kapsamında müsabakalara görevlendirilebilir.

1.10.2.3.b. Klasman Hakemi

Federasyon tarafından organize edilen müsabakalarda görev alan hakemlere Klasman Hakemleri denir. Klasman Hakemlerin A,B ve C Klasman dereceleri bulunmaktadır. Her derecedeki klasman hakemler ihtiyaç durumuna göre sayıları MHK tarafından sezon öncesinde belirlenir ve bu sayı oranında klasman hakemi seçilmektedir.

1.10.2.3.c. FIBA Hakemliği

FIBA tarafından yapılan sınavda başarılı olan hakemler FIBA Hakemi olurlar. FIBA Hakemleri uluslararası müsabakalarda görev almaktadırlar. FIBA hakemleri MHK tarafından belirlenen kriterlere göre seçilmiş olan klasmanın belirlediği müsabakalarda görev yapmaktadırlar. FIBA Hakemleri ülkemizdeki MHK kriterlerine göre belirlenmiş değerlendirme puanlarına göre performansları ve

fiziksel test sonuçları yılda iki defa FIBA'ya bildirilir her yıl bu değerlendirmelere göre Türkiye FIBA hakemleri sıralaması FIBA'nın bilgisine sunulur. 10 sezon FIBA Hakemliği yapmış hakemler gerekli şartları taşımaları halinde ve isterlerse Federasyon tarafından FIBA Şeref Hakemliği için FIBA'ya teklif edilir FIBA tarafından onaylananlar “FIBA Şeref Hakemi” ünvanını alır (TBF, 2019).

Çizelge 1.2. TBF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları.

Hakem Klasmanları	Sayısı
A Klasman Hakem	35
B Klasman Hakem	64
C Klasman Hakem	210
İl Hakemi	4224
Toplam	4533

TBF,2019

1.10.3. Voleybol

Voleybol, sınırlandırılmış bir süresi olmaksızın, temposu yüksek, esneklik, çabukluk, kuvvet ve sıçrama kabiliyeti gerektiren dinamik ve fiziksel bir oyundur (Erhan, 1995).

Voleybol, file ile ikiye ayrılmış oyun alanı üzerinde iki takım tarafından oynanan bir takım sporudur. Toplam oyun alanını tam orta noktasında bulunan 9x18 m'lik file oyun alanının ikiye böler. Filenin her iki alanında da 6'şar oyuncu antrenörlerinin maç öncesinde belirlediği pozisyonlara göre yerleştirilir. Voleybol oyununda amaç oyuncuların kendi oyun alanlarında belirlenmiş oyun kuralları dâhilinde topu yere düşürmeden rakibinin oyun alanına düşürmek veya rakip oyunculardan herhangi birisini hataya zorlamaktır. Topu oyun alanına göndermek için takımların oyun kurallarına uygun olarak üç vuruş hakkı vardır. Takımların bloktaki temasları vuruş olarak kabul edilmez. Bu temas sonrasında takım üç defa daha topa vurabilir (TVF, 2016).

Kısaca voleybol; ilk olarak topun servis ile rakip sahaya atılmasıyla başlar, oyundaki ralli, topun oyun alanına değmesi, dışarı gitmesi veya bir takımın oyun kuralları içinde hata yapmasına kadar sürer. Bir ralli turunu kazanan takımın hanesine bir sayı yazılır, servisi karşılayan takım ralliyi kazandığında bir sayının yanında servis hakkını da elde eder, oyun saat yönüne bir pozisyon döner ve 3 seti alan takım maçı kazanır (TVK, 2019).

Topun oyun içerisinde hızlı yer değıştirmesi, oyuncuların kendi aralarında yer değıştirmesi, çeşitli tekniklerle topu karşılamak, atmak, engellemek bunları yapmak için de atlamak, koşmak, düşmek, sıçramak vb. gibi hareketleri de yapmaları voleybolu komple bir spor haline getirmiştir (Forthomme ve ark., 2005).

Birbirini takip eden çeşitli oyun varyasyonlarını çabucak değışerek bütünleşmesi voleybolu önemli ve ilgi çekici kılmıştır. Oyunun ilk etapta karmaşık olması izleyicilere şaşırtıcı gelmesine rağmen sonraki etaplarda izleyiciler üzerinde heyecan uyandırmaktadır (Fröhner, 1999).

Voleybol oyunu servisle başlar, her sayıdan sonra servis hakkını elde eden takım oyuna servis atışıyla devam eder. Değişik servis teknikleriyle top rakip alana yönlendirilir. Servis atışında top file kenarındaki antenler ile tavan arasındaki boşluktan geçmelidir, fileye temas edip rakip alana gitmesi bir hata değildir. Sayının sonlanması için topun bir takımın oyun alanına temas etmesi veya iki takımdan birinin kural dışı davranması gerekir. Servisi karşılayan takım oynanmış olan sayıyı kazandığı gibi servis atma hakkını da eline geçirir.

Voleybolda tüm dünyada büyükler kategorisinde file yükseklikleri erkekler için 2,43 cm, kadınlar için ise 2,24 cm'dir. Voleybol; basketbol, beyzbol, hentbol ve tenisin karışımı olarak ilk kez Amerika'da ortaya çıkmıştır (Eralp ve ark., 2006).

1.10.3.1. Voleybolun Tarihçesi

Amerika'nın bir eyaleti olan Massachusetts'un Holyoke şehrinde beden eğitim öğretmeni Mr. William C. Morgan yorucu olmayan, sakatlıklara meyil vermeyen, eğlendirmeye yönelik bir oyun olarak, 1895 yılında spor salonu içerisine tenis filesi germek sureti ile basketbol topunun içini çıkartarak oynatmıştır. Kısa sürede her yaş grubuna hitap etmesi, kolay öğrenilebilmesi ve her iki cinse de hitap etmesinden dolayı hızlı bir şekilde yayılmıştır (Urartu, 2006).

Türkiye'ye voleybol 1.Dünya Savaşı yıllarında gelmiştir. 1919-1925 yılları arasında Y.M.C.A.'nın müdürlüğünü yapan Dr. Deaver derneğin spor salonlarında bu oyunu oynatmış ve voleybol beden eğitim öğretmenleri arasında ilgi görmüştür (Eralp ve ark., 2006).

İstanbul'un Cağaloğlu Semtindeki Erkek Muallim Mektebi'nde beden eğitim öğretmeni olan Selim Sırrı TARCAN, Y.M.C.A. organizasyonlarında görüp oynadığı voleybolu öğrencilerine de oynatmıştır. Bu okulda mezun olan öğrenciler sayesinde voleybol Kabataş Erkek, Pertevniyal, Vefa, Galatasaray ve Haydarpaşa Liselerinde yoğun ilgi görmüş ve turnuvalarla bu gelişimini sürdürmüştür. Bunun dışında üniversitelerde de voleybol büyük ilgi görmüş, spor branşı olarak gelişimini sürdürmüştür (Eralp ve ark., 2006).

Türkiye'de voleybolun sistemli olarak ilerlemesi 1924-1948 yılları arasında uygulanan bölge şampiyonaları ile olmuştur. Bu ilerleme 1948'den 1970 yılına kadar "Türkiye Voleybol Şampiyonası'nın düzenlenmesi" ile devam etmiştir. Erkekler kategorisinde 1970, bayanlar kategorisinde ise 1984 yılında başlayarak deplasmanlı voleybol uygulamasına gidilmiştir. Türkiye'de voleybol sporunda ilk turnuva 1956 yılında Paris'te gerçekleştirilen erkekler dünya voleybol şampiyonasıyla başlamıştır (TVF, 2019). Bayan milli voleybol takımımız ise ilk karşılaşmasını 1957 yılında Uluslararası İstanbul Turnuvası'nda oynamıştır. Bayan milliler daha sonra Romanya'da 1963'te organize edilen Avrupa Bayanlar Voleybol Şampiyonasına katılmışlardır (TVF, 2019).

1.10.3.2. Voleybol Hakemliği

Diğer spor branşlarındaki hakemlerde olduğu gibi voleybol mşsabakalarında hakemler tarafsız bir şekilde oyuna liderlik eden, oyuncuların ve diğer takım mensuplarının oyun kurallarına uymasını sağlayan, haklıyı haksızdan ayırt eden, yaptırım gşcş olan bir otorite olarak dşşşnşlebilir.

Hakem kelimesi farklı dillerde farklı şekillerde kullanılabilir ama en yaygı olarak İngilizcede anlaşmazlığa dşşmede başvurulan anlamındaki “referee” dir (Satman, 2005).

Bundan dolayı mşsabakaların adil bir şekilde yşnetilebilmesinde; kuralları, oyunun tşm ilgili taraflar için tatmin edici bir rekabet haline getirmek için kullanılan iyi hakemlik kavramı şnem arz etmektedir (TVF, 2018).

Voleybol mşsabakaları için Uluslararası Voleybol Federasyonu (FIVB) veya Tşrkiye Voleybol Federasyonu (TVF) tarafından seçilen hakemleri; oyunu yşneten, kazanılan sayıları, kazanan-kaybeden takımları ya da takım mensuplarına verilen cezaları belirleyen kişiler olarak gşrebiliriz.

Mşsabakaların sağlıklı bir şekilde başlatılması, oynatılması, sonuşlandırılmasında ve fair-play (adil oyun) ilkesinin uygulanmasında baş aktşrler hakemlerdir (Cengiz ve ark., 2004).

İyi bir voleybol hakemi;

- Etkili bir organizatşr,
- Oyun kurallarının bilincinde olan,
- Oyun içerisindeki rekabete izin veren,
- Doğru karar verebilen,
- Mşsabaka içerisinde kuralları uygulayan, haksızları cezalandıran,

- Oyunu güzelleştiren davranışları ön plana çıkaran, oyuncuların güzel davranışlar sergileyebilecekleri ortamı hazırlayan,
- Oyunun seyir zevkini arttırmaya dönük oyun içerisinde olan takım mensuplarının emeklerini koruyan rollerde olmalıdır (TVF, 2016).

Başhakem, yardımcı hakem, yazı hakemi, skor hakemi ve 2/4 çizgi hakemi olmak üzere toplamda 6/8 hakemle günümüzde voleybol müsabakaları yönetilir. Voleybol federasyonu tarafından maçların izlenmesi ve değerlendirilmesi için gözlemci tayin edilir (TVF, 2018).

1.10.3.2.a. İl Hakemi

İHK deneme sürecine aldığı aday hakemler bu süre içinde okul müsabakaları dahil en az 3 resmi müsabakalarda baş hakemlik görevini yapan ve hakem gözlemcisiinden olumlu rapor alan Aday Hakemler, İHK'nın teklifi, MHK'nın kararıyla İl Hakemliğine yükselirler. İki sezon üst üste denemelerde başarılı olamayan adaylar voleybol hakemi olamazlar.

1.10.3.2.b. Ulusal Hakemlik

İHK her yıl mayıs ayı sonuna kadar İl Hakemliğinde aralıksız 3 sezon faal hakemlik yapmış, Ulusal Hakemliğe terfi edebilecek yeterliliğe sahip 41 yaşından gün almamış İl Hakemi MHK'ya yazılı teklifte bulunur. MHK Ulusal Hakemliğe Yükselme Sınavına teklif edilen İl Hakemlerini davet eder. Bunların yanında üstün yetenekli görülen İl Hakemleri de sezon ve müsabaka limitine bakılmaksızın MHK'nın onayı ile ulusal hakemlik sınavına davet edilebilir. MHK'nın şeklini, tarihini ve yerini belirlediği sınavda (yazılı ve sözlü) 80 ve üzeri puan alarak başarılı olan İl Hakemleri Ulusal Hakem olurlar.

1.10.3.2.c. Uluslararası Aday Hakemler

Ulusal hakemler arasında son 5 yılın en yüksek ulusal ligde görevlendirilerek bu faaliyetleri FIVB'ye kaydettirilen iyi derecede gözlemci raporu alan Ulusal Hakemler Uluslararası Aday Hakem olurlar.

1.10.3.2.d. FIVB Uluslararası Hakemler

FIVB'nın kendi organizasyonlarında görevlendirilmek üzere Uluslararası Hakemler arasında kendi belirlediği kriterlere göre 4 yıllık süre için seçtiği ve ‘‘FIVB ULUSLARARASI HAKEM’’ unvanını verdiği hakemlerdir. FIVB Uluslararası Hakem listesine giren hakemler 4 yıllık süre sonunda gösterdikleri performansa göre FIVB tarafından listeden çıkartılabilirler veya listede kalmaya devam edebilirler.

Çizelge 1.3. TVF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları.

Hakem Klasmanları	Sayı
İl Hakemi	1600
Ulusal Hakem	359
Uluslararası Hakem	19
Toplam	1978

TVF,2019

1.10.4. Hentbol

İki takım arasında fair -play sınırları içerisinde tek topla ve elle oynanan, yedi asil oyuncudan oluşan, topu rakip kaleye atmaya çalışırken kendi kalesini de rakip takımın hücumlarına karşı korumaya çalışan bir takım oyunudur. Bir takım 10'u oyuncu, 2'si kaleci olmak üzere toplamda 12 sporcudan oluşur. Ayrıca takımda bir

antrenör, idareci ve masör de yer almaktadır. Bütün oyuncular değişim alanında her an oyuna girip çıkabilirler (Fox, 1986).

Hentbol sporu sıçrama, koşma, itme ve yön değiştirme gibi hareketlerin yanında hentbol sporuna özgü olan yakalama, atma, rakip oyuncuyu engelleme ve kontrol etme gibi koordinasyonları da içermektedir (Belka ve ark., 2016).

Hentbolda süratin değişik öğeleri önem arz etmektedir; pasa doğru koşma veya rakibin atışlarını başarılı bir şekilde savunma önemli olarak görülmektedir. Hareket süratinin temelini oluşturan kuvvet, atış sırasında atış kuvveti veya sıçrayarak atış sırasında sıçrama kuvveti olarak önem kazanmaktadır (Taşkiran, 2012). Bu yüzden oyun boyunca yüksek yoğunluklu hareketleri sürekli yapabilme yeteneği hentbol için önemli görülmektedir (İacono ve ark., 2015).

Hentbol otuzar dakikalık iki devre şeklinde oynanır. Sahada bir kaleci, altı oyuncu olmak üzere toplam yedi oyuncu mücadele verir. Kaleci hariç sporcular vücutlarının alt bölümü ve ayaklarıyla topa müdahale edemezler. Kaleciler ise yapacakları müdahalede elleri dışında vücutlarının alt bölümlerini de kullanma hakları vardır. Sporcuların saha içinde en fazla üç saniye topu ellerinde tutma hakkı vardır. Kale sahası içinde yalnız kaleci bulunabilir (Sevim, 2006). İlk devre sonunda kaleler ve oyuna başlama hakkı değişir. Oyun sonunda hangi takım daha fazla gol atmışsa galip o takımdır; ancak gol sayıları eşit ise berabere kabul edilir (Pancar, 2015).

Hentbolda oyun sürelerinin uzunluğu aerobik ve anaerobik dayanıklılığın iyi olmasını ve geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır (Şentürk, 2016).

1.10.4.1. Hentbolun Dünyadaki Tarihsel Gelişimi

Hentbol çok eski tarihi temellere dayanan takım sporlarından birisidir. Bu spora benzeyen oyunun milattan önce altı yüzyıllarında duvara atılan bir topun insanlar tarafından kapılmaya çalışılması şeklinde oynanmıştır. Bunun dışında Bizanslılar tarafından oynanmış olan "harpaston" adlı oyunda günümüz hentbolun temelini oluşturmuştur (Çeliksoy, 2010).

Hentbol basit kurallarla ve açık alanlarda 19. Yüzyılda oynanmaya başlanmıştır. Amerika'da açık sahada 1870 yılından itibaren hentbol oynanmaya başlanmıştır. Los Angeles'te bir hentbol takımı kurulmuştur (Dorak, 1994).

Hentbolun Dünya'ya yayılması 1917-1920 yıllarında olmuştur. Jimnastik eğitimcisi olan Konrad Koch hentbolun ilk öncüsü ve tanıtıcısıdır. 1928 olimpiyatları sona ererken dönemin IOK başkanı Avery Brundage'nin çabalarıyla Uluslararası Amatör Hentbol Federasyonu (İAHF) kurulmuştur. 1933 Berlin Olimpiyat Oyunlarına hentbol da dahil edilmiştir (Çeliksoy, 2010).

Önceleri açık havada oynanan hentbol, 1934 yılında ilk defa Kopenhag'da yapılan müsabakada salonda oynanmıştır. Bu tarih salon hentbolunun başlangıç tarihi olmuştur (Urartu, 1984).

1936 ve 1952 olimpiyatlarında gösteri amacı ile yer alan hentbol, 1972 yılında resmi olarak olimpiyat oyunlarına dahil edilmiştir (Sevim, 2006). 1936 yılı itibari ile 23 ülkenin hentbol oynadığı tespit edilmiştir. 1936 Olimpiyat Oyunlarında hentbolda Almanya birinci olarak ilk olimpiyat şampiyonu unvanını almıştır (Taşucu, 2002). Merkezi İsviçre'nin Basel Şehri olan Uluslararası Hentbol Federasyonu'na (IHF) 147 ülke üyedir (Sevim, 2006).

1.10.4.2. Hentbolun Türkiye’deki Tarihsel Gelişim

Ülkemizde hentbol 1927 yılında ilk kez ‘’saha el topu’’ adıyla 1938 yılına kadar açık alanda oynanmıştır.1945 yılında spor oyunları Federasyonu tarafından Türkiye El Topu Birinciliği adı altında 1964 yılına kadar şampiyonalar sürdürülmüştür (Sevim, 2006).

Hentbolun gelişmesi ve yaygınlaşması salon hentboluna geçilmesi ile olmuştur. 1975 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Ankara Spor Akademisi öğretim Görevlisi Yaşar Sevim salon hentbolu oyun kurallarını ilk kez yayımlamıştır. 1976 yılında Yaşar Sevim’in başkanlığında Hentbol Federasyonu 22 Federasyon olarak kurulmuştur. Beden eğitimi öğretmenlerinin büyük uğraş ve gayretleriyle de uzun süreli planlar ve tabana yönelik çalışmalar ile hentbol hızlı bir şekilde yayılmış, sevilen spor dalları arasındaki yerini almıştır (THF, 2018a).

Türkiye’de hentbol, Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerinde ana branşlardan biri olarak ele alınmasıyla büyük gelişme göstermiştir, günümüzde bu alanda başarılı olan ülkelerin seviyesine ulaşmıştır (Muratlı, 1985).

Türk Milli Hentbol Erkek Takımı ilk resmi maçını Yugoslavya’da düzenlenen Akdeniz Oyunlarında 12.09.1979 yılında Mısır ile yapmış ve 16-31 yenilmiştir. Erkek milli takımımız ilk galibiyetini 16.12.1981 yılında Romanya’da düzenlenen Balkan Şampiyonasında Yunanistan’ı 32-19 yenerek almıştır. A Milli Hentbol Bayan Takımı ise ilk resmi maçını 08.12.1983 tarihinde Bulgaristan ile yapmış ve 28-12 yenilmiştir. 1993 yılında A Milli Erkek Hentbol Takımımız tarihinde ilk kez Balkan şampiyonu olmuştur. 1995 yılında Eskişehir’de düzenlenen Balkan Şampiyonasında A Milli Hentbol takımımız Balkan şampiyonluğuna ulaşmıştır (THF, 2018a).

1.10.4.3. Hentbol Hakemliği

Hentbol hakemi; Merkez Hakem Kurulu veya İl Hakem Kurulu tarafından hentbol müsabakalarının yönetimi için görevlendirilen hakemlerdir (THF, 2019). Türkiye Hentbol Federasyonunun belirlemiş olduğu esaslara göre eğitim almış ve eğitim sonunda yapılan sınavlarda ve testlerde başarılı olup hakem unvanını alan kişiler ülkemizdeki resmi veya özel hentbol müsabakalarında hakem olarak görev alırlar. Hakemlerin hentbol müsabakalarında görev almaları için müsabakaların organizasyon sorumluluğunu üstlenmiş kurumlarca yetkilendirilmiş hakem kurumları tarafından görevlendirilmiş olmaları gereklidir.

Hentbol müsabakalarında iki hakem görev yapar. Hakemlerden birisi kale sahasının gerisinde, diğeri ise orta sahaya yakın bir yerde durur. Hakem bir oyuncuya en fazla 3 defa iki dakika cezası verebilir üçüncüsünde oyuncu diskalifiye olur. Oyun kurallarının belirlediği şekliyle hakem oyuncuya doğrudan diskalifiye veya ihraç cezaları da verebilir. Ceza verilen oyuncu maçı yedek bandında izler bu sürede yerine kimse oyuna giremez. Buna karşın ihraç edilen oyuncunun yerine kimse giremez takım eksik oynar.

1.10.4.3.1. Hentbol Hakem Kategorileri

1.10.4.3.1.a. Aday Hakem:

Aday hakemler sadece yerel liglerde görevlendirilebilirler. Aday hakemler her ne koşullarla olursa olsun lig, kupa ve yurtiçi faaliyetlerinde müsabakayı yönetmek üzere saha hakemi olarak görevlendirilemezler. Masa hakemi görevi verilebilir.

1.10.4.3.1.b. İl Hakemi

Aday hakemler arasında İl Hakemi olma koşulunu sağlayan hakemler arasında, İl Hakem Kurulu ‘nun kararıyla İl Müdürlüğü aracılığıyla Merkez Hakem Kurulu Sekreterliğine yazılı olarak bildirilir. Bu adaylar Merkez Hakem Kurulu’nun onayı ile İl Hakemliğine atanır. İl Hakemleri her ne koşulda olursa olsun lig, kupa faaliyetlerinde müsabaka yönetmek üzere saha hakemi olarak görevlendirilemezler ancak; acil ve zorunlu hallerde Merkez Hakem Kurulu veya Federasyon temsilcisinin onayı ile görevlendirilebilir.

1.10.4.3.1.c. Klasman Hakemi

Federasyon tarafından organize edilen faaliyetlerde görev alan, A,B ve C olarak derecelendirilmiş hakemlerdir. Merkez Hakem Kurulu her sezon klasman derecesindeki hakem sayılarını ihtiyaçlarına göre belirler ve ona göre de klasman hakemi seçer. Yıl içinde hastalık, ölüm, askerlik, hakemliği bırakma gibi durumlarda azalan klasman hakem sayısına Merkez Hakem Kurulu sezon içinde klasman ayarlaması yaparak ihtiyacı karşılar. Klasman hakemi olarak belirlenmiş hakemler her sezon ait oldukları derece için belirlenmiş şartlara haiz oldukları sürece o derecede görevlerine devam ederler. Hakemler bulundukları klasman derecesini muhafaza edebilirler, bir üst klasmana terfi edebilir veya bir alt klasmana inebilirler. C Klasman olarak teklif edilmiş ancak başarılı olamamış İl Hakemleri ile Klasman Hakem olma özelliğini yitirmiş hakemler daha önce kazanmış oldukları İl Hakemi sıfatını ve bu kategorideki haklarını yitirmezler. Bu durundaki hakemler illerinde İl Hakemi olarak görev alırlar.

1.10.4.3.1.d. C Klasmanı Hakemi

İHK tarafından uygun görülen ve İl Hakemleri arasında seçilen C Klasmanı hakemliği koşullarını sağlayan, İHK kararı ve İHK temsilciliğinin MHK Genel

Sekreterliği'ne yazılı başvurusu ile MHK tarafından yapılacak olan yazılı sınav ve fiziksel testler için C Klasman Hakem seminerine davet edilir. MHK'nın sınavlarında başarılı olan İl Hakemleri C Klasman Hakemi olmaya hak kazanırlar ve MHK tarafından C Klasman Hakemi lisansı verilir. C Klasmanı Hakemleri Yerel Lig Faaliyetleri ve Federasyon tarafından organize edilen Erkekler ve Bayanlar en üst ligler hariç her türlü müsabakalarda görev alabilirler.

1.10.4.3.1.e. B Klasmanı Hakemi

C Klasman Hakemler arasında B Klasman Hakem Adayı olma koşulunu taşıyan hakemler arasında uygun görülenler MHK tarafından yapılacak B Klasman Hakem Seminerine ismen davet edilirler. Seminer sonunda MHK'nın yapmış olduğu sınavda başarılı olanlar B Klasman Hakem olma hakkını elde ederler. MHK'nın gerek duyduğunda değiştirdiği B Klasman Hakem sayısı, her sezon başlamadan önce MHK'nın kriterine göre belirlenir. B Klasman Hakemler Yerel Lig Faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen müsabakalarda ve Federasyonun organize ettiği; erkekler en üst lig hariç her türlü müsabakalarda görev yapabilirler.

1.10.4.3.1.f. A Klasmanı Hakemi

MHK tarafından yapılacak A Klasmanı Seminerine A Klasman Hakem Adayı olma kriterini taşıyan B Klasman Hakemleri arasında uygun görülenler davet edilir. Seminer sonrasında MHK'nın yapmış olduğu sınavda başarılı olan hakemler A Klasman Hakemi olmaya hak kazanır. A Klasman Hakem sayısı sezon başlamadan önce ihtiyaçlar çerçevesinde MHK tarafından belirlenir. Bu sayıyı MHK gerekli gördüğü zaman değiştirebilir. A Klasmanı Hakemler her seviyedeki müsabakalarda görev alabilirler.

1.10.4.3.1.g. Uluslararası (EHF-IHF) Hakemliği

ULUSLARARASI (EHF-IHF) Federasyon tarafından yapılan sınavda başarı gösteren hakemler ULUSLARARASI (EHF-IHF) Hakem unvanını alırlar. Federasyon tarafından yapılan atamalarla uluslararası müsabakalarda görev alırlar. ULUSLARARASI (EHF-IHF) Hakemi MHK tarafından belirlenmiş kriterlere göre seçilmiş oldukları klasmanın belirlemiş olduğu müsabakalarda görev alırlar. ULUSLARARASI (EHF-IHF) Hakemlerin her yılki performansları ve fiziksel test sonuçları MHK kriterlerine göre belirlenir ve her yıl ULUSLARARASI (EHF-IHF) Federasyona bildirilir, her sezon sonunda yapılan değerlendirmeye göre MHK tarafından belirlenen Türkiye ULUSLARARASI (EHFIHF) hakemleri sıralaması ULUSLARARASI (EHFIHF) Federasyonun bilgisine sunulur.

1.10.4.3.1.h. Uluslararası (EHF-IHF) Hakem Adaylığı

ULUSLARARASI (EHF-IHF) federasyon tarafından belirlenen şartları taşıyan, MHK'nın özel yaşantı ve temsil yeteneğine kanaat getirdiği ve ULUSLARARASI (EHFIHF) federasyon tarafından açılan seminerlere katılıp başarılı olanlar ULUSLARARASI (EHF-IHF) Hakem Adaylığı unvanını alırlar.

Çizelge 1.4. THF 2019- 2020 Sezonu Klasmanlara Göre Hakem Sayıları.

Hakem Klasmanları	Sayı
İl Hakemi	1300
Ulusal Hakem	212
Uluslararası Hakem	4
Toplam	1516

THF, 2019

1.11. Takım Sporları Hakemlerinde Öz Güven ve İletişimin Önemi

Duygusal bir gereksinim olan öz güven psikolojik yaşamın ana öğelerinden biridir. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden birisi de kendini fark edebilmesidir. Kişi kendi için bir kimlik oluşturur ve sonra da bu kimliğe değer kazandırır (Sun, 2015).

Öz güven duygusunun ekstra bir güç verdiği sporcular düzenli olarak fiziksel aktivitelerde bulunarak öz güvenlerini yüksek tutmaları (Kaya, 2017), gerçeği takım sporları hakemleri içinde geçerli bir durum olarak düşünülebilir. Takım sporu hakemlerinin de kendilerini fiziksel ve psikolojik olarak müsabakalara hazırlamak için yaptıkları faaliyetleri fiziksel aktivite olarak değerlendirebiliriz. Yaptıkları bu aktivitelerle öz güven ve motivasyon güçlerini yükseltebilirler.

Müsabaka ortamında sporcuların ve antrenörlerin baskı altında kalması (Yalçın, 2018), durumu hakemler için de geçerli bir durumdur. Takım sporu hakemleri müsabaka anında psikolojik baskı altında kalmaktadırlar. Bu baskılara rağmen bilgi ve tecrübeleriyle adil maç yönetimini sağlayabilmesi için psikolojik desteklerden olan öz güven becerilerini iyi kullanabilmesi önemli görülebilir. Takım sporları hakemlerinin öz güveni, vermiş oldukları kararlarda ısrarlı ve maç içerisindeki sorunlara çözüm odaklı yaklaşabilme niteliğine sahip olması durumu olarak nitelendirilebilir.

Tecrübesiz takım sporları hakemlerinin performanslarındaki inişli çıkışlı durumları öz güven düzeylerinin düşük olması, saha içindeki kararsız tutumları gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünülebilir. Öz güven düşüklüğü karar almada sıkıntılara ve konsantrasyon eksikliğine neden olur (Vealey, 2009; Akt. Sun, 2015). Öz güveni düşük hakemler zorlu ve stresli müsabakalarda panikleyen, risk almaktan korkan, mücadele etme gücünü kendisinden bulamayan, cesaretsiz bir hakemin başarılı bir müsabaka yönetmesi beklenemez (Satman, 2015).

Öz güven sporcu performanslarını olumsuz yönde etkilenmesini engellemektedir (Vealey, 2009; Akt. Sun, 2015). Takım sporları hakemleri için de aynı durum söz konusudur. Öz güven düzeyi yüksek takım sporları hakemlerinin kendi potansiyellerini ortaya çıkarabileceklerine inanırlar. Bu düşünceleri onların müsabaka anında baskı altındayken sakin ve rahat olmalarını, daha olumlu düşünmelerini sağlayacaktır (Yıldırım, 2013). Weinberg (1990), öz güveni yüksek hakemler zorlu ve stresli müsabakalarda kontrollerini kaybetmezler ve hatalı kararlar verseler dahi kendilerine olan güvenlerini asla yitirmezler.

Saha içerisinde karar verici konumunda olan takım sporları hakemlerinin zor ve stresli anlarda karar vermeleri gerektiğinde, üzerlerinde oluşabilecek baskılardan hiçbir şekilde etkilenmeden oyun bilgisi, yeteneği, sahadaki duruşu, iletişim becerileri ile beraber kendilerine olan öz güveni başarılı müsabakalar yönetmesinde önemli unsurlar olarak düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri kadar iletişim becerileri de önemli bir unsur olarak görülebilir. İletişim, insanların birbirlerini tanıyıp yaklaşmasını sağlayan en önemli araçtır. İletişim ile insan kendisini tanıtabilme ve karşısındaki insanı tanıma fırsatı bulur. Süreçle birlikte insanlar arasında paylaşımlar da ortaya çıkar (McQuail ve ark., 1997).

İletişim sadece dinleme veya konuşma aracı değildir. İletişim sayesinde toplumdaki kişiler arasında çıkabilecek çatışmaların önüne geçilerek toplumsal düzen sağlanabilir. Bilgi ve birikimler kuşaktan kuşağa aktarılabilir (Tutar ve ark., 2010).

Toplumun bir parçası olan kişilerin toplum ile ilişkilerini sürdürebilmek için iletişim çok önemli bir araçtır (Mısırlı, 2010). Kişiler arasında sorunlara çözüm bulabilmenin tek yolu doğru ve etkili iletişim kurabilmektir (Cüceloğlu, 2012).

İletişim İnsanların yaşamında çok önemli bir yere sahiptir (Abakay ve ark., 2011). Bu meslekler için de geçerli olan bir durumdur. İnsanların hayatlarının her anında ve her türlü meslekte sağlıklı bir ilişki kurabilmesi için iletişim becerilerine sahip olması gerekir. İnsan ilişkilerinin yoğun olduğu bazı meslek grupları vardır ki iletişim becerilerine sahip olabilmek olmazsa olmaz durumuna gelmiştir. Takım sporları müsabakalarını yöneten hakemlerin de bu meslek gruplarından olduğu düşünülebilir. Takım sporları hakemlerinin müsabaka içerisinde doğruyu yanlıştan ayırabilme, takımların hakkını koruyabilme, sporcuların yerine empati kurabilme ancak iletişim becerilerine sahip olabilmeleriyle gerçekleşir. İletişim becerileri yüksek olan takım sporları hakemlerinin saha içerisinde sporcularla ve kendisine yardımcı tayin etmiş görevlilerle kuracağı etkili iletişim ile sporcuları anlama ve kendi mesajını sporculara iletebilme konusunda sorun yaşamayacaktır. Bunun sonucunda ise başarılı müsabakalar çıkaracaktır. Sülün (2013), hakemlerin başarılı müsabakalar yönetebilmesinde saha içerisinde oyuncuları anlayabilmesi, onları tanıyabilmesi, oyuncuların duygularını yönetebilmesi gibi becerilerinin yanında kural bilgisi, zeka, liderlik ve etkili iletişim becerilerine sahip olmasıyla yakından ilişkilidir. Başarılı ve etkili iletişim becerilerine sahip hakemler saha içerisindeki oyuncuların duygularını ve bakış açılarını kavrayabildikleri gibi olaylara anlayışla yaklaşarak çözüm önerileri getirerek adil bir yönetim sergilerler. Lussier ve Kimball (2009); Aksoy (2019), adil yönetim için takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerine sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

İletişim becerileri öz güven düzeyine bağlı olarak değişen, bir birlerini destekleyen iki önemli özellik olarak düşünülebilir. Öz güven düzeyi yüksek olan takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin de yüksek olduğu düşünülmektedir.

1.12. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmaların İncelenmesi

1.12.1. Ulusal Çalışmalar

Yüksel ve ark. (1997), yapmış oldukları çalışmada iletişim becerileri eğitimi alan ve almayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerindeki değişim sürecine bakmışlar ve iletişim becerileri eğitimi alan grubun iletişim becerilerini almayanlara göre arttığını belirtmişlerdir.

Kabadayı (2010), Türkiye Hentbol Süper Ligi 2008-2009 Sezonunda Mücadele Eden Antrenörler, Kadın ve Erkek Hentbolcular, Yöneticiler ve Seyirciler Üzerinde ‘‘Hentbol Antrenörlerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi ‘’adında bir araştırma yapmıştır. Çalışma sonucunda antrenörlerin iletişim becerileri sporculara göre daha düşük ancak yöneticilere göre yüksek olduğu buna karşın geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Tepeköylü Öztürk (2011), üniversitede takım sporları yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre iletişim becerilerinin, cinsiyet değişkenine göre ise kadınların iletişim becerilerinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Özdayı (2011), ‘‘Futbol Hakemlerinin Duygusal Zeka Ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’’ çalışmasında iletişim beceri düzeyi yüksek olan hakemlerin stresi daha iyi yönetebildiklerini belirtmiştir.

Ulukan (2012), ‘‘İletişim Becerilerinin Takım ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi’’ 92 sporcu üzerinde yapmış olduğu çalışmada ailelerin aylık geliri, ailelerin öğrenim durumu, sporcuların yaşamlarını geçirdiği yer değişkenleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin olumlu yönde olduğunu belirtmiştir.

Akbulut (2012), ‘‘Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme, Problem Çözme ve İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenler Bakımından

İncelenmesi” adındaki doktora tezinde 284 profesyonel ve amatör futbolcular uygulamış ve iletişim düzeyleri amatör futbolcuların lehine sonuçlanmıştır.

Uğurlu (2012), “Üniversite Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi İle Sosyal Uyum Ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi” adında yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin iletişim becerileri ile sportif etkinliklere katılımları ailenin eğitim durumu ve gelir durumuna göre farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Akbaş (2014), “Voleybol Bölgesel Liginde Oynayan Sporcuların Antrenörle İletişim Becerilerinin incelenmesi” adındaki çalışmasında sporcuların kendi aralarında ve antrenörleriyle kuracakları sağlıklı iletişim voleybol takımlarının başarısını arttıracığı sonucuna ulaşmıştır.

Özdemir (2014), “Kadın Voleybol Ve Futbolcularda İletişim Becerileri Ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi” çalışmasında kadın voleybolcuların kadın futbolculara göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu ayrıca kadın futbolcuların iletişim becerileri arttıkça atılganlık düzeylerinin de arttığı sonucuna varılmıştır.

Karataş (2015), “Adolesan bireylerin iletişim becerilerinin incelenmesi” adlı çalışmasında 465 erkek ve 302 bayan lise öğrencisi çalışmaya dâhil olmuş ve spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şenbakar (2015), “Elit Boksörlerde İletişim Becerilerinin İncelenmesi” 80 sporcuya uygulanan çalışmada boksörlerin iletişim becerileri yüksek bulunmuştur.

Ceyhun ve ark. (2015), “Karabük Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim beceri düzeyleri” adlı çalışmalarında beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre iletişim becerilerinin değişiklik gösterdiğini belirtmişlerdir.

Özdayı (2016), ‘‘Elit Sporcularda İletişim Becerileri İle Duygusal Zekânın Yılmazlık Üzerindeki Etkisi Ve Problem Çözme Becerisinin Aracılık Rolü’’ adlı 554 elit sporcu üzerinde uygulanan araştırmasında elit sporcuların iletişim becerilerinin yılmazlığa pozitif yönden etkisinin olduğunu belirtmiştir.

Sunay ve ark. (2017), futbolcu antrenörleri üzerinde yaptığı araştırmada antrenörlerin iletişim becerilerinin yeterli ancak geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Demirel (2018), ‘‘Fitness Eğitmenlerinin İletişim Becerilerinin Müşteri Memnuniyeti Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi’’ adındaki çalışmasında müşterilerin fitness eğitmenleriyle yakaladıkları pozitif iletişim sayesinde müşterilerin tekrar aynı kurumları tercih ettiği dolayısıyla sabit gelir diye tanımlanan kapitalin sağlandığını belirtmiştir.

Öz (2018), ‘‘Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Liderlik Davranışlarına Olan Etkisinin İncelenmesi’’ adlı çalışması 341 beden eğitimi öğretmenlerine uygulanmış ve ileri yaşılarıdaki erkek beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tekeli (2018), ‘‘Elit Düzey Kadın Ve Erkek Voleybolcular İle Basketbolcuların İletişim Becerilerinin İncelenmesi’’ adlı çalışma 166 elit sporcuya uygulanmış ve branşlar arasında iletişim beceri düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Buğdaycı (2018), ‘‘Antrenörlerin İletişim Becerileri İle Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi’’ çalışmasını 697 antrenör üzerinde uygulamıştır. Antrenörlerin işlerindeki öz yeterlilik arttıkça iletişim becerilerinin de buna bağlı olarak arttığı sonucuna varılmıştır.

Turan (2018), ‘‘Elit Futbolculara Uygulanan Empatik Eğilim Çatışma Çözme Problem Çözme Ve İletişim Becerileri Eğitim Programının Müsabaka Performansları Üzerine Etkisinin İncelenmesi’’ adlı çalışmasında Kayseri Spor U 19 takımı deney grubu, Erciyes Spor U 19 takımı kontrol grubu olmak üzere toplam 44 sporcudan oluşmuştur. Sporculara uygulanan 4 haftalık empatik eğilim, problem çözme ve iletişim becerisi programı sporcuların müsabaka performanslarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Çoban (2018), ‘‘Ortaokul Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’’ adındaki çalışmasında öğrencilerin sportif faaliyetlerine katılımı ile iletişim becerileri arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğunu belirtmiştir.

İnkaya (2018), ‘‘Yüzme antrenörlerinin İletişim Becerilerinin, Yüzücülerin Performans Kaygısına Etkisi’’ adındaki çalışmasını 396 sporcuya uygulamış ve yüzme antrenörlerinin sahip olduğu iletişim beceri düzeylerinin olumlu yönde farklılaşması sporcuların performans kaygılarını azaltacağı sonucuna ulaşmıştır.

Ateş ve ark. (2018), ‘‘Profesyonel Basketbol Ve Voleybolcuların Antrenör İletişim Beceri Düzeyleri Algısı Ve Sporcuların Kaygı Düzeylerinin Araştırılması’’ adındaki çalışmalarında sporculuk süresi arttıkça antrenörlerin iletişim becerisini daha yüksek seviyelerde algıladıklarını belirtmişlerdir.

Aydın ve ark. (2018), ‘‘Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerinin İncelenmesi’’ adlı çalışmalarını 493 öğrenciye uygulamışlar ve öğrencilerin iletişim becerilerinin yüksek olduğu sonucuna varmışlardır.

Sümer (2019), ‘‘Antrenör İletişim Becerileri İle Sporcuların Sürekli Optimal Performans Duygu Durumları Arasındaki İlişkinin Sporcu Algılarına Göre İncelenmesi’’ adlı çalışmasını 528 sporcuya uygulamıştır. Sporcuların sporculuk

yaşı, antrenörleriyle çalışma süreleri, antrenörlerin antrenörlük yaşı arttıkça algıladıkları antrenörlük iletişim beceri düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Güler (2019), “Yaratıcı Drama Yönteminin Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimi Öz Yeterlik İnançları Ve İletişim Becerileri Üzerine Etkisi” 47 beden eğitimi öğretmen adayı üzerinde yapılan araştırmada sınıf yönetimi öz yeterlilik inançları ve iletişim becerileri Yaratıcı Drama dersini gören grup lehine istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Aksoy (2019), “Farklı Klasmanlarda Görev Yapan Futbol Hakemlerinin İletişim Becerileri Ve Öz güven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” çalışması Aydın İlinde farklı klasmanlardaki 206 futbol hakemine uygulanmış ve hakemlerin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Baki (2019), “Gençlerin Spora Katılım Düzeylerine Göre İletişim Becerileriyle Problem Çözme Yeteneklerinin İncelenmesi” çalışmaya katılan 742 üniversite öğrencisi fiziksel aktivitelere katılmak ile iletişim becerileri ve problem çözme becerileri arasında ilişki olduğunu belirtmiştir.

Gülüm (2019), “Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin İletişim Becerileri İle Mesleki Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adındaki çalışmasında beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerilerini etkileyen herhangi bir değişkene rastlanmamıştır.

Şimşek (2019), “Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Dinleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” 1143 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin dinleme becerileri düzeyi arttıkça iletişim düzeylerinde de olumlu yönde değişiklikler olduğu sonucuna varmıştır.

Söylemez (2019), ‘‘Türkiye’deki Hokey Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’’ adındaki çalışmasında Türkiye’deki Hokey Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri Arttıkça Stresle Başa Çıkma Tarzlarında da Olumlu Yönde değişiklikler olduğunu belirtmiştir.

Tepeköylü Öztürk ve ark. (2019), çalışmasında liselerde okul takımını çalıştıran beden eğitimi öğretmeni veya antrenörlerin iletişim becerilerinin sporcu algılarına göre incelemiş, sonuçta sporcuların antrenör veya beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerilerinin oldukça iyi düzeyde algılandığı sonucuna varmıştır.

1.12.2. Uluslararası Çalışmalar

Siegel ve ark. (1985), yaşlı insanlar ile genç insanların iletişim becerilerini karşılaştırmışlar ve her iki grup arasında bir fark bulamamışlardır.

Reinboth ve ark. (2004), yapmış oldukları çalışmada sporcular ile antrenörler arasındaki iletişim becerilerinin memnuniyet, öz-belirleme ve öz güven ilişkilerine göre ilişkisini incelemişlerdir. Sonuçta katılımcıların öz güven düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir.

Camire ve ark. (2009), lise düzeyinde okul tabanlı spor programlarına katılan öğrencilerin antrenörleriyle iletişimlerini oldukça iyi düzeyde algıladıklarını belirtmişlerdir.

Childs (2010), cinsiyete göre antrenör sporcu iletişimini incelemiş, kadın sporcuların erkek sporculara göre kişisel ve güncel konularla ilgili daha çok konuştuklarını belirtmiştir.

Carlson (2011), çalışmasında bireysel spor yapan sporcuların takım sporu yapan sporculara göre iletişim düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Jowett ve ark. (2012), antrenör ve sporcuların kişilik, empati, iletişim kalitesini ve eğitimsel memnuniyetlerini araştırmışlar, sporcuların iletişim algılarının kişiliklerden etkilendiğini belirtmişlerdir.

Moen ve ark. (2013), elit sporcular üzerinde yaptığı çalışmasından etkili iletişimin sporcuların daha iyi anlama ve iyi performans göstermede etkili olduğunu belirtmiştir.

Erickson (2013), kişiler arası iletişimin sporcunun gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Cranmer ve ark. (2015), çalışmasında sporcu-antrenör iletişimde ve sporcuların takım arkadaşlarıyla ilişkilerinin takım bütünlüğü üzerine etkisini incelemiş, iletişim becerilerinin takım bütünlüğü üzerinde olumlu bir etki yarattığını belirtmişlerdir.

Hartsough (2017), yaptığı çalışmada kadın sporcuların erkek sporculara göre antrenörlerine daha fazla güvendikleri ve iletişim sürecinde duygusal paylaşımlarının daha açık olduğunu belirtmiştir.

Literatürleri incelediğimizde genellikle takım sporları sporcuların iletişim becerileri üzerine çalışmaların yapıldığı, hakemler ile ilgili çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Bu durumun hakemlerin diğer araştırma gruplarına göre ulaşılabilme ve anket uygulayabilme yeterliliği açısından dezavantajlı gruplar olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Sporcuların başarısında büyük pay sahibi olan hakemlerin iletişim becerilerine yönelik çalışmalar her dönemde rastlanmasına karşın özellikle son beş yılda arttığı görülmektedir. Uluslararası çalışmalarda ise hakemlerin iletişim becerileri her zaman önemini koruyan konu olmasıyla birlikte

iletişim becerilerin sporcuların gelişimine ve başarısına etkisi konusunda çalışmaların ne çıktığı söylenebilir.

1.13. Araştırmanın nemi

Hayatımızın her anında önemli olan öz güven ve iletişim becerileri, takım sporları müsabakalarının yöneticileri olan hakemlerin adil bir müsabaka yönetebilmeleri için önem arz eden iki kavramdır. Ülkemizde önemli takım sporları olan futbol, basketbol, voleybol ve hentbol hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerinin incelendiği bu çalışmada takım sporları hakemlerinin müsabaka boyunca hem ekibi ile hem de sporcularla devamlı olarak etkileşim ve iletişim içerisinde olmaları ve bu durum göz önüne alındığında takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin yüksek olması performanslarını doğrudan etkileyecek unsur olarak düşünülmesi çalışmamızın önemini ortaya koymaktadır. Bu amaçla takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri arasında ilişkiler incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırma sonucunun takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerine bağlı olarak etkili iletişim kurabilecekleri, bu durumun başarılarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.14. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerinin belirlenerek aralarındaki ilişkinin ortaya konmasıdır. Bu genel amaç çerçevesinde takım sporları hakemlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, yabancı dil seviyesi, hakemlik yapma süresi, klasman türü, hakemlik öncesi sporcu olma durumu, mesleği, hakemlik yaptığınız şehir ve hakemlik branşları değişkenlerine göre öz güven düzeyleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

1.15. Hipotez

Araştırma hipotezi (H1): takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır. Kontrol hipotezi (Ho): takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı pozitif bir ilişki yoktur. Çalışma sonunda hakemlerin öz güven düzeyleri artıkça iletişim becerilerinin de daha olumlu olduğu saptanmıştır. Bu sonuca bağlı olarak araştırma hipotezi kabul edilmiş, kontrol hipotezi reddedilmiştir.



2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Deseni

Takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerinin incelendiği bu çalışmada betimsel (tarama) model kullanılmıştır. Tarama modelleri; var olmuş ya da hala var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaç edinen araştırmalardır (Karasar, 1999). Betimsel araştırmalarla bireylerin belli konulardaki tutumları, görüşleri, beklentileri anketler yardımıyla tespit edilmektedir (Gülbüz ve ark., 2015). Takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerine ilişkin mevcut durumun kendi koşulları içerisinde değerlendirileceği bu betimsel çalışmada veriler ölçekler yardımıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de farklı klasmanlarda görev yapan futbol; 5630, basketbol; 4533, voleybol; 1978 ve hentbol; 1516 branşlarına ait takım sporları hakemleri oluşturmaktadır. Söz konusu evren içerisinde Türkiye’de en çok faal hakemleri olan şehirler ve kolay ulaşılabilen şehirler olmalarından dolayı İstanbul, Ankara, Konya ve Kayseri illeri çalışma evreni olarak belirlenmiştir. 2019-2020 sezonunda İstanbul, Ankara, Konya ve Kayseri illerinde farklı klasmanlarda görev yapan takım sporu hakemleri gönüllülük esasına dayalı olarak tabakalı örnekleme yoluyla belirlenerek bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışma evrenine ilişkin söz konusu branşlardaki toplam hakem sayısı yaklaşık 2415’dir. Anderson’a (1990, 202) göre 5000-50000 arasındaki evrenden alınacak örneklem sayısının alt sınırı, 0,05 tolerans gösterilebilir hata için 381 olarak belirtilmiştir

(Balcı, 2001, 107). Ancak bu araştırma evreni 5000'in altında olduğundan araştırma örneklemini hesaplanmış ve 331 olarak bulunmuştur. Kendi özel durumlarına göre araştırmacı gerekli formüllerden yararlanarak örneklem büyüklüğünü hesaplamalıdır (Yazıcıoğlu ve ark., 2004, s.49-50). 331 örneklem sayısı 2415 olan evrenin yaklaşık %14'ünü kapsamaktadır. Tabakalı örneklem bu yüzden dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Branşlara ilişkin evren ve örneklem sayıları Çizelge 2.1'de sunulmuştur.

Çizelge 2.1. Branşlara ilişkin Hakemlerin Evren ve Örneklem Sayıları.

İller	Branşlar	Evren (N)	Örneklem (N)	Yüzde (%)
İstanbul	Futbol	637	193	26
	Basketbol	315	97	13
	Voleybol	133	45	6
	Hentbol	65	22	3
Ankara	Futbol	337	105	14
	Basketbol	212	67	9
	Voleybol	105	30	4
	Hentbol	35	7	1
Konya	Futbol	150	45	6
	Basketbol	53	15	2
	Voleybol	71	22	4
	Hentbol	18	7	0,7
Kayseri	Futbol	130	37	5
	Basketbol	88	30	4
	Voleybol	43	15	2
	Hentbol	23	7	0,3
		2415	744	100

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgilerin olduğu kişisel bilgi formu, ilk olarak Korkut (1996), tarafından geliştirilen ölçek temel alınarak Korkut Owen ve ark. (2014), tarafından geliştirilen “İletişim

Becerileri Ölçeği”, ve Akın (2007), tarafından geliştirilen “Öz Güven Ölçeği” ile elde edilmiştir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan takım sporları hakemlerinin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla, araştırmacının hazırladığı; cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim durum, gelir düzeyi, yabancı dil seviyesi, hakemlik yapma süresi, klasman türü, hakemlik öncesi sporcu olma durumu, mesleği, hakemlik yaptığı şehir ve hakemlik branşı değişkenlerine ilişkin sorulardan oluşan bilgi formu kullanılmıştır.

2.3.2. İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ)

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri düzeylerini belirlemek için “İletişim Becerileri Ölçeği” (İBÖ), ilk olarak Korkut (1996) tarafından geliştirilen ölçek temel alınarak Korkut Owen ve ark., (2014) tarafından geliştirilen ve 25 maddeden ve dört alt boyuttan oluşan “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) kullanılmıştır. Bu alt boyutlar İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (1, 3, 6, 13, 15, 16, 21, 23, 24, 25), Kendini İfade Etme (2, 5, 17, 20), Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim (10, 11, 12, 18, 19, 22) ve İletişim Kurmaya İsteklilik (4, 7, 8, 9, 14) olarak belirtilmiştir. Ölçeğin Cronback alfa katsayısı, 925; ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayısı ise İİTB için, 932; KİE için, 936; EDSOİ için, 893 ve İKİ için ise, 941 olarak belirlenmiştir. 5’li likert tipindeki ölçek “Her zaman (5), Sıklıkla (4), Bazen (3), Nadiren (2) ve Hiç bir zaman (1)” şeklinde derecelendirilmiş ve ölçeklerde elde edilen ortalama puanlar 1,00-1,80 çok düşük, 1,81-2,60 düşük, 2,61-3,40 orta, 3,41-4,20 yüksek, 4,21-5,00 çok yüksek şeklinde belirlenmiştir. Ölçekten en az 25 puan en fazla 125 puan alınabilir. Ölçek puanı yükseldikçe takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin yüksek düzeyde olduğu, puan düştükçe ise takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin düşük düzeyde olduğunu görülmektedir.

2.3.3. Öz Güven Ölçeği

Bu çalışmada takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerini belirlemek amacıyla Akın (2007), tarafından geliştirilen, 33 maddeden oluşan öz güven ölçeği kullanılmıştır. 5’li likert tipindeki ölçeğin iç öz güven ve dış öz güven olmak üzere iki alt boyutu vardır. İç öz güven, kişilerin kendilerine yönelik öz güvenleriyle ilişkilidir, bireyin kendini sevmesi, tanınması, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi gibi özellikleridir. Dış öz güven; bireylerin dış çevre ve sosyal yaşamlarına yönelik öz güvenleriyle ilişkilidir, bireyin etrafıyla rahatça iletişim kurabilmesi, kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi gibi özellikleridir. İç öz güvenlik: 1, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 30, 32, dış öz güven ise 2, 6, 8, 11, 13, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 29, 31, 33 numaralı maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin tümü için Cronback alfa katsayısı ,931; iç öz güvenlik alt ölçeği Cronback alfa katsayısı, 909; dış öz güvenlik alt ölçeği Cronback alfa katsayısı ise, 901 olarak bulunmuştur. Ölçekte alınabilecek en düşük puan 33, en yüksek puan 165’tir. Alınan yüksek puan takım sporları hakemlerinin öz güvenlik düzeylerinin yüksek olduğunu, buna karşın puan düştükçe takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin düştüğünü belirtmektedir. Öz güven ölçeğinde 2,5 puanının altı düşük, 2,5 ile 3,5 arası orta, 3,5 ve üzeri ise yüksek düzeyde öz güven düzeyini göstermektedir (Akın, 2007).

2.4. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmada verilerin toplanması ve değerlendirilmesinde; araştırmaya dâhil olan takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri ölçeklerini içtenlikle cevaplamışlardır, sayıltısının var olduğu kabul edilmiştir.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada elde edilen veriler anketlerde kullanılan sorularla, takım sporlarıyla ilgili futbol, basketbol, hentbol ve voleybol branşlarında görev yapan faal hakemlerle ve Ankara, İstanbul, Konya ve Kayseri illerinde görev yapan futbol, basketbol, voleybol ve hentbol hakemleriyle sınırlıdır.

Çizelge 2.2. Normallik Varsayımı.

Faktörler	Skewness	Kurtosis	Kolmogorov-Smirnow
İletişim Ortalama	-,965	1,066	2,005
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	-,829	1,517	2,039
Kendini İfade Etme	-1,022	1,878	4,376
Etkin Dinleme– Sözel Olmayan İletişim	-,825	1,131	3,469
İletişim Kurmaya İsteklilik	-,824	1,157	3,215
Öz güven Ortalama	-,871	1,331	1,700
İç Öz güven	-,859	1,275	1,894
Dış Öz güven	-,901	1,301	2,039

Çizelge 2.2’ye göre ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarında Skewness-Kurtosis değerleri $-2 < X < +2$ (Şencan, 2002), aralığında bulunmuştur. Kolmogorov-Smirnov Z testine göre parametrik testlerin yapılmasına karar verilmiştir.

Çizelge 2.3. Güvenirlilik Katsayısı.

Faktörler	Güvenirlilik katsayısı (Cronbach Alpha)
İletişim Ortalama	,925
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	,932
Kendini İfade Etme	,936
Etkin Dinleme– Sözel Olmayan İletişim	,893
İletişim Kurmaya İsteklilik	,941
Öz güven Ortalama	,931
İç Öz güven	,909
Dış Öz güven	,901

Çizelge 2.3'e göre ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarında ölçeklerin güvenilirlik aralığında olduğu görülmektedir.

2.6. Verilerin Analizi

Toplanan veriler istatistiksel paket programıyla analiz edilmiştir. Farklı branşlarda ve klasmanlardaki takım sporları hakemlerinin çeşitli değişkenler dikkate alınarak iletişim becerileri ve öz güven düzeylerine ikili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruplar arasındaki farklılıklar ve çoklu karşılaştırmalarda ANOVA testi kullanılmıştır. Bağımsız ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında, gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu durumlarda bu farklılığın hangi grup lehine anlamlı olduğunu tespit etmek için Post-Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılan analizlerde $p < 0,05$ anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Takım Sporları Hakemlerinin Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan takım sporları hakemlerinin sosyo demografik bulguları Çizelge 3.1’de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Takım Sporları Hakemlerinin Demografik Bilgileri.

Değişkenler	Değerler	N	%
Cinsiyet	Kadın	218	29,3
	Erkek	526	70,7
	Toplam	744	100,0
Yaş	18-21 yaş	109	14,7
	22-25 yaş	144	19,4
	26-29 yaş	129	17,3
	30-33 yaş	95	12,8
	34 ve Üzeri yaş	267	35,8
	Toplam	744	100,0
Medeni durum	Evli	325	43,7
	Bekar	419	56,3
	Toplam	744	100,0
Eğitim durumu	Lise	105	14,1
	Ön lisans	85	11,4
	Lisans	461	62,0
	Yüksek lisans-Doktora	93	12,5
	Toplam	744	100,0
Aylık gelir	1500 tl ve altı	209	28,2
	1501-3000 tl	132	17,7
	3001-4500 tl	166	22,3
	4501-6000 tl	137	18,4
	6001 tl ve üzeri	100	13,4
	Toplam	744	100,0
Yabancı dil	Evet	451	60,6
	Hayır	293	39,4
	Toplam	744	100,0
Hakemlik yılı	1-3 yıl	234	31,4
	4-6 yıl	153	20,6
	7-9 yıl	109	14,7
	10-12 yıl	88	11,8
	13 yıl ve üzeri	160	21,5
	Toplam	744	100,0
Klasman	İl Hakemi	400	53,8
	Bölgesel Hakem	99	13,3
	C Klasman	106	14,2
	B Klasman	85	11,4
	A Klasman ve Üzeri	54	7,3
	Toplam	744	100,0
Hakemlik öncesi sporcu olma durumu	Evet	542	72,8
	Hayır	202	27,2

	Toplam	744	100,0
Meslek	Öğrenci	212	28,5
	Kamu Personeli	312	41,9
	Serbest Meslek	153	20,6
	Çalışmıyor	67	9,0
	Toplam	744	100,0
Hakemlik yaptığı şehir	İstanbul	357	48,0
	Ankara	209	28,0
	Konya	89	12,0
	Kayseri	89	12,0
	Toplam	744	100,0
Branş	Futbol	380	50,8
	Basketbol	209	28,0
	Voleybol	112	15,1
	Hentbol	43	6,1
	Toplam	744	100,0

Çizelge 3.1’de Takım sporları hakemlerin demografik bilgileri yer almaktadır. Takım sporları hakemlerinde 526’si (%79,7) erkek, 218’i (%29,8) kadın olduğu görülmektedir. 267’si (%35,8) 34 ve Üzeri yaş, 144’ü (%19,4) 22-25 yaş, 129’u (%17,3) 26-29 yaş, 109 ‘u (%14,7) 18-21 yaş ve 95’i (%12,8) 30-35 yaş gruplarında yer almaktadır. Medeni durum değişkenine göre ise 419’u (%56,3) bekar, 325’i (%43,7) evli olduğu görülmektedir. Eğitim durumu değişkenine göre; 461’i (%62,0) lisans mezunu, 105’i (%14,1) lise mezunu, 93’ü (12,5) yüksek lisans mezunu ve 85’i (11,4) ön lisans mezunudur. Aylık gelir durum değişkenine göre; 209’u (%21,2) 1500 Tl ve altı gelire sahip, 166’sı (%22,3) 3001-4500 Tl gelire sahip, 137’si (%18,4) 4501-6000 Tl gelire sahip, 132’si (%17,7) 1501-3000 Tl gelire sahip ve 100’ü (%13,4) 6001 Tl ve üzeri gelire sahip oldukları görülmektedir. Yabancı dil değişkenine göre; evet 451 (%60,6), hayır 293 (%39,4) kişidir. Hakemlik yılı değişkenine göre; 234’ü (%31,4) 1-3 yıl, 160’ı (%21,5) 13 yıl ve üzeri, 153’ü (%20,6) 4-6 yıl, 109’u (%14,7) 7-9 yıl ve 88’i (%11,8) 10-12 yıl arası oldukları görülmektedir. Klasman değişkenine göre; 400’ü (%53,8) il hakemi, 106’si (%14,2) C klasman, 99’u (%13,3) bölgesel hakem, 85’i (%11,4) B klasman ve 54’ü (%7,3) A klasman hakemi oldukları belirlenmiştir. Hakemlik öncesi sporcu olma değişkenine göre; 542’si (%72,8) evet sporcuydum, 202’si (%27,2) hayır sporcu değildim şeklindedir. Meslek değişkenine göre; 312’si (%41,9) kamu personeli, 212’si (%28,5) öğrenci olduğu, 153’ü (%20,6) serbest meslek ve 67’sinin de (%9,0) hiç çalışmadığı görülmektedir. Hakemlik yaptığı şehir değişkenine göre; 357’si (%48,0) İstanbul’da, 209’u (%28,0) Ankara’da, 89’u (%12,0) Kayseri’de ve 89’u (%12,0)

Konya’da görev aldıkları belirlenmiştir. Branş değişkenine göre ise; 380’i (%50,8) futbol, 209’u (%28,0) basketbol, 112’si (%15,1) voleybol ve 43’ü (%6,1) hentbol branşında hakemlik yaptıkları görülmektedir.

Çizelge 3.2. Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerileri Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.

	İletişim Becerileri	N	X	Ss
20	Düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim.	744	4,45	,642
16	Birileriyle konuşurken onları rahatsız edebilecek kadar yakınlarında olmamaya özen gösteririm.	744	4,41	,744
23	Karşımdakini dinlerken onu anladığımı uygun bir dille ifade ederim.	744	4,39	,635
25	Eğer karşımdakinin işine yarayacaksa yaşadığım benzer deneyimleri onunla paylaşıyorum.	744	4,33	,757
4	Yaşadığım olaylardaki duygularımı sözlerimle ve beden dilimle başkalarına iletebilirim.	744	4,32	,720
9	İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırıyorum.	744	4,32	,750
22	Yazışırken seçilen sözcüklerin de önemli olduğunu aklımda tutarım.	744	4,31	,745
2	Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.	744	4,30	,707
5	Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.	744	4,30	,758
17	Duygularımı rahatlıkla dile getirebilirim.	744	4,28	,794
10	Konuşurken söylediklerimle beden dilimin uyuşmasına dikkat ederim.	744	4,26	,779
11	Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.	744	4,21	,754
19	Yüz yüze olmasak da konuştuğum kişinin duygusunu ses tonundan anlayabilirim.	744	4,21	,755
12	Konuşmaları dinlerken, içerikle yüz ifadesinin ya da beden duruşunun uyumuna dikkat ederim.	744	4,20	,796
15	Başkaları konuşurken yanıt vermeden önce onların sözlerini bitirmelerini beklerim.	744	4,20	,773
21	Birisiyle konuşurken ona yanıt vermeden önce onu doğru anlayıp anlamadığımı yoklarım.	744	4,20	,717
1	İnsanları oldukları gibi kabul ederim	744	4,19	,877
8	Diğer insanlarla kolaylıkla sohbet başlatabilirim.	744	4,19	,811
3	Başkalarını önyargısız dinlerim.	744	4,18	,779
18	Birisini dinlerken söylenenlerin altında yatan duyguları anlayabilirim.	744	4,13	,757
	Ölçek Ortalaması	744	4,21	,753

Çizelge 3.2’ye göre “Düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim” maddesi 4,45 ile en yüksek ortalama sahip madde olduğu ve ölçek genel ortalamasının 4,21 olduğu görülmüştür. Çizelge de yer almayan maddeler 4,00 ortalama değerinin altında bulunmuştur. Bu sonuca göre takım sporları hakemlerinin ölçek genelinde ve ölçek maddelerine göre iletişim becerilerinin çok yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçekte elde edilen puan ortalaması 4,21-5,00 çok yüksek şeklinde aralıklandırılmıştır (Korkut Owen ve ark., 2014).

Çizelge 3.3. Takım Sporları Hakemlerinin Öz güven Ölçeği Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.

	Öz güven Maddeleri	N	X	Ss
9	Verdiğim kararların arkasında dururum.	744	4,48	,728
13	Anlamadığım konularda başkalarına soru sorabilirim.	744	4,47	,712
17	İstediğim şeyleri elde etmek için mücadele edebilirim.	744	4,47	,655
16	Gerektiğinde sonuna kadar hakkımı savunurum.	744	4,44	,698
15	Kendimle barışık bir insanım.	744	4,42	,729
18	Kendimi rahat bir şekilde ifade edebilirim.	744	4,40	,742
21	Sorumluluk almaktan çekinmem.	744	4,40	,736
26	Başka insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilirim.	744	4,39	,747
6	Başkalarının görüşlerine saygı gösteririm.	744	4,38	,779
7	Problemlerimin üstesinden gelebileceğime inanırım.	744	4,38	,707
8	Sosyal etkinliklere katılmaktan çekinmem.	744	4,38	,817
32	Kendimi severim.	744	4,38	,779
31	Sosyal bir insan olduğuma inanırım.	744	4,37	,789
11	Aktif birisi olduğumu düşünürüm.	744	4,36	,797
4	Yaşamdaki zorluklarla baş edebilirim.	744	4,33	,768
12	Öz-eleştiri yapabilirim.	744	4,33	,793
19	Kendimi ve başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	744	4,26	,795
25	Başarısız olduğumda hemen pes etmem.	744	4,26	,790
14	Yeni girdiğim ortamlara uyum sağlarım.	744	4,26	,814
10	Kendi kendime yetebileceğime inanırım.	744	4,25	,884
28	Kolay arkadaş edinebilirim.	744	4,25	,884
29	Düşüncelerimi ifade ederken başkalarından çekinmem.	744	4,25	,764
3	Seçimlerimde başkalarına bağımlı değilimdir.	744	4,19	,845
27	Değerli birisi olduğuma inanırım.	744	4,19	,842
33	Başka insanların övgülerini hak ettiğime inanırım.	744	4,11	,880
24	Ön plana çıkmaktan korkmam.	744	4,10	,869
22	Diğer insanların eleştirilerini anlayışla karşılayabilirim.	744	4,08	,800
2	Başkalarının yanında heyecanımı kontrol edebilirim.	744	4,05	,798
1	Kendimi başarılı bir insan olarak görürüm.	744	4,01	,819
5	Benim için aşılamayacak sorun yoktur.	744	3,98	,799
30	Kolay karar verebilirim.	744	3,98	,944
23	Sıkıntılı anlarımda bile olumlu düşünmeye çalışırım.	744	3,95	,999
20	Çevremde yeteri kadar güvенеbileceğim insan vardır.	744	3,87	1,035
	Ölçek Ortalaması	744	4,26	,454

Çizelge 3.3'e göre "Çevremde yeteri kadar güvenebileceğim insan vardır" maddesi 3,87 ile en düşük ortalama sahip olduğu, "Verdiğim kararların arkasında dururum " maddesi 4,48 ortalama sahip olduğu ve ölçek genel ortalamasının 4,26 olduğu görülmüştür. Ölçek maddeleri 3,5 ve üzeri ise yüksek düzeyde öz güven düzeyini göstermektedir (Akın, 2007). Bu sonuca göre takım sporları hakemlerinin

ölçek genelinde ve ölçek maddelerine göre öz güven düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

3.2. Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin, Sosyo-Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Takım sporları hakemlerinin cinsiyet değişkeni ile iletişim becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.4’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.4. Takım Sporları Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Cinsiyet	N	X	Sd	t	p
İletişim Ortalama	Kadın	218	4,2521	,40933	1,592	,112
	Erkek	526	4,1980	,45036		
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Kadın	218	4,2668	,50195	1,632	,103
	Erkek	526	4,1999	,52453		
Kendini İfade Etme	Kadın	218	4,3716	,50643	1,327	,185
	Erkek	526	4,3170	,51998		
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Kadın	218	4,2774	,53877	,650	,516
	Erkek	526	4,2490	,54548		
İletişim Kurmaya İsteklilik	Kadın	218	4,2028	,49083	3,323	,001
	Erkek	526	4,0646	,57218		

*p<0,05

Çizelge 3.4’de takım sporları hakemlerinin İletişim Becerilerinin cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda ‘‘İletişim Boyutunda’’ ve ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’, ‘‘Kendini İfade Etme’’, ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ alt boyutlarında fark anlamlı bulunamamıştır. ‘‘İletişim Kurmaya İstekli Olma’’ alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre fark kadınların lehine anlamlı bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin yaş değişkeni ile İletişim Becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.5’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.5. Takım Sporları Hakemlerinin Yaş Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

	Yaş	N	X	Sd	F	p	LSD
İletişim Ortalama	18-21 Yaş	109	4,1560	,47394	2,854	,023	26-29, 30-33, 34 +
	22-25 Yaş	144	4,1283	,53427			
	26-29 Yaş	129	4,2481	,37949			
	30-33 Yaş	95	4,2749	,37192			
	34 ve +	267	4,2454	,40943			22-25 Yaş
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	18-21 Yaş	109	4,1761	,54567	,609	,656	-
	22-25 Yaş	144	4,1826	,56163			
	26-29 Yaş	129	4,2240	,41642			
	30-33 Yaş	95	4,2411	,46734			
	34 ve +	267	4,2408	,43392			
Kendini İfade Etme	18-21 Yaş	109	4,2638	,56809	6,530	,000	26-29, 30-33, 34 + 22-25 Yaş
	22-25 Yaş	144	4,1753	,60957			
	26-29 Yaş	129	4,3934	,47473			30-33 Yaş 18-21 Yaş
	30-33 Yaş	95	4,4737	,43374			
	34 ve +	267	4,3670	,46202			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	18-21 Yaş	109	4,1575	,52403	2,183	,069	-
	22-25 Yaş	144	4,1354	,60462			
	26-29 Yaş	129	4,2778	,49710			
	30-33 Yaş	95	4,2789	,44988			
	34 ve +	267	4,2409	,49390			
İletişim Kurmaya İsteklilik	18-21 Yaş	109	4,0275	,54124	3,940	,004	26-29, 30-33, 34 + 22-25 Yaş
	22-25 Yaş	144	3,9736	,62991			
	26-29 Yaş	129	4,1442	,51960			30-33, 34 + 18-21 Yaş
	30-33 Yaş	95	4,1789	,51898			
	34 ve +	267	4,1625	,52782			

*p<0,05

Çizelge 3.5’de takım sporları hakemlerinin İletişim Becerilerinin yaş değişkenleri ile aralarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “İletişim Becerileri Boyutu” (f=2,854; p=,023), “Kendini İfade Etme” (f=6,530; p=,000), “İletişim Kurmaya İsteklilik” (f=3,940; p=,004) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu bulunmuş (p<0,05), İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (f=,609; p=,656) ve Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim (f=2,183; p=,069) alt boyutlarında fark anlamlı bulunamamıştır.

Farkın hangi yaş grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre “İletişim Beceri Boyutunda”, “Kendini İfade Etme ve İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 26-29 yaş, 30-33 yaş ve 34 ve üzeri yaş grubundaki hakemlerin iletişim beceri düzeyleri puan ortalamalarının 22-25 yaş grubu hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, 30-33 yaş grubundaki hakemlerin iletişim beceri düzeyleri puan ortalaması 18-21 yaş grubu hakemlere göre yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutunda 26-29 yaş, 30-33 yaş ve 34 ve üzeri yaş gruplarındaki hakemlerin iletişim beceri düzeyleri puan ortalamaları 22-25 yaş grubu hakemlerine göre, 30-33 yaş ve 34 ve üzeri yaş gruplarındaki hakemlerin iletişim beceri düzeyleri 18-21 yaş grubu hakemlere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Takım sporları hakemlerinin yaşları yükseldikçe iletişim beceri düzeyleri ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir.

Takım sporları hakemlerinin Medeni Durum değişkeni ile iletişim becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.6’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.6. Takım Sporları Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Medeni Durum	N	X	Sd	T	p
İletişim Ortalama	Evli	325	4,2964	,36995	4,719	,000
	Bekar	419	4,1499	,47679		
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Evli	325	4,3154	,44398	4,628	,000
	Bekar	419	4,1452	,55905		
Kendini İfade Etme	Evli	325	4,4285	,43354	4,646	,000
	Bekar	419	4,2589	,56175		
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Evli	325	4,3366	,45574	3,640	,000
	Bekar	419	4,1962	,59606		
İletişim Kurmaya İsteklilik	Evli	325	4,2117	,48021	4,819	,000
	Bekar	419	4,0224	,59066		

*p<0,05

Çizelge 3.6’da takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile medeni durum değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda; “İletişim Boyutu” ile “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” ve “İletişim Kurmaya İstekli Olma” alt boyutlarında evli olan takım sporları hakemlerinin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin eğitim durumu değişkeni ile İletişim Becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.7’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.7. Takım Sporları Hakemlerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Testi Analiz.

	Eğitim Durumu	N	X	Sd	F	p	LSD
İletişim Ortalama	Lise	105	4,1920	,46132	4,962	,002	Ön lisans
	Önlisans	85	4,3209	,44349			Lise- Y.lisans-Dr
	Lisans	461	4,2267	,42235			Lisans
	Y.lisans-Dr	93	4,0770	,46323			Y.lisans-Dr
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Lise	105	4,1635	,52653	5,635	,001	Ön lisans
	Önlisans	85	4,3255	,58808			Lise- Y.lisans-Dr
	Lisans	461	4,2328	,50207			Lisans
	Y.lisans-Dr	93	4,1201	,50741			Y.lisans-Dr
Kendini İfade Etme	Lise	105	4,3381	,52232	4,140	,006	Ön lisans
	Önlisans	85	4,5000	,46611			Lise- Lisans Y.lisans-Dr
	Lisans	461	4,3200	,51774			
	Y.lisans-Dr	93	4,2392	,51987			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Lise	105	4,2571	,56549	2854	,036	Ön lisans
	Önlisans	85	4,3788	,52283			Lise-Lisans- Y.lisans-Dr
	Lisans	461	4,2568	,54834			
	Y.lisans-Dr	93	4,1505	,49137			
İletişim Kurmaya İsteklilik	Lise	105	4,1524	,51852	3,599	,013	Lise-Ön lisans- Lisans
	Önlisans	85	4,1624	,56862			Y.lisans-Dr
	Lisans	461	4,1180	,52812			
	Y.lisans-Dr	93	3,93355	,66277			

*p<0,05

Çizelge 3.7’de takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘İletişim Becerileri Boyutu’ ($f=4,962$; $p=,002$), ‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’ ($f=5,635$; $p=001$), ‘Kendini İfade Etme’ ($f=4,140$; $p=,006$), ‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’ ($f=2,854$; $p=,036$) ve ‘İletişim Kurmaya İsteklilik’ ($f=3,599$; $p=,013$) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Farkın hangi eğitim durumları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre “İletişim Becerileri Boyutunda” ve “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında Ön lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerin lise- y.lisans-dr, lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerin y.lisans-dr eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

“Kendini İfade Etme ve Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre ön lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerinin lise, lisans ve y.lisans-dr eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

“İletişim Kurmaya İstekli Olma” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre lise-ön lisans-lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerinin y.lisans-dr eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin aylık gelir değişkeni ile İletişim Becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.8’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.8. Takım Sporları Hakemlerinin Aylık Gelir Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

3	Aylık Gelir	N	X	Sd	F	p	LSD
İletişim Ortalama	1500 tl ve Altı	209	4,1788	,48300	4,253	,002	3001-4500 tl, 4501-6000 tl, 1500 tl ve Altı, 1501-3000 tl, 4501-6000 tl 6001 tl +
	1501-3000 tl	132	4,1224	,48299			
	3001-4500 tl	166	4,2836	,38166			
	4501-6000 tl	137	4,2958	,39620			
	6001 tl +	100	4,1800	,39726			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	1500 tl ve Altı	209	4,2145	,54287	1,562	,183	
	1501-3000 tl	132	4,0442	,60772			
	3001-4500 tl	166	4,3112	,46113			
	4501-6000 tl	137	4,2958	,39620			
	6001 tl +	100	4,1800	,39726			
Kendini İfade Etme	1500 tl ve Altı	209	4,2297	,60438	9,291	,000	3001-4500 tl, 4501-6000 tl 1500 tl ve Altı, 1501-3000 tl, 6001 tl +
	1501-3000 tl	132	4,2083	,51520			
	3001-4500 tl	166	4,2083	,51520			
	4501-6000 tl	137	4,4653	,45291			
	6001 tl +	100	4,3175	,41871			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	1500 tl ve Altı	209	4,2555	,62786	5,878	,000	1500 tl ve Altı, 3001-4500 tl, 4501-6000 tl, 6001 tl + 1501-3000 tl
	1501-3000 tl	132	4,0879	,58126			
	3001-4500 tl	166	4,3361	,49140			
	4501-6000 tl	137	4,3343	,47348			
	6001 tl +	100	4,2500	,41231			
İletişim Kurmaya İsteklilik	1500 tl ve Altı	209	4,0364	,57798	3,262	,012	3001-4500 tl, 4501-6000 tl 1500 tl ve Altı 3001-4500 tl 1501-3000 tl, 6001 tl +
	1501-3000 tl	132	4,0712	,59930			
	3001-4500 tl	166	4,2048	,47937			
	4501-6000 tl	137	4,1737	,56870			
	6001 tl +	100	4,0340	,49974			

*p<0,05

Çizelge 3.8’de Takım Sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile gelir durumu değişkenleri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “İletişim Becerileri Boyutu” (f=4,253; p=,002), “Kendini İfade Etme” (f=9,291; p=,000), “Etkin Dinleme –

Sözel Olmayan İletişim’’ ($f=5,878$; $p=,000$) ve ‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ ($f=3,262$; $p=,012$) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ ($f=1,562$; $p=183$) alt boyutunda fark anlamlı bulunmamıştır.

Farkın hangi gelir durumu değişkenleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre ‘‘İletişim Becerileri Boyutunda’’3001-4500 tl, 4501-6000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemleri ile 1500 tl ve Altı, 1501-3000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerine göre, 4501-6000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemleri ile 6000 tl+ gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.’’Kendini İfade Etme alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 3001-4500 tl, 4501-6000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerinin 1500 tl ve Altı, 1501-3000 tl, 6001 tl + gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 1500 tl ve Altı, 3001-4500 tl, 4501-6000 tl, 6001 tl ve üzeri gelir seviyesine sahip takım sporları hakemlerinin 1501-3000 tl gelir seviyesine sahip takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 3001-4500 tl, 4501-6000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerinin 1500 tl ve Altı, 3001-4500 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerinin 1501-3000 tl, 6001 tl+ göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Takım sporları hakemlerinin yabancı dil değişkeni ile iletişim becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t Testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.9’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.9. Takım Sporları Hakemlerinin Yabancı Dil Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Y.Dil	N	X	Sd	T	p
İletişim Ortalama	Evet	451	4,2584	,41269	3,367	,001
	Hayır	293	4,1453	,46954		
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Evet	451	4,2890	,48023	4,452	,000
	Hayır	293	4,1126	,55673		
Kendini İfade Etme	Evet	451	4,3880	,43354	3,569	,000
	Hayır	293	4,2483	,53913		
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Evet	451	4,3065	,51736	3,004	,003
	Hayır	293	4,1815	,57538		
İletişim Kurmaya İsteklilik	Evet	451	4,1619	,48021	3,403	,001
	Hayır	293	4,0177	,59238		

*p<0,05

Çizelge 3.9’da takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile yabancı dil bilme değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda; “İletişim Boyutu” ile “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme–Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik ” alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin hakemlik yılı değişkeni ile İletişim Becerileri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.10’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.10. Takım Sporları Hakemlerin Hakemlik Yılı Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

	Hakemlik Yılı	N	X	Sd	F	p	LSD
İletişim Ortalama	1-3 Yıl	234	4,1600	,49342	5,447	,000	7-9 Yıl, 10-12 Yıl, 13 ve +
	4-6 Yıl	153	4,1273	,46761			
	7-9 Yıl	109	4,2558	,34224			1-3 Yıl, 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,2559	,42226			
	13 ve +	160	4,3237	,36398			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	1-3 Yıl	234	4,1481	,58912	4,541	,001	7-9 Yıl, 10-12 Yıl, 13 ve +
	4-6 Yıl	153	4,1449	,57535			
	7-9 Yıl	109	4,2523	,34067			1-3 Yıl, 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,2803	,50321			
	13 ve +	160	4,3396	,42907			
Kendini İfade Etme	1-3 Yıl	234	4,2650	,59124	4,426	,002	10-12 Yıl, 13 ve +
	4-6 Yıl	153	4,2631	,55960			
	7-9 Yıl	109	4,3394	,42427			1-3 Yıl, 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,4119	,45492			
	13 ve +	160	4,4516	,41160			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	1-3 Yıl	234	4,2205	,59692	3,609	,006	10-12 Yıl, 13 ve +
	4-6 Yıl	153	4,1699	,67112			
	7-9 Yıl	109	4,2367	,39268			1-3 Yıl, 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,3114	,42546			
	13 ve +	160	4,3800	,44138			
İletişim Kurmaya İsteklilik	1-3 Yıl	234	4,0154	,58105	6,050	,000	10-12 Yıl, 13 ve +
	4-6 Yıl	153	4,0235	,61855			
	7-9 Yıl	109	4,1225	,43586			1-3 Yıl, 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,1727	,53083			
	13 ve +	160	4,2587	,48918			

*p<0,05

Çizelge 3.10’da takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile hakemlik yılı değişkenleri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘‘İletişim Becerileri Boyutu’’ ($f=5,447$; $p=,000$), ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ ($f=4,541$; $p=001$), ‘‘Kendini İfade Etme’’ ($f=4,426$; $p=,002$), ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ ($f=3,609$; $p=,006$) ve ‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ ($f=6,050$; $p=,000$) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Farkın hangi eğitim durumları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre ‘‘İletişim Becerileri’’ boyutunda , ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 7-9 Yıl, 10-12 Yıl ve 13 ve daha fazla yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerinin 1-3 Yıl , 4-6 Yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

‘‘Kendini İfade Etme’’, ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik’’ alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 10-12 Yıl ve 13 ve daha fazla yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerinin 1-3 Yıl ve 4-6 Yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Takım sporları hakemlerinin hakemlik yapma yılı arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin klasman durumu değişkeni ile iletişim becerileri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.11’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.11. Takım Sporları Hakemlerinin Klasman Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

	Klasman	N	X	Sd	F	p	LSD
İletişim Ortalama	İl Hakem	400	4,1394	,47797	10,989	,000	A Klasman ve Üstü, B Klasman, C Klasman
	Bölgesel	99	4,1733	,37623			
	C Klasman	106	4,2974	,37000			
	B Klasman	85	4,3482	,37268			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4644	,28096			İl-Bölgesel
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	İl Hakem	400	4,1262	,56142	14,168	,000	A Klasman ve Üstü
	Bölgesel	99	4,1549	,47455			
	C Klasman	106	4,2814	,40719			
	B Klasman	85	4,4843	,40632			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4907	,34933			İl-Bölgesel B Klasman C Klasman
Kendini İfade Etme	İl Hakem	400	4,2713	,56765	8,904	,000	C Klasman- B Klasman – A Klasman+
	Bölgesel	99	4,2273	,41356			
	C Klasman	106	4,3962	,44837			
	B Klasman	85	4,5059	,44817			
	A Klasman ve Üstü	54	4,5880	,32635			İl-Bölgesel
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	İl Hakem	400	4,1755	,59480	9,201	,000	A Klasman ve Üstü
	Bölgesel	99	4,2343	,52453			
	C Klasman	106	4,2830	,43017			
	B Klasman	85	4,4800	,40497			
	A Klasman ve Üstü	54	4,5074	,37207			İl-Bölgesel-C- B Klasman
İletişim Kurmaya İsteklilik	İl Hakem	400	4,0040	,60738	11,259	,000	A Klasman ve Üstü
	Bölgesel	99	4,0970	,45657			
	C Klasman	106	4,2094	,47037			
	B Klasman	85	4,2471	,40784			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4407	,41732			İl-Bölgesel-C- B Klasman

*p<0,05

Çizelge 3.11’de takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile klasman değişkenleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “İletişim Becerileri Boyutu” (f=10,989; p=,000), “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” (f=14,168; p=000), “Kendini İfade Etme” (f=8,904; p=,000), “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” (f=14,168; p=,000) ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” (f=11,259; p=,000) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür (p<0,05).

Farkın hangi klasman durumları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre “İletişim Becerileri” boyutunda ve “Kendini İfade Etme” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında A klasman ve Üstü, B klasman ve C klasman takım sporları hakemlerinin İl ve Bölgesel hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere bakıldığında A klasman ve Üstü takım sporları hakemlerinin; il, bölgesel, C-B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Takım sporları hakemlerinin hakemlik öncesi sporcu olma değişkeni ile İletişim Becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t Testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.12’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.12. Takım Sporları Hakemlerinin Hakemlik Öncesi Sporcu Olma Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Hakemlik Öncesi Sporcu	N	X	Sd	T	p
İletişim Ortalama	Evet	542	4,2286	,42925	1,444	,150
	Hayır	202	4,1745	,46349		
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Evet	542	4,2325	,50524	1,070	,285
	Hayır	202	4,1848	,55260		
Kendini İfade Etme	Evet	542	4,3598	,48890	2,159	,032
	Hayır	202	4,2611	,57643		
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Evet	542	4,2325	,50524	1,070	,285
	Hayır	293	4,1848	,55260		
İletişim Kurmaya İsteklilik	Evet	542	4,1199	,56960	1,266	,206
	Hayır	202	4,0653	,50440		

*p<0,05

Çizelge 3.12’de takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile hakemlik öncesi sporcu olma değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda; “İletişim Boyutu” ile “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim ve İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında fark anlamlı bulunamamış, “Kendini İfade Etme” alt boyutunda hakemlik öncesi sporcu olma lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin meslek durumu değişkeni ile iletişim becerileri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.13’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.13. Takım Sporları Hakemlerinin Meslek Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

	Meslek	N	X	Sd	F	P	LSD
İletişim Ortalama	Öğrenci	212	4,1423	,45168	5,362	,001	Kamu Personeli Öğrenci-Serbest Meslek- Çalışmıyor
	Kamu Personeli	312	4,2835	,40662			
	Serbest Meslek	153	4,2068	,45147			
	Çalışmıyor	67	4,1325	,47345			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Öğrenci	212	4,1352	,53602	4,380	,005	Kamu Personeli Öğrenci-Serbest Meslek- Çalışmıyor
	Kamu Personeli	312	4,2666	,49999			
	Serbest Meslek	153	4,2288	,51081			
	Çalışmıyor	67	4,2463	,54383			
Kendini İfade Etme	Öğrenci	212	4,2571	,57129	8,958	,000	Kamu Personeli Öğrenci-Serbest Meslek- Çalışmıyor
	Kamu Personeli	312	4,4367	,47717			
	Serbest Meslek	153	4,3072	,45297			
	Çalışmıyor	67	4,1493	,55401			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	Öğrenci	212	4,1783	,57409	2,819	,038	Kamu Personeli Öğrenci
	Kamu Personeli	312	4,3058	,48829			
	Serbest Meslek	153	4,2680	,55449			
	Çalışmıyor	67	4,2597	,63438			
İletişim Kurmaya İsteklilik	Öğrenci	212	3,9849	,55704	6,736	,000	Kamu Personeli-Serbest Meslek Öğrenci- Çalışmıyor
	Kamu Personeli	312	4,1892	,53587			
	Serbest Meslek	153	4,1656	,55824			
	Çalışmıyor	67	4,0030	,53540			

*p<0,05

Çizelge 3.13’de takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile meslek değişkenleri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “İletişim Becerileri Boyutu” (f=5,362; p=,001), “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” (f=4,380; p=005), “Kendini İfade Etme” (f=8,958; p=,000), “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” (f=2,819; p=,038) ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” (f=6,736; p=,000) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür (p<0,05).

Farkın hangi meslek değişkenleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre “İletişim Becerileri” boyutunda , “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Kendini İfade Etme” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında kamu personeli takım sporları

hakemlerinin öğrenci-serbest meslek-çalışmayan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ alt boyutunda elde eden ortalama değerlere bakıldığında kamu personeli olan takım sporları hakemlerinin öğrenci olan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ alt boyutunda elde eden ortalama değerlere bakıldığında kamu personeli, serbest meslek olan takım sporları hakemlerinin öğrenci ve çalışmayan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Takım sporları hakemlerinin görev yaptığı şehir değişkeni ile iletişim becerileri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.14’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.14. Takım Sporları Hakemlerinin Görev Yaptığı Şehir Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

	Şehir	N	X	Sd	F	P	LSD
İletişim Ortalama	İstanbul	357	4,2141	,41317	3,416	,017	İstanbul-Ankara-Konya Kayseri
	Ankara	209	4,2513	,45172			
	Konya	89	4,2539	,38244			
	Kayseri	89	4,0831	,53483			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	İstanbul	357	4,2992	,47360	2,660	,047	İstanbul-Ankara-Konya Kayseri
	Ankara	209	4,2445	,48266			
	Konya	89	4,3124	,39075			
	Kayseri	89	4,1258	,55443			
Kendini İfade Etme	İstanbul	357	4,3775	,47427	3,041	,028	İstanbul Kayseri
	Ankara	209	4,3230	,51340			
	Konya	89	4,3146	,50499			
	Kayseri	89	4,1966	,65979			
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	İstanbul	357	4,2208	,48594	4,708	,003	İstanbul-Ankara-Konya Kayseri
	Ankara	209	4,2791	,55179			
	Konya	89	4,2547	,45650			
	Kayseri	89	4,0393	,58712			
İletişim Kurmaya İsteklilik	İstanbul	357	4,1053	,51221	3,201	,023	İstanbul-Ankara-Konya Kayseri
	Ankara	209	4,1742	,56253			
	Konya	89	4,0876	,58617			
	Kayseri	89	3,9596	,62826			

Çizelge 3.14’de takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri ile görev yaptığı şehir değişkenleri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “İletişim Becerileri Boyutu” ($f=3,416$; $p=,017$), “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” ($f=2,660$; $p=,047$), “Kendini İfade Etme” ($f=3,041$; $p=,028$), “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” ($f=4,708$; $p=,003$) ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” ($f=3,201$; $p=,023$) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Farkın hangi görev yaptığı şehir değişkenleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre “İletişim Becerileri Boyutunda”, “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere göre İstanbul, Ankara ve Konya şehirlerinde görev yapan takım sporları hakemlerinin Kayseri şehrinde görev yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

“Kendini İfade Etme” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre; İstanbul Şehrinde görev yapan takım sporları hakemlerinin Kayseri Şehrinde görev yapan takım sporları hakemlerine göre, anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Büyük şehirlerdeki takım sporları hakemlerinin küçük şehirdeki takım sporları hakemlerine göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin branş değişkeni ile iletişim becerileri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.15’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.15. Takım Sporları Hakemlerinin Branş Değişkenine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Analizi.

	Branş	N	X	Sd	F	P	LSD
İletişim Ortalama	Futbol	380	4,2315	,49138	3,956	,008	Futbol-Voleybol
	Basketbol	209	4,1685	,40706			
	Voleybol	112	4,2513	,38223			Hentbol
	Hentbol	43	4,0772	,41425			
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	Futbol	380	4,2368	,52699	2,732	,043	Futbol-Voleybol
	Basketbol	209	4,1800	,42409			
	Voleybol	112	4,2366	,44887			Hentbol
	Hentbol	43	4,0897	,42290			
Kendini İfade Etme	Futbol	380	4,3249	,54090	7,990	,000	Futbol-Basketbol-Voleybol
	Basketbol	209	4,2938	,55372			
	Voleybol	112	4,4222	,40726			Voleybol Futbol-Basketbol
	Hentbol	43	4,1207	,62397			
Etkin Dinleme–Sözel Olmayan İletişim	Futbol	380	4,2405	,53861	1,558	,198	-
	Basketbol	209	4,1625	,52099			
	Voleybol	112	4,2420	,48976			
	Hentbol	43	4,1284	,52625			
İletişim Kurmaya İsteklilik	Futbol	380	4,1270	,61369	2,965	,031	Futbol-Voleybol
	Basketbol	209	4,0525	,52361			
	Voleybol	112	4,1437	,48111			Hentbol
	Hentbol	43	3,9563	,54168			

*p<0,05

Çizelge 3.15’de takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile branş değişkenleri arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘‘İletişim Becerileri Boyutu’’ (f=3,956; p=,008), ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ (f=2,732; p=043), ‘‘Kendini İfade Etme’’ (f=7,990; p=,000) ve ‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ (f=2,965; p=,031) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür (p<0,05). Branş değişkeni ile ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ (f=1,558; p=,198) alt boyutu arasında fark anlamlı bulunamamıştır.

Farkın hangi branş değişkenleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre ‘‘İletişim Becerileri

Boyutunda”, “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” ile “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere göre futbol ve voleybol branşlarında görev alan takım sporları hakemlerinin hentbol branşında görev alan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

“Kendini İfade Etme” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre futbol, basketbol ve voleybol branşlarında görev alan takım sporları hakemlerinin hentbol branşında hakemlik yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde, voleybol branşında görev alan takım sporları hakemlerinin futbol ve basketbol branşında görev alan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

3.3. Takım Sporları Hakemlerinin Öz güven Düzeylerinin, Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre İncelenmesi

Takım sporları hakemlerinin cinsiyet değişkeni ile öz güven düzeyi arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.16’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.16. Takım Sporları Hakemlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analizi.

	Cinsiyet	N	X	Sd	T	p
Öz güven Ortalama	Kadın	218	4,2894	,42522	,856	,168
	Erkek	526	4,2408	,46500		
İç Öz güven	Kadın	218	4,2666	,44420	,614	,540
	Erkek	526	4,2439	,49281		
Dış öz güven	Kadın	218	4,3226	,44442	2,029	,043
	Erkek	526	4,2480	,48460		

*p<0,05

Çizelge 3.16’da takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda “Dış Öz güven” alt boyutunda kadınların lehine fark anlamlı bulunurken “Öz güven Ortalaması” ve “İç Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır. Ancak anlamlı bir fark bulunamasa da kadınların “Öz güven Ortalaması” ve “İç Öz güven” ortalaması erkeklere göre yüksek bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin yaş değişkeni ile öz güven düzeyi arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.17’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.17. Takım Sporları Hakemlerinin Yaş Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi.

	Yaş	N	X	Sd	F	P	LSD
Öz güven Ortalama	18-21 Yaş	109	4,1699	5,1074	1,922	,105	-
	22-25 Yaş	144	4,2197	,48579			
	26-29 Yaş	129	4,2673	,39347			
	30-33 Yaş	95	4,3228	,49541			
	34 ve +	267	4,2787	,41915			
İç Öz güven	18-21 Yaş	109	4,1695	,52184	2,563	,037	30-33 Yaş 18-21 -22-25 Yaş 34 ve + 18-21 Yaş
	22-25 Yaş	144	4,2026	,50164			
	26-29 Yaş	129	4,2394	,45873			
	30-33 Yaş	95	4,3573	,52356			
	34 ve +	267	4,2769	,43342			
Dış Öz güven	18-21 Yaş	109	4,1694	,54248	1,813	,124	-
	22-25 Yaş	144	4,2463	,51073			
	26-29 Yaş	129	4,3106	,42894			
	30-33 Yaş	95	4,2975	,49554			
	34 ve +	267	4,2941	,43210			

*p<0,05

Çizelge 3.17’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, yaş değişkenleri ile aralarında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “Öz güven Ortalama” (f=1,922; p=,105) ve “Dış Öz güven” (f=1,813; p=,124) alt boyutunda fark anlamlı

bulunamamıştır. “İç Öz güven” ($f=2,563$; $p=,037$) alt boyutunda fark anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Farkın hangi yaş grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre “İç Öz güven” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 30-33 Yaş grubundaki takım sporları hakemlerinin “İç Öz güven” düzeyleri puan ortalaması 18-21 yaş ve 22-25 yaş grubu hakemlere göre anlamlı düzeyde yüksek, 34 ve üzeri yaş grubundaki takım sporları hakemlerinin “İç Öz güven” düzeyleri puan ortalaması 18-21 yaş grubu hakemlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Takım sporları hakemlerinin yaşları arttıkça “İç Öz güven” düzeylerinde de artışların olduğunu söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin medeni durum değişkeni ile Öz güven Düzeyi arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.18’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.18. Takım Sporları Hakemlerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Medeni Durum	N	X	Sd	T	p
Öz güven Ortalama	Evli	325	4,3164	,41717	3,345	,001
	Bekar	419	4,2074	,48503		
İç Öz güven	Evli	325	4,3251	,51032	2,883	,004
	Bekar	419	4,1452	,55905		
Dış Öz güven	Evli	325	4,3251	,41717	2,811	,005
	Bekar	419	4,2270	,51032		

* $p<0,05$

Çizelge 3.18’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin medeni durum değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda “Öz güven Ortalaması”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında evli olan takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin eğitim durumu ile öz güven düzeyi arasında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.19’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.19. Takım Sporları Hakemlerinin Eğitim Durumuna Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi.

	Eğitim Durumu	N	X	Sd	F	p	LSD
Öz güven Ortalama	Lise	105	4,2416	,50730	2,876	,035	Ön lisans-Lisans Y.lisans-Dr
	Önlisans	85	4,3554	,41347			
	Lisans	461	4,2592	,45154			
	Y.lisans-Dr	93	4,1577	,42268			
İç Öz güven	Lise	105	4,2319	,53122	1,649	,177	-
	Önlisans	85	4,3301	,47918			
	Lisans	461	4,2556	,47852			
	Y.lisans-Dr	93	4,1739	,40781			
Dış Öz güven	Lise	105	4,2641	,50855	5,092	,002	Ön lisans Lise- Lisans- Y.lisans-Dr Lisans Y.lisans-Dr
	Önlisans	85	4,4188	,37241			
	Lisans	461	4,2692	,47710			
	Y.lisans-Dr	93	4,1434	,47058			

*p<0,05

Çizelge 3.19’da takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, eğitim durumu değişkenleri ile aralarında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “Öz güven Ortalaması” (f=2,876; p=,035) ve “Dış Öz güven” (f=5,092; p=,002) alt boyutunda fark anlamlı olduğu bulunmuştur (p<0,05). “İç Öz güvenlik” (f=1,649; p=,177) alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır.

Farkın hangi eğitim durumu grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalaması” ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin “Öz güven Ortalaması” y.lisans-dr mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

“Dış Öz güven” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında ön lisan mezunu takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması lise, lisans ve y.lisans-dr mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı

düzeyde yüksek, lisans mezunu takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması y.lisns-dr mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Takım sporları hakemlerinin aylık gelir değişkeni ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.20’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.20. Takım Sporları Hakemlerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi.

	Aylık Gelir	Branş	X	X	Sd	F	P	LSD
Öz güven	1500 TL ve Altı	Futbol	380	4,2782	,45142	2,717	,001	Futbol
	1501-3000 TL	Basketbol	209	4,2462	,46143			Basketbol
	3001-4500 TL	Voleybol	112	4,2670	,38652			Voleybol
	4501-6000 TL	Hentbol	43	4,0613	,55983			Hentbol
	6001+ TL							
İç Öz güven	1500 TL ve Altı	Futbol	380	4,2723	,47743	2,514	,003	Futbol
	1501-3000 TL	Basketbol	209	4,2423	,48428			Basketbol
	3001-4500 TL	Voleybol	112	4,2673	,39566			Voleybol
	4501-6000 TL	Hentbol	43	4,0547	,61673			Hentbol
	6001+ TL							
Dış Öz güven	1500 TL ve Altı	Futbol	380	4,2845	,46437	2,638	,002	Futbol
	1501-3000 TL	Basketbol	209	4,2503	,48458			Basketbol
	3001-4500 TL	Voleybol	112	4,2667	,41074			Voleybol
	4501-6000 TL	Hentbol	43	4,0683	,51788			Hentbol
	6001+ TL							

*p<0,05

Çizelge 3.20’de takım sporları hakemlerinin Öz güven Düzeylerinin, aylık gelir değişkenleri ile aralarında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “Öz güven Ortalama” (f=2,717; p=,001), “Dış Öz güven” (f=2,638; p=,002) ve “İç Öz güven” (f=2,514; p=,003) alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur (p<0,05).

Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalama”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında Futbol, Basketbol ve Voleybol branşında yüksek gelirli takım sporları hakemlerinin Hentbol hakemlerine göre ortalamaları Futbol, Basketbol ve Voleybol hakemleri lehine anlamlı bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin yabancı dil değişkeni ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-Testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.21’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.21. Takım Sporları Hakemlerinin Yabancı Dil Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Y.Dil	N	X	Sd	T	p
Öz güven Ortalama	Evet	451	4,2872	,41911	2,318	,021
	Hayır	293	4,2055	,49962		
İç Öz güven	Evet	451	4,3113	,43330	2,855	,004
	Hayır	293	4,2061	,52522		
Dış Öz güven	Evet	451	4,3417	,43014	2,876	,003
	Hayır	293	4,2160	,52421		

*p<0,05

Çizelge 3.21’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin yabancı dil değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda “Öz güven Ortalaması”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur.

Takım sporları hakemlerinin hakemlik yılı değişkeni ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.22’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.22. Takım Sporları Hakemlerinin Hakemlik Yılına Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi.

	Hakemlik Yılı	N	X	Sd	F	p	LSD
Öz güven Ortalama	1-3 Yıl	234	4,2151	,46888	5,620	,000	7-9 Yıl,10-12 Yıl 1-3 Yıl,4-6 Yıl
	4-6 Yıl	153	4,1481	,50813			
	7-9 Yıl	109	4,3175	,43893			13 ve + 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,2939	,39005			
	13 ve +	160	4,3966	,38917			
İç Öz güven	1-3 Yıl	234	4,2076	,53002	6,040	,000	10-12 Yıl, 13 ve + 1-3 Yıl,4-6 Yıl
	4-6 Yıl	153	4,1438	,48493			
	7-9 Yıl	109	4,2173	,46490			7-9 Yıl 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,3238	,41606			
	13 ve +	160	4,4746	,39971			
Dış Öz güven	1-3 Yıl	234	4,2307	,47659	4,854	,001	10-12 Yıl, 13 ve + 1-3 Yıl,4-6 Yıl
	4-6 Yıl	153	4,1595	,56869			
	7-9 Yıl	109	4,3321	,44638			7-9 Yıl 4-6 Yıl
	10-12 Yıl	88	4,3388	,40728			
	13 ve +	160	4,3704	,39411			

*p<0,05

Çizelge 3.22’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, hakemlik yılı değişkenleri ile aralarında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “Öz güven Ortalama” (f=5,620; p=,000), “İç Öz güven” (f=6,040; p=,000) ve “Dış Öz güven” (f=4,854; p=,001) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu bulunmuştur (p<0,05).

Farkın hangi hakemlik yılı grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalama” 7-9 Yıl, 10 ve 12 Yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri puan ortalaması 1-3 Yıl ve 4-6 Yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

“İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 10-12 Yıl ve 13 ve + yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerinin “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması 1-3 Yıl ve 4-6 Yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek,

7-9 yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerinin ‘‘İç Öz güven’’ ve ‘‘Dış Öz güven’’ düzeyleri puan ortalaması 4-6 Yıl hakemlik yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Yeni hakemliğe başlayan hakemlerin öz güven düzeyleri yüksek iken, 3.yıldan sonra düşmeye başladığı ancak sonraki yıllarda tecrübeleriyle birlikte hakemlik süreleri de arttıkça öz güven düzeylerinin yükseldiği şeklinde yorumlanabilir.

Takım sporları hakemlerinin klasman durumu ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.23’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.23. Takım Sporları Hakemlerinin Klasman Durumuna Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Testi Analizi.

	Klasman	N	X	Sd	F	p	LSD
Öz güven Ortalama	İl Hakem	400	4,1975	,48158	5,158	,000	A Klasman ve Üstü İl Hakem, Bölgesel, B Klasman
	Bölgesel	99	4,2660	,38028			
	C Klasman	106	4,3473	,46100			
	B Klasman	85	4,2795	,39672			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4411	,35601			
İç Öz güven	İl Hakem	400	4,1979	,50862	4,026	,003	C Klasman - A Klasman ve Üstü İl Hakem
	Bölgesel	99	4,2513	,39841			
	C Klasman	106	4,3585	,47453			
	B Klasman	85	4,2651	,44666			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4041	,37831			
Dış Öz güven	İl Hakem	400	4,2065	,51340	5,514	,000	C Klasman- B Klasman İl Hakem A Klasman ve Üstü İl Hakem- Bölgesel- B Klasman
	Bölgesel	99	4,2902	,39742			
	C Klasman	106	4,3434	,47479			
	B Klasman	85	4,3184	,37181			
	A Klasman ve Üstü	54	4,4815	,34305			

*p<0,05

Çizelge 3.23’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, klasman durumu değişkenleri ile aralarında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘‘Öz güven Ortalama’’ (f=5,158; p=,000), ‘‘İç Öz güven’’ (f=4,026; p=,003) ve ‘‘Dış Öz güven’’ (f=5,514; p=,000) alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmektedir (p<0,05).

Farkın hangi klasman grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalama” A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin “Öz güven Ortalama” İl Hakem, Bölgesel, B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

“İç Öz güven” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında C klasman, A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin “İç Öz güven” düzeyleri puan ortalaması il hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

“Dış Öz güven” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında C klasman ve B klasman takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması İl hakemlerine göre, A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin “Dış Öz güven” düzeyleri puan ortalaması İl hakem, Bölgesel ve B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Takım sporları hakemlerinin klasman durumlarına göre öz güven düzeylerinin yükseldiği söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin hakemlik öncesi sporcu olma değişkeni ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem t-Testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.24’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.24. Takım Sporları Hakemlerinin Hakemlik Öncesi Sporcu Olma Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin t-Testi Analiz.

	Hakemlik Öncesi Sporcu	N	X	Sd	T	p
Öz güven Ortalama	Evet	542	4,2750	,45069	1,845	,049
	Hayır	202	4,2015	,45947		
İç Öz güven	Evet	542	4,2325	,50524	1,070	,045
	Hayır	202	4,1848	,55260		
Dış Öz güven	Evet	542	4,2894	,47062	1,845	,050
	Hayır	202	4,2174	,48057		

*p<0,05

Çizelge 3.24’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin hakemlik öncesi sporcu olma değişkenine göre yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda “Öz güven Ortalaması”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında hakemlik öncesi sporcu olanların lehine fark anlamlı bulunmuştur. Sporcu geçmişi olan hakemlerin öz güven düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin meslek değişkeni ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.25’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.25. Takım Sporları Hakemlerinin Meslek Değişkenine Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi.

	Meslek	N	X	Sd	F	P	LSD
Öz güven Ortalama	Öğrenci	212	4,2230	,46190	3,345	,012	Kamu Personeli Öğrenci- Serbest Meslek- Çalışmıyor
	Kamu Personeli	312	4,3154	,41207			
	Serbest Meslek	153	4,2210	,50850			
	Çalışmıyor	67	4,1529	,45657			
İç Öz güven	Öğrenci	212	4,2186	,48721	5,196	,001	Kamu Personeli Öğrenci- Serbest Meslek- Çalışmıyor
	Kamu Personeli	312	4,3260	,42334			
	Serbest Meslek	153	4,1965	,54480			
	Çalışmıyor	67	4,1238	,49153			
Dış Öz güven	Öğrenci	212	4,2283	,49263	1,945	,121	-
	Kamu Personeli	312	4,3147	,44129			
	Serbest Meslek	153	4,2658	,51367			
	Çalışmıyor	67	4,2020	,45763			

*p<0,05

Çizelge 3.25’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, meslek durumu değişkenleri ile aralarında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “Öz güven Ortalama” (f=3,345; p=,012), “İç Öz güven” (f=5,196; p=,001) alt boyutunda fark anlamlı olduğu görülmektedir (p<0,05). “Dış Öz güven” (f=1,945; p=,121) alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır.

Farkın hangi meslek grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalama” ve “İç Öz güven” alt boyutunda kamu personeli olan takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri puan ortalaması öğrenci, serbest meslek ve çalışmayan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Takım sporları hakemlerinin şehir değişkeni ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.26’da gösterilmiştir.

Çizelge 3.26. Takım Sporları Hakemlerinin Görev Yaptıkları Şehre Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi.

	Şehir	N	X	Sd	F	P	LSD
Öz güven Ortalama	İstanbul	357	4,2782	,40889	5,789	,001	İstanbul- Ankara- Konya Kayseri
	Ankara	209	4,2543	,46733			
	Konya	89	4,1743	,51078			
	Kayseri	89	4,1641	,55288			
İç Öz güven	İstanbul	280	4,2500	,47059	2,886	,035	İstanbul- Ankara- Konya Kayseri
	Ankara	221	4,2569	,49214			
	Konya	120	4,3363	,46262			
	Kayseri	123	4,1569	,47810			
Dış Öz güven	İstanbul	280	4,2736	,42039	9,121	,000	İstanbul- Ankara- Konya Kayseri
	Ankara	221	4,3014	,47748			
	Konya	120	4,3889	,48301			
	Kayseri	123	4,0888	,52654			

*p<0,05

Çizelge 3.26’da takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, görev yaptığı şehir değişkenleri ile aralarında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “Öz güven Ortalama” (f=5,789; p=,001), “İç Öz güven” (f=2,886; p=,035) ve “Dış Öz güven” (f=9,121; p=,000) alt boyutunda fark anlamlı olduğu görülmektedir (p<0,05).

Farkın hangi meslek grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalama”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutunda İstanbul, Ankara ve Konya Şehirlerinde

görev alan takım sporları hakemlerinin “Öz güven Ortalama” Kayseri Şehrinde görev alan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Takım sporları hakemlerinin branş değişkeni ile öz güven düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Çizelge 3.27’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.27. Takım Sporları Hakemlerinin Branşa Göre Öz güven Düzeylerine İlişkin Anova Analizi.

	Branş	N	X	Sd	F	P	LSD
Öz güven Ortalama	Futbol	380	4,2782	,45142	3,018	,029	Futbol- Basketbol- Voleybol Hentbol
	Basketbol	209	4,2462	,46143			
	Voleybol	112	4,2670	,38652			
	Hentbol	43	4,0613	,55983			
İç Öz güven	Futbol	380	4,2723	,47743	2,743	,042	Futbol- Basketbol- Voleybol Hentbol
	Basketbol	209	4,2423	,48428			
	Voleybol	112	4,2673	,39566			
	Hentbol	43	4,0547	,61673			
Dış Öz güven	Futbol	380	4,2845	,46437	2,817	,038	Futbol- Basketbol- Voleybol Hentbol
	Basketbol	209	4,2503	,48458			
	Voleybol	112	4,2667	,41074			
	Hentbol	43	4,0683	,51788			

*p<0,05

Çizelge 3.27’de takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, branş değişkenleri ile aralarında farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; “Öz güven Ortalama” (f=3,018; p=,029), “İç Öz güven” (f=2,743; p=,042) ve “Dış Öz güven” (f=2,817; p=,038) alt boyutunda fark anlamlı olduğu görülmektedir (p<0,05).

Farkın hangi meslek grupları arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc testinden LSD testi uygulanmış buna göre; “Öz güven Ortalama”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında futbol, basketbol ve voleybol branşı takım sporları hakemlerinin “Öz güven Ortalama” hentbol takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç

olarak futbol branşı takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerini en yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.4. Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Öz güven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizi Çizelge 3.28’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.28. Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerileri ile Öz güven Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları.

		İLETİŞİM ORTA LA MA	İletişim İlkeleri ve Temel Beceril er	Kendini İfade Etme	Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	İletişim Kurma ya İsteklili k	ÖZ GÜVN ORTA LAMA	İç Öz güven	Dış Öz güven
İLETİŞİM ORTA LA MA	r	1	,699**	,809**	,867**	,812**	,696**	,635**	,699**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	r	,699**	1**	,651**	,692**	,601**	,946**	,827**	,614**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
Kendini İfade Etme	r	,809**	809	1**	,599**	,599**	,640**	,587**	,651**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim	r	,867	,692**	,599**	1**	,624**	,572**	,540**	,554**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
İletişim Kurmayla İsteklilik	r	,812	,601	,599**	,624**	1**	,564**	,475**	,601**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
ÖZ GÜVEN ORTA LA MA	r	,696**	946**	,640**	,572**	,564**	1**	,962**	,946**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
İç Öz güven	r	,635**	,827**	,587**	,540**	,475**	,475**	1**	,699**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744
Dış Öz güven	r	,699**	,601**	,651**	,554**	,601**	,946**	,699**	1**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	n	744	744	744	744	744	744	744	744

**, Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Çizelge 3.28’de göre farklı branşlarda ve klasmanlarda görev alan takım sporları hakemlerinin ‘‘İletişim Becerileri’’ ile ‘‘Öz güven Düzeyleri’’ arasında ($r=,696^{**}$) pozitif yönde anlamlı orta düzeyde ilişki bulunmuştur.

‘‘Öz güven Ortalama’’ ile ‘‘İç Öz güven’’ ($r=,962^{**}$) ve ‘‘Dış Öz güven’’ ($r=,946^{**}$) alt boyutlarında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur. ‘‘İç Öz güven’’ alt boyutu ile ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutu arasında ($r=,699^{**}$) pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. ‘‘Öz güven Ortalama’’ ile ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ ($r=,946^{**}$) arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. ‘‘Kendini İfade Etme’’ ($r=,640^{**}$), ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ ($r=,572^{**}$), ‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ ($r=,564^{**}$) alt boyutlarında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

‘‘İletişim Becerisi Boyutu ile İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ ($r=,699^{**}$) arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ‘‘Kendini İfade Etme’’ ($r=,809^{**}$), ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ ($r=,867^{**}$), ‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ ($r=,812^{**}$) alt boyutları arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. ‘‘İletişim Becerisi Ortalama’’ ‘‘İç Öz güven’’ ($r=,635^{**}$) ve ‘‘Dış öz güven’’ ($r=,699^{**}$) alt boyutlarında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Ayrıca Öz güven Düzeyi ve tüm alt boyutları ile İletişim Becerileri ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bulgular sonucunda da görüldüğü gibi takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri iletişim becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin artmasında öz güven düzeylerinin önemli rolü olduğu söylenebilir.

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri ile cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, yabancı dil seviyesi, hakemlik yapma süresi, klasman türü, hakemlik öncesi sporcu olma durumu, mesleği, hakemlik yaptığınız şehir ve hakemlik branşları değişkenleri arasında farkın olup olmadığı; takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında anlamlı ilişki olup olmadığı araştırılmış ve literatürdeki benzer çalışmalar da incelenerek tartışılmıştır.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ölçeğinde; “İnsanlara yakın ilgi duyarım” maddesi 3,76 ile en düşük ortalamaya sahip olduğu, “Düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim” maddesi 4,45 ile en yüksek ortalamaya sahip madde olduğu ve ölçek genel ortalamasının 4,21 olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 3.2). Bu sonuca göre takım sporları hakemlerinin ölçek genelinde ve ölçek maddelerine göre iletişim becerilerinin çok yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçekte elde edilen ortalama puan; 4.21-5.00 çok yüksek şeklinde belirlenmiştir (Korkut Owen ve ark., 2014).

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerini belirleme ölçeğinde; “Çevremde yeteri kadar güvenilebileceğim insan vardır” maddesi 3,87 ile en düşük ortalamaya sahip olduğu, “Verdiğim kararların arkasında dururum” maddesi 4,48 ile en yüksek ortalamaya sahip olduğu ve ölçek genel ortalamasının 4,26 olduğu görülmüştür (Çizelge 3.3). Bu sonuca göre takım sporları hakemlerinin ölçek genelinde ve ölçek maddelerine göre öz güven düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ölçek maddeleri 3,5 ve üzeri ise yüksek düzeyde öz güven düzeyini göstermektedir (Akin, 2007).

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin cinsiyet değişkenine göre “İletişim Ortalama” ve “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” alt boyutlarında fark anlamlı bulunamamıştır; ancak “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutunda kadınların

lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.4). Cinsiyet değişkenine göre iletişim becerileri arasında fark anlamlı olmasa da kadınların iletişim becerilerinin erkeklere göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kuzgun ve ark. (2004), Yanık (2015), Uğur (2017), Sümer (2019), çalışmalarında iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulmuşlardır. Pehlivan (2005), Yılmaz ve ark. (2008), Ulukan ve ark. (2017), Dölek (2015), Söylemez (2019), çalışmalarında iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulamamış olmaları bu çalışma ile örtüşmektedir. Bu araştırmada böyle bir sonucun çıkması araştırmaya katılan kadın hakemlerin az olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu çalışmaya göre cinsiyetin iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri yaş değişkenine göre incelendiğinde ‘‘İletişim Becerileri Ortalama’’, ‘‘Kendini İfade Etme’’, ‘‘İletişim Kurmaya İsteklilik’’ alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür, ‘‘İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler’’ ve ‘‘Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim’’ alt boyutlarında fark anlamlı bulunmamıştır ($p<0,05$; Çizelge 3.5). 26-29 yaş grubu, 30-33 yaş ve 34 + yaş gruplarının 22-25 yaş ve 18-21 yaş grubu takım sporları hakemlerine göre iletişim becerileri daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yaşları ilerleyen takım sporları hakemlerinin yaşam tecrübesine bağlı olarak iletişim beceri düzeylerinin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Literatürde bu çalışma ile örtüşmeyen çalışmalar da vardır. Uğur (2017), çalışmasında beden eğitim öğretmenlerinin iletişim becerileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Derici ve ark. (2017), çalışmasında sınıf öğretmenleri arasında iletişim becerileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Böyle bir sonucu bulmaları araştırmada uygulanan örneklem sayısının düşük olmasıyla ilgili olabilir.

Erözkan ve ark. (2006), çalışmasında üniversite öğrencilerin iletişim becerilerinin yaş değişkenine göre yaşı ileri olan öğrencilerin lehine anlamlı fark

olduğunu bulmuştur. Özdayı (2015), yapmış olduğu çalışmada futbol hakemlerinin iletişim düzeylerinin yaşı ileri olan hakemlerin lehine anlamlı olduğunu belirtmiştir. Uyar (2018), “Serbest Zaman Kuruluşlarından Yararlanan Gençlerin Sosyalleşme Düzeyleri ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi” adındaki çalışmasında 17-20, 21-24 ve 25-28 yaş grubu gençlerin 13-16 yaş grubu gençlerine göre iletişim becerilerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmiştir. Buğdaycı (2018), “Antrenörlerin İletişim Becerileri İle Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi” adındaki çalışmasında yüksek yaş grubu antrenörlerin iletişim becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Literatürlere baktığımızda bu çalışma ile örtüşen çok sayıda çalışmalar mevcuttur. Bu çalışma sonucuna göre takım sporları hakemlerinin yaşları ilerledikçe bilgi, tecrübe gibi değerlerinin de arttığı düşünülürse sonucun olağan olduğu söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin İletişim Becerileri medeni durum değişkenine göre incelendiğinde; evli olan takım sporları hakemlerinin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.6).

Bulut (2003), çalışmasında sınıf öğretmenlerin iletişim becerileri ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Korkut (2005), çalışmasında yetişkinlerin iletişim becerileri ile medeni durum arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Çağlar-Polat (2014), sınıf öğretmenlerinin kurum içi iletişim becerilerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı fark bulamamıştır. Öz (2018), beden eğitim öğretmenlerinin iletişim becerileri medeni durum değişkenine göre anlamlı fark göstermediğini belirtmiştir. Gülüm (2019), çalışmasında beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerileri medeni durum değişkenine göre anlamlı fark bulunamamıştır.

Aksu (2016), Farklı Klasmanlardaki Futbol Hakemlerinin Karar Verme Stilleri Ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi” adındaki çalışmasında hakemlerin iletişim becerilerinin medeni durum değişkenine göre evli olanların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Buğdaycı (2018) ve Aksoy (2019), çalışmalarında futbol hakemlerinin iletişim beceri düzeyi ile medeni durum değişkeni arasında bekar hakemlerin lehine

anlamli fark bulmuşlardır. Ateş (2018), çalışmasında evli olan antrenörlerin bekar olan antrenörlere göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma ile örtüşmeyen çalışmalar olsa da, çalışma ile paralellik gösteren çalışmalar da yer almaktadır.

Bu çalışmada takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile medeni durum değişkeni arasında evli olan hakemlerin lehine farkın anlamlı olması; evli olan hakemlerin babalık ve annelik dürtüsü ile toplumsal yaşamda, sorumluluğu fazla hissetmeleri ve aile içinde geliştirdikleri yakın ilişki sonucunda iletişim becerilerini hakemlik mesleğine taşıyabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Takım sporları hakemlerin İletişim Becerileri eğitim durumları değişkenine göre incelendiğinde ölçek boyutunda ve tüm alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.7). “İletişim Becerileri Boyutunda” ve “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında ön lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerin lise-y.lisans-dr eğitim durumlarına göre, lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerin y.lisans-dr eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. “Kendini İfade Etme ve Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere göre ön lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerinin lise, lisans ve y.lisans-dr eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre lise-ön lisans-lisans eğitim durumundaki takım sporları hakemlerinin y.lisans-dr eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Afyon ve ark. (2013), çalışmasında antrenörlerin iletişim becerileri ile eğitim durumu arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Söylemez (2019) “Türkiye’deki Hokey Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adındaki çalışmasında hakemlerin iletişim beceri tutumları ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Öz (2018), Gülüm (2019), beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerileri ile eğitim durumu

değişkeni arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Derici-Cevap (2017), çalışmalarında sınıf öğretmenlerin iletişim becerileri ile öğrenim durumları arasında anlamlı fark bulamamış olmaları bu çalışma ile örtüşmemektedir.

Abakay (2010), çalışmasında antrenörlerin iletişim becerileri ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Tekeli (2018), yapmış olduğu çalışmada elit düzeyde basketbolcu ve voleybolcuların iletişim becerileri eğitim durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Tutuk ve ark. (2002), çalışmalarında öğrencilerin öğrenim seviyesi arttıkça iletişim becerilerinin de arttığını belirtmiş olması bu çalışma ile aynı paralelliktedir.

Bu çalışmadaki durum; lise, ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin hakemlikte ilerlemeyi hedef olarak almış olabileceği, yüksek lisans-doktora eğitimini yapan takım sporları hakemlerinin ise daha çok akademisyen olma yolunda kendilerine hedef çizmiş olabileceklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Takım Sporları hakemlerinin İletişim Becerileri boyutu ile alt boyutlar arasında gelir durumu değişkenine göre fark anlamlı bulunmuştur. İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler alt boyutu ile gelir durumu değişkeni arasında fark anlamlı bulunamamıştır ($p<0,05$; Çizelge 3.8). “İletişim Becerileri Boyutunda” 3001-4500 tl, 4501-6000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemleri ile 1500 tl ve Altı, 1501-3000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerine göre, 4501-6000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemleri ile 6000 tl+ gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.” Kendini İfade Etme alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 3001-4500 tl, 4501-6000 tl gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerinin 1500 tl ve Altı, 1501-3000 tl, 6001 tl + gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 1500 tl ve Altı, 3001-4500 tl, 4501-6000 tl, 6001 tl ve üzeri gelir seviyesine sahip takım sporları hakemlerinin 1501-3000 tl gelir seviyesine sahip takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutunda elde edilen

ortalama değerlere bakıldığında 3001-4500 tı, 4501-6000 tı gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerinin 1500 tı ve Altı, 3001-4500 tı gelir seviyesindeki takım sporları hakemlerinin 1501-3000 tı, 6001 tı+ göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görölmektedir.

Tekeli (2018), çalışmasında elit düzey sporcuların iletişim becerileri düzeyi, gelir durumu değişkenine göre en alt gelir düzeyine sahip sporcuların lehine anlamlı bulmuştur. Ulukan (2012), yapmış olduğu çalışmada sporcu ailelerinden gelir seviyesi düşük olan ailelerin, gelir seviyesi yüksek olan ailelere göre iletişim becerilerinin anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Abbasoğlu ve Öncü (2013), çalışmalarında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iletişim beceri düzeylerinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı derecede fark olmadığını belirtmişlerdir. Elkin ve ark. (2016), öğrencilerin iletişim becerileri ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Söylemez (2019), “Türkiye’ deki Hokey Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında hakemlerin iletişim becerileri ile gelir değişkeni arasında anlamlı fark olmaması bu çalışmayla örtüşmemektedir.

Aksoy (2019), “Farklı Klasmanlarda Görev Yapan Futbol Hakemlerinin İletişim Becerileri Ve Öz güven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmasında futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile gelir durumu arasında anlamlı fark bulunması çalışma ile aynı paralelliktedir.

Takım sporları hakemlerinin genel olarak gelir seviyesi arttıkça iletişim beceri düzeylerinin de yükseldiği; ancak 6001 ve üzeri tı gelire sahip takım sporu hakemlerinin iletişim becerileri boyutu ve kendini ifade etme, iletişim kurmaya istekli olma alt boyutlarında anlamlı farkın olmaması hakemlerin maddi doyuma ulaşmasıyla beraber iletişim kurmaya, kendini ifade etmeye çok ihtiyaç duymamasından kaynaklanıyor olabilir.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile yabancı dil bilme değişkenine göre; “İletişim Becerileri Ortalama” ile “İletişim İlkeleri ve Temel

Beceriler”, “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.9).

Aksoy (2019), “Farklı Klasmanlarda Görev Yapan Futbol Hakemlerinin İletişim Becerileri Ve Öz güven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmasında futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile yabancı dil bilme değişkeni arasında anlamlı fark bulunması bu çalışmayla örtüşmektedir.

Takım sporları hakemlerinin yabancı bir dil bilmesi yabancı sporcularla kuracakları iletişimde başarılı olmaları doğal bir durum olarak düşünüldüğünde bu sonucun çıkması beklenen bir durumdur. Bu sonuca göre takım sporları hakemlerinin yabancı dil bilmesi iletişim becerilerini arttıran bir durumdur.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile hakemlik yılı değişkenleri arasında ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarda fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.10).

Özbay (2012), çalışmasında antrenörlerin antrenörlük yılı ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Tepeköylü ve ark. (2015), çalışmalarında beden eğitimi öğretmenleri, müzik ve resim öğretmenlerinin iletişim becerileri ile mesleki kıdem arasında anlamlı fark bulamamışlardır. Derici ve ark. (2017) ve Çağlar ve ark. (2014), çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin iletişim düzeyleri ile mesleki kıdemleri arasında anlamlı ilişki bulamamışlardır. Uğur (2017), çalışmasında antrenörlerin iletişim becerileri ile mesleki kıdem arasında anlamlı fark olmadığını belirtmiştir. Tekeli (2018), “Elit Düzey Kadın Ve Erkek Voleybolcular İle Basketbolcuların İletişim Becerilerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında elit düzey sporcuların sporculuk yılı ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığını belirtmiştir. Söylemez (2019), çalışmasında hakemlerin iletişim becerileri ile hakemlik yaşı arasında anlamlı fark bulamamıştır.

Literatürde iletişim becerileri ile mesleki kıdem arasında anlamlı ilişkinin olmadığı çok sayıda çalışmalar olsa da bu çalışma ile paralellik gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Buğdaycı (2018), “Antrenörlerin İletişim Becerileri İle Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında antrenörlerin iletişim becerileri ile antrenörlük yılı arasında anlamlı fark olduğunu belirtmiştir. Aksoy (2019), Futbol hakemlerinin hakemlik yılı ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmesi bu çalışmayla örtüşmektedir.

Takım sporları hakemlerinin hakemlik yılı arttıkça iletişim beceri düzeylerinin artması, hakemlerin bilgi ve tecrübe artışının iletişim becerilerine olumlu katkısı sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Takım sporları hakemlerinin klasman değişkeni ile iletişim becerileri boyutu ve tüm alt boyutları arasında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.11). Klasman yükseldikçe iletişim becerileri düzeylerinin de yükseldiğini görmekteyiz. Literatüre baktığımızda bu çalışmayı destekleyen çalışmalar yer almaktadır. Özdayı ve ark. (2015), Aksoy (2019), çalışmalarında futbol hakemlerinin klasman değişkeni ile iletişim düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Kariyer arttıkça iletişim beceri düzeylerinin arttığını söyleyebiliriz. Bu durum klasman takım sporları hakemlerinin uluslararası seminer, toplantı ve üst düzey müsabakalar ile kendilerini daha çok geliştirme imkanları bulmaları iletişim beceri düzeylerini pozitif yönde etkilemiş olabilir.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile hakemlik öncesi sporcu olma değişkeni arasında; “İletişim Becerileri Ortalama” ve “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında fark anlamlı bulunamamış, “Kendini İfade Etme” alt boyutunda hakemlik öncesi sporcu olma lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.12).

Aksoy (2019), çalışmasında futbol hakemlerinin iletişim beceri düzeyleri ile hakemlik öncesi lisanslı sporcu olma değişkeni arasında hakemlik öncesi lisanslı sporcu olma lehine anlamlı fark bulunması bu çalışma ile örtüşmemektedir.

Öztürk (2012), profesyonel spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre daha dışa dönük olduğunu belirtmesi; dışa dönük insanların ilişki kurmayı seven, insanlarla etkileşim halinde olan insanlar (Karancı ve ark., 2007), olması ve dışa dönük kişilerin insanlarla etkileşim ve ilişki halinde olması iletişim becerilerini geliştirdiğini düşünürsek bu çalışma ile örtüşmemektedir.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile Hakemlik Öncesi Sporcu olma durumu “Kendini İfade Etme” alt boyutunda anlamlı fark olması sporculukları döneminde yaşadıkları pozisyonların benzerlerini hakemlik dönemlerinde gözlemleyicisi oldukları pozisyonlarda verdikleri kararları kolaylıkla açıklayabiliyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile meslek değişkenleri arasında “İletişim Becerileri Boyutu” ve tüm alt boyutlarda fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.13). Buna göre “İletişim Becerileri Boyutu” ve tüm alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere bakıldığında kamu personeli ve serbest meslek ile uğraşan takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ortalamasının anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışma ile paralellik gösteren; Aksoy (2019), çalışmasında futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile meslek değişkeni arasında anlamlı fark bulmuştur.

Hakemlik yapmanın yanında kamu personeli veya serbest meslek olarak çalışan takım sporları hakemleri, insanlara hizmet sunmak ve onların ihtiyaçlarını, sorunlarını gidermek için daha fazla etkileşim içerisinde olmaları onların iletişim becerilerinin yükselmesine olumlu katkı sağladığı şeklinde düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile görev yaptığı şehir değişkenleri arasında ölçek genelinde ve tüm alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.14).

“İletişim Becerileri Boyutu” ve tüm alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere göre İstanbul, Ankara ve Konya şehirlerinde görev yapan takım sporları hakemlerinin Kayseri şehrinde görev yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Ergüç ve ark. (2013), benzer çalışmada katılımcıların yaşadığı yer ile iletişim becerileri arasında anlamlı fark olmadığını belirtmiştir. Acar (2019), çalışmasında sporcuların bulunduğu şehir ile iletişim beceri düzeyi arasında anlamlı fark bulamamıştır. Bu sonuçlar bu çalışma ile örtüşmemektedir. Anacak Ulukan (2012), çalışmasında sporcuların yaşadığı yere göre iletişim becerileri arasında büyük yerleşim yerlerin lehine anlamlı fark bulmuş olması bu çalışma ile örtüşmektedir.

Bu araştırmada katılımcıların yaşadığı yerin büyük olması iletişim becerilerini arttıran bir etken olarak görülmektedir. Kişilerin sosyal ve kültürel çeşitliliği fazla olan yerlerde insanlarla kuracakları yoğun ilişkiler onların iletişim becerilerini arttıran bir etken olarak düşünülebilir.

Takım Sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile branş değişkenleri arasında “İletişim Becerileri Boyutu”, “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler”, “Kendini İfade Etme” ve “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında fark anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$; Çizelge 3.15). Branş değişkeni ile “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim” alt boyutu arasında fark anlamlı bulunamamıştır. “İletişim Becerileri Boyutunda”, “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” ile “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında elde edilen ortalama değerlere göre futbol ve voleybol branşlarında görev alan takım sporları hakemlerinin hentbol branşında görev alan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. “Kendini İfade Etme” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere göre futbol, basketbol ve voleybol branşlarında görev alan takım sporları

hakemlerinin hentbol branşında hakemlik yapan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde, voleybol branşında görev alan takım sporları hakemlerinin futbol ve basketbol branşında görev alan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Özdemir (2014), çalışmasında voleybolcuların iletişim beceri düzeylerinin kadın futbolculardan yüksek olduğunu belirtmesi bu çalışma ile örtüşmektedir. Ulukan (2012), çalışmasında branş değişkeni ile sporcuların iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığını tespit etmiştir.

Popüliteryi yüksek olan takım sporları hakemlerinin iletişim beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum takım sporları hakemlerinin müsabaka anında ve sonunda daha büyük taraftar kitlesinden tepki alacakları endişesi, başarılı olma ve tanınmış olma güdüsünden dolayı sporcularla daha iyi ilişki kurmalarına ve dolayısıyla iletişim beceri düzeylerinin daha yüksek olmasına neden olduğu söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile cinsiyet değişkenleri arasında “Dış Öz güven” alt boyutunda kadınların lehine fark anlamlı bulunurken “Öz güven Ortalaması” ve “İç Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır ($p<0,05$; Çizelge 3.16).

Bu çalışmaya benzer çalışmalarda; Yerebatan (2019), farklı klasmandaki basketbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulamamıştır. Yağan (2019), çalışmasında katılımcıların cinsiyet değişkeni ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki bulamamıştır. Baştuğ ve ark. (2016), hakemler üzerinde yaptıkları çalışmada öz güven düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı fark olmadığını belirtmişlerdir. Çetin (2019), araştırmasında kadınların öz güven düzeyi erkeklerden fazla olduğunu belirtmiştir. Yıldırım (2018), Akın (2007), çalışmalarında üniversite öğrencilerinden spor yapan ve yapmayan öğrencilerin karşılaştırılmasında spor yapan erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre iletişim becerilerinin anlamlı ölçüde yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Takım sporları hakemlerinin “Öz güven Boyutu” ve “İç Öz güven” alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır; ancak “Dış Öz güven” ile cinsiyet arasında kadınların lehine fark anlamlı bulunmuştur. Bu durum kadın hakemlerinin azlığından kaynaklı olarak ilgileri üzerine toplamalarına bağlı olarak öz güven düzeylerinin yükselmesine sebep olmuş olabilir. Kadın ve erkeklerin dış öz güven ortalamalarının yüksek olması; kişilerin kendisini iyi ifade edebilir, duygularını kontrol edebilir ve iletişim konusunda başarılıdır özelliğini barındıran dış öz güven Altıntaş (2015), hakem olabilmede çok önemli özellikler olmasından, takım sporları hakemlerinin bu özellikleri barındırması onlarda beklenen bir özellik olarak değerlendirilebilir.

Takım Sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile yaş değişkenleri arasında “Öz güven Boyutu” ve “Dış Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır. “İç Öz güven” alt boyutunda ise fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.17).

“İç Öz güven” alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında 30-33 Yaş grubundaki takım sporları hakemlerinin iç öz güven düzeyleri puan ortalaması 18-21 yaş ve 22-25 yaş grubu hakemlere göre anlamlı düzeyde yüksek, 34 ve üzeri yaş grubundaki takım sporları hakemlerinin “İç Öz güven” düzeyleri puan ortalaması 18-21 yaş grubu hakemlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Yaş arttıkça takım sporları hakemlerinin iç öz güvenlerinin de arttığı söylenebilir.

Baçoğlu (2007), Bilgin (2011), Aksu (2016), Şahin (2016), çalışmalarında katılımcıların öz güven düzeyleri ile yaş değişkenleri arasında büyük yaş katılımcıların lehine anlamlı fark bulunmuştur. Aksoy (2019), çalışmasında öz güven düzeyi ile futbol hakemlerinin yaş değişkeni arasında yaşı yüksek olan hakemlerin lehine anlamlı fark bulmuştur. Bu çalışmada “İç Öz güven” alt boyutunda anlamlı fark bulunması sonucu ile paralellik göstermekte iken öz güven boyutu ve dış öz güven alt boyutuna göre sonuçlar örtüşmemektedir.

Gökkaya (2017), Yağan (2019), Yerebatan (2019), çalışmalarında öz güven düzeyi ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark bulamamışlardır.

Takım sporları hakemlerinin yaşları arttıkça iç öz güven düzeyinin de yükselmesiyle birlikte kendilerinden memnun, kendisini seven, olumlu düşünen ve kendisiyle barışık bireyler olmaktadır. Bu sonuç yaşın ve mesleğin vermiş olduğu tecrübeden kaynaklandığı şeklinde düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile medeni durum değişkeni arasında; ‘‘Öz güven Ortalaması’’, ‘‘İç Öz güven’’ ve ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutlarında evli olan takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.18).

Bu çalışma ile örtüşen çalışmalar; Aksu (2016), Aksoy (2019), Yerebatan (2019), çalışmalarında katılımcıların öz güven düzeyleri ile medeni durum değişkeni arasında evli olan katılımcıların lehine anlamlı fark olduğunu belirtmişlerdir. Başoğlu (2007), çalışmasında evli olan bireylerin boşanmış bireylere göre öz güven düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Merey (2010), evli katılımcıların bekar ve boşanmış katılımcılara göre öz güven düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Yalçın (2018), futbolcular üzerinde yapmış olduğu araştırmada bekar futbolcuların öz güven düzeylerinin evli olan futbolculara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yağan (2019), çalışmasında katılımcıların öz güven düzeyi ile medeni durum değişkenleri arasında anlamlı fark bulamaması bu çalışma ile örtüşmemektedir.

Sonuç olarak takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin yüksek olmasında; toplumda evli olan bireylere karşı yaklaşımların daha olumlu olması, evlilikle beraber anne-baba olma statüsüne bağlı olarak toplumun vermiş olduğu değer, buna bağlı olarak kişinin kendini mutlu ve değerli hissetmesi, evliliğin vermiş

olduğu sorumluluk duygusuyla kişilerin öz güven düzeylerinin bekar olan bireylere göre daha yüksek olduğu şeklinde düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin, eğitim durumu değişkenine göre; ‘‘Öz güven Boyutu’’ ve ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutunda fark anlamlı bulunmuştur. ‘‘İç Öz güven’’ alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır ($p<0,05$; Çizelge 3.19).

‘‘Öz güven Boyutu’nda’’ ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri puan ortalaması y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında ön lisan mezunu takım sporları hakemlerinin ‘‘Dış Öz güven’’ düzeyleri puan ortalaması lise, lisans ve y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, lisans mezunu takım sporları hakemlerinin ‘‘Dış Öz güven’’ düzeyleri puan ortalaması y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürleri incelediğimizde bu çalışma ile paralellik gösteren çalışmalar olduğu gibi örtüşmeyen çalışmalar da vardır. Aksu (2017), Aksoy (2019), futbol hakemlerinin eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark bulmuştur. Şahin (2016), yapmış olduğu çalışmada bedensel engelli bireylerin eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark olduğunu belirtmiş. Bal ve ark. (2017), çalışmasında ortaokul öğrencilerinin sınıf değişkeni ile öz güven düzeyi arasında üst sınıfların lehine anlamlı fark olduğunu bulmuştur. Yağan (2019), Fitness merkezine giden katılımcıların eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark olduğunu belirtmiştir. Yalçın (2018), Yerebatan (2019), çalışmalarında katılımcıların eğitim durumu değişkeni ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark bulamamışlardır.

Bu çalışmada ön lisans ve lisans mezunu takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri y. lisans-doktora mezunu takım sporları hakemlerine göre yüksek olması, ön lisans- lisans mezunu hakemlerin üst klasmanları hedefliyor olabileceklerinden, y. lisans-doktora mezunları takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin düşük olmasında da akademisyen olma hedeflerinin olabileceğinden kaynaklanıyor olabilir.

Çizelge 3.20’de takım sporları hakemlerinin Öz güven Düzeylerinin, aylık gelir değişkenleri ile aralarında fark anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi; ‘‘Öz güven Ortalama’’ ($f=2,717$; $p=,001$), ‘‘Dış Öz güven’’ ($f=2,638$; $p=,002$) ve ‘‘İç Öz güven’’ ($f=2,514$; $p=,003$) alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.20).

Aksu (2016), Aksoy (2019), çalışmasında futbol hakemlerinin öz güven düzeyi ile gelir değişkeni arasında gelir seviyesi yüksek olan hakemlerin lehine anlamlı bulmuştur. Yerebatan (2019), farklı klasmanlardaki basketbol hakemlerinin öz güven düzeyi ile gelir durumu değişkeni arasında gelir seviyesi yüksek olan hakemlerin lehine anlamlı fark olduğunu belirtmiştir.

Yağan (2019), araştırmasında katılımcıların öz güven düzeyleri ile gelir düzeyini hissetme değişkeni arasında anlamlı fark bulamamıştır.

Takım sporları hakemlerin öz güven düzeylerinin gelir seviyesi değişkenine göre anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama futbol hakemlerinde olduğu görülmektedir (Çizelge 3.20). Bu durum profesyonel hale gelen futbol hakemliğinde kazancın artmasıyla öz güven düzeyinin yükselmesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerinin yabancı dil değişkenine göre; ‘‘Öz güven Ortalaması’’, ‘‘İç Öz güven’’ ve ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutlarında yabancı dil bilen takım sporları hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.21).

Aksoy (2019), çalışmasında futbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile yabancı dil bilme değişkeni arasında yabancı dil bilen hakemlerin lehine anlamlı fark bulmuştur. Dinç (2017), futbol hakemlerinin klasmanlarına göre mesleki değerlendirmelerini yaptığı çalışmada yabancı dil bilen futbol hakemlerinin mesleki vizyonunun yabancı dil bilmeyen hakemlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Mesleki vizyonu yüksek olan hakemlerin geleceğe dönük hedefleri olan ve bu hedeflere ulaşmak için çabalayan hakemler olduğu düşünülürse öz güven düzeyinin de yüksek olacağı düşünülebilir. Dolayısıyla Dinç (2017), çalışmasında yabancı dil bilmek öz güven düzeyini etkileyen bir değişken olduğu sonucu çıkartılabilir.

Bu araştırma ile örtüşmeyen çalışma, Yerebatan (2019), farklı klasmanlardaki basketbol hakemlerinin öz güven düzeyi ile yabancı dil bilme değişkeni arasında anlamlı fark bulamamıştır.

Sonuç olarak; üst liglerde yer alan yabancı oyuncuların çok olması yabancı dil bilen hakemlerin bu oyuncularla kurabilecekleri iletişim, öz güven düzeylerini de yükselteceği düşünüldüğünde bu sonucun çıkması olağan olarak düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile hakemlik yılı değişkenleri “Öz güven Boyutunda”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.22). Yeni hakemliğe başlayan hakemlerin öz güven düzeyleri yüksek iken, 3. yıldan sonra düşmeye başladığı ancak sonraki yıllarda tecrübeleriyle ve bilgi birikimleri ile birlikte hakemlik süreleri arttıkça öz güven düzeylerinin yükseldiği şeklinde düşünülebilir.

Bu çalışma ile örtüşen çalışmalar; Kargün ve ark. (2012), Aksu (2016), Aksoy (2019), çalışmasında futbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile hakemlik yılı değişkeni arasında hakemlik yılı yüksek olan hakemlerin lehine fark anlamlı bulunmuştur. Holloway ve ark. (1990), sporla daha uzun süre uğraşan bireylerin öz güven düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Yerebatan (2019), farklı klasman basketbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile hakemlik yılı arasında anlamlı fark bulunamaması bu çalışma ile örtüşmemektedir. Bu çalışma ile örtüşmemesi farklı ölçüm araçlarını kullanmaları ile ilgili olabilir.

Hakemlik doğuştan gelen bir yetenek olmayıp müsabakalara çıktıkça tecrübe edinilen bir durumdur, yeteneğinin farkında olan hakemler iyi hakem olma yolunda ilerlerler. Hakemlik süresi daha uzun olan hakemlerin öz güven düzeylerinin de yükseldiği bu araştırmada görülmektedir (Çizelge 3.22). Öz güven sonradan kazanılan özelliktir. Merey (2010), belirttiği gibi Öz güven kalıtsal olmamakla beraber doğumdan sonra edinilen bir özellik olduğundan hakemlik yılı arttıkça öz güven düzeyinin de artması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile klasman durumu değişkenleri arasında ‘‘Öz güven Boyutu’nda’’, ‘‘İç Öz güven’’ ve ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutlarında fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$; Çizelge 3.23). Öz güven boyutunda A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin puan ortalaması İl Hakem, Bölgesel, B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. ‘‘İç Öz güven’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında C klasman, A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin puan ortalaması il takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. ‘‘Dış Öz güven’’ alt boyutunda elde edilen ortalama değerlere bakıldığında; C klasman ve B klasman takım sporları hakemlerinin puan ortalaması İl hakemlerine göre, A klasman ve üstü takım sporları hakemlerinin puan ortalaması İl hakemi, Bölgesel ve B klasman takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Yerebatan (2019), basketbol hakemlerinin klasman değişkeni ile öz güven düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamaması bu çalışma ile çelişmektedir.

Aksu (2016), Aksoy (2019), futbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile klasman değişkeni arasında fark anlamlı olduğu bu çalışmayla paralellik göstermektedir.

Klasman değişkenine göre yüksek klasmandaki takım sporları hakemlerinin düşük klasmandaki takım sporları hakemlerine göre öz güvenlerinin yüksek olması tecrübe ile birlikte üst klasmanlara çıkmış olmanın verdiği durumun öz güven düzeylerini etkilemiş olabileceği şeklinde düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile hakemlik öncesi sporcu olma değişkeni arasında; “Öz güven Ortalaması”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında hakemlik öncesi sporcu olan takım sporları hakemlerin lehine farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$; Çizelge 3.24).

Aksu (2016), çalışmasında futbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile futbol oynama değişkeni arasında anlamlı fark bulamaması bu çalışma ile çelişmektedir.

Aksoy (2019), çalışmasında futbol hakemlerinin öz güven düzeyleri ile daha önce lisanslı futbol oynamış hakemlerin lehine anlamlı bulmuştur. Sun (2015), spor yapan lise öğrencilerinin spor yapmayan öğrencilere göre öz güven düzeyinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Pepe ve ark. (1999), hakemlerin verdikleri kararda geçmişte oynadıkları futbolun da olumlu katkısının olduğunu belirtmişlerdir. Kargün ve ark. (2012), çalışmalarında daha önce futbol oynamış hakemlerin öz güven düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmeleri bu çalışma ile örtüşmektedir.

Sonuç olarak; daha önce spor branşı ile uğraşan takım sporları hakemlerinin hiçbir spor branşı ile uğraşmayan takım sporları hakemlerine göre saha içi atmosferi daha önceden yaşamış olması, spor ve sporcuyu daha iyi tanınması öz güven düzeyine yansıdığı şeklinde düşünülebilir.

Takım Sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile meslek durumu değişkenleri arasında; “Öz güven Boyutu’nda”, “İç Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı olduğu görülmektedir. “Dış Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı bulunamamıştır ($p<0,05$; Çizelge 3.25). “Öz güven Boyutunda” ve “İç Öz güven” alt boyutunda kamu personeli olan takım sporları hakemlerinin “Öz güven Düzeyleri” puan ortalaması öğrenci, serbest meslek ve çalışmayan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Yerebatan (2019), çalışmasında hakemlerin öz güven düzeyleri ile meslek değişkeni arasında anlamlı fark bulunamaması bu çalışma ile çelişmektedir.

Aksu (2016), Aksoy (2019), Yağan (2019), çalışmalarında hakemlerin öz güven düzeyleri ile meslekleri arasında anlamlı farkın olduğunu belirtmeleri bu çalışma ile örtüşmektedir.

Literatüre bakıldığında bazı çalışmalarda öz güven ile meslek değişkeni arasında anlamlı fark bulunamaması farklı evrenin ve ölçek araçlarının kullanılıyor olmasından kaynaklanabilir. Pek çok çalışmada öz güven ile meslek değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu çalışmada kamu personeli olan takım sporları hakemlerinin konumlarından dolayı iş yapma ve sorun çözebilme yeteneklerinin gelişmiş olması öz güven düzeylerinin de yükselmesine neden olabileceği şeklinde düşünülebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile görev yaptığı şehir değişkenleri arasında; “Öz güven Boyutunda”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$; Çizelge 3.26).

İstanbul, Ankara ve Konya Şehirlerinde görev alan takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri puan ortalaması Kayseri Şehri’nde görev alan takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre

bakıldığında hakemlerin öz güven düzeylerinin görev yaptığı şehir değişkenine göre incelenmesi ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yağan (2019), “Fitness Merkezine Giden Bireylerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi” adındaki çalışmasında katılımcıların öz güven düzeylerinin yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdiği yer değişkenine göre büyük şehirlerde geçiren katılımcıların küçük yerlerde geçiren katılımcılara göre ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varması bu çalışma ile örtüşmektedir.

Büyük şehirlerde görev alan takım sporları hakemlerinin öz güven becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabileceği düşünülen sosyal, kültürel vb. faaliyetler ile kendini geliştirebileceği etkinliklerin daha fazla olması bu sonucun çıkmasında etkili olmuş olabilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ile branş değişkenleri arasında; “Öz güven Boyutu’nda”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutunda fark anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$; Çizelge 3.27). “Öz güven Boyutu’nda”, “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında futbol, basketbol ve voleybol branşı takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri puan ortalaması hentbol takım sporları hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürleri bakıldığında farklı branştaki hakemlerin öz güven düzeylerine yönelik çalışmalar yer almamaktadır. Sonuç olarak popülariteliği yüksek olan takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri yüksek bulunmuştur. Popülariteliği yüksek olan takım sporları hakemlerinin daha tanınmış kişiler olacağı düşünülürse bu durumun öz güven düzeylerine yansımış olabileceği şeklinde düşünülebilir.

Farklı branşlarda ve klasmanlarda görev alan takım sporları hakemlerinin “İletişim Becerileri” ile “Öz güven Düzeyleri” arasında pozitif yönde orta düzeyde

ilişki bulunmuştur. “Öz güven Ortalama” ile “İç Öz güven” ve “Dış Öz güven” alt boyutlarında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. “İç Öz güven” alt boyutu ile “Dış Öz güven” alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. “Öz güven Ortalama” ile “İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim”, “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutlarında pozitif yönde orta düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. “İletişim Becerisi Boyutu ile İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler” arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. “Kendini İfade Etme”, “Etkin Dinleme – Sözel Olmayan İletişim”, “İletişim Kurmaya İsteklilik” alt boyutları arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki bulunmuştur. “İletişim Becerisi Ortalama” “İç Öz güven” ve “Dış öz güven” alt boyutlarında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca Öz güven Düzeyi ve tüm alt boyutları ile İletişim Becerileri ve tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bulgular sonucunda da görüldüğü gibi takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri iletişim becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin artmasında öz güven düzeylerinin önemli rolü olduğu söylenebilir ($p<0,05$; Çizelge 3.28).

Bu çalışma ile örtüşen çalışmalar vardır. Bilgin (2011), ergenler üzerinde yaptığı çalışmada öz güven düzeyi yüksek olan ergenlerin etrafındaki insanlarla daha başarılı iletişim kurabileceğini belirtmiştir. Yılmaz Sarkın (2012), çalışmasında bireylerin öz güvenleri arttıkça iletişim kurma becerilerinin de arttığını belirtmiştir. Koç (2014), çalışmasında katılımcıların iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında çok yakın ilişki olduğunu belirtmiştir. Ünsal (2019), spor yapan lise öğrencilerinin spor yapmayan lise öğrencilerine göre öz güven düzeylerine bağlı olarak iletişim becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Aksoy (2019), çalışmasında farklı klasmanlardaki futbol hakemlerin öz güven düzeyleri ile iletişim becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmada ve Literatürde de görüldüğü gibi pek çok araştırmada iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında çok yakın ilişki vardır. Öz güveni yüksek

bireylerin iletişim becerileri de yüksek olduğu, iletişim becerileri yüksek olan bireylerin de öz güven düzeylerinin yüksek olduğu sarmal bir ilişkiden söz edilebilmektedir. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin artmasında öz güven düzeylerinin önemli olduğu söylenebilir.



5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Takım sporları hakemlerinin farklı sosyo-demografik özelliklerine göre iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği ve iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında ilişki olup olmadığına bakılmak amacıyla yapılan bu çalışmanın sonucunda;

1. Evli olan takım sporları hakemlerin iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğunu sonucuna varılmıştır.
2. Yabancı dil bilmek takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerini ve öz güven düzeylerini arttıran bir değişken olduğu görülmektedir.
3. Hakemlik süresi ve klasman yükseldikçe iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin arttığı söylenebilir.
4. Kamuda çalışan ve serbest meslekle uğraşan takım sporları hakemlerin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri yüksek bulunmuştur.
5. Futbol, voleybol ve basketbol branşı takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
6. Takım sporları hakemlerinin yaşları ilerledikçe iletişim becerilerinin arttığı söylenebilir.
7. Aylık geliri yüksek olan takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.
8. Hakemlik öncesi sporcu olma takım sporları hakemlerinin öz güvenlerini arttıran bir durum olduğu sonucuna varılmıştır.
9. Cinsiyet değişkeni iletişim becerilerini ve öz güven düzeylerini etkileyen bir değişken olmadığı görülmektedir.
10. Hakemlik öncesi sporcu olma durumu ile iletişim becerileri arasında anlamlı fark yoktur.
11. Yaş durumu değişkenleri ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin ve öz güven düzeylerinin çok yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında pozitif yönde çok yüksek oranda anlamlı ilişki olduğu, iletişim becerileri arttıkça öz güven düzeylerinin de arttığı yine aynı şekilde öz güven düzeyleri arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı sonucuna varılmıştır. İletişim becerileri ve öz güven düzeyleri birbirlerini pozitif yönde çok yüksek oranda destekleyen iki önemli özelliktir. Takım sporları hakemlerinin doğru karar vermesinde ve kararları anlatabilmesinde öz güvene bağlı olarak iletişim becerilerinin önemli olduğu söylenebilir.

Takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyleri ve iletişim becerileri incelendiği bu araştırmada aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur:

- Hakemlere klasman belirlemede yapılacak seminer ve sınavlarda öz güven düzeyleri ve iletişim becerilerinin de değerlendirilmesi yapılabilir.
- Hakem yetiştirmekle görevli olan Merkez Hakem Kurulu tarafından iletişim becerileri ve öz güven düzeylerini arttırmaya yönelik seminerler-kurslar verilebilir.
- Federasyonlar hakemleri yalnız adam olma pozisyonundan kurtarıcı önlemler alabilir.
- Takım sporları hakemlerinin müsabakanın yapılacağı şehir hakkında sosyo-kültürel yönden bilgi edinmesi, takım sporları hakemlerine saha içinde ve dışında iletişim kurma ve öz güven konusunda yardımcı olabilir.
- Çok eleştiri alan hakemlerin alacakları psikolojik destek onların rahatlamasına ve öz güvenlerinin yerine gelmesinde faydalı olabilir.
- Gelir seviyesi düşük takım sporları hakemlerinin iletişim ve öz güven eksikliğini gidermek için takım sporları hakemlerinin ücretlerinde iyileştirmeye gidilebilir.
- Hakemlik öncesi sporcu olmayan takım sporları hakemlerine branşın tüm özelliklerinin anlatıldığı uygulamalı kurslar verilebilir.
- Klasman takım sporları hakemlerine yabancı dil kursu imkanı sağlanabilir.

- İllerdeki üst klasman hakemler, aday hakemlere tecrübe, bilgi ve becerilerini aktarıcı eğitimler verebilir.
- Benzer çalışma bireysel spor hakemlerine de yapılabilir.



ÖZET

Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin Ve Öz güven Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada amaç; takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerinin belirlenerek aralarındaki ilişkinin ortaya konmasıdır.

Takım sporları hakemlerinin öz güven ve iletişim becerileri düzeylerinin incelendiği bu araştırmada veriler nicel araştırma modellerinden betimsel (tarama) modeli ile elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini, Türkiye’de en çok faal hakemleri olan şehirler ve kolay ulaşılabilen şehirler olmalarından dolayı İstanbul, Ankara, Konya ve Kayseri illeri çalışma evreni olarak belirlenmiştir. 2019-2020 sezonunda İstanbul, Ankara, Konya ve Kayseri illerinde farklı klasmanlarda görev yapan takım sporu hakemleri gönüllülük esasına dayalı olarak tabakalı örnekleme yoluyla belirlenerek bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışma evrenine ilişkin söz konusu branşlardaki toplam hakem sayısı yaklaşık 2415’dir. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri düzeylerini belirlemek için ‘İletişim Becerileri Ölçeği’ (İBÖ), ilk olarak Korkut (1996), tarafından geliştirilen ölçek temel alınarak Korkut Owen ve Bugay (2014), tarafından geliştirilen ve 25 maddeden ve dört alt boyuttan oluşan ‘İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği’ (İBDÖ) kullanılmıştır. takım sporları hakemlerinin öz güven düzeylerini belirlemek amacıyla Akın (2007), tarafından geliştirilen, 33 maddeden oluşan öz güven ölçeği kullanılmıştır. Farklı branşlarda ve klasmanlardaki takım sporları hakemlerinin çeşitli değişkenler dikkate alınarak iletişim becerileri ve öz güven düzeylerine ikili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruplar arasındaki farklılıklar ve çoklu karşılaştırmalarda ANOVA testi kullanılmıştır. Bağımsız ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında, gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu durumlarda bu farklılığın hangi grup lehine anlamlı olduğunu tespit etmek için Post-Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için Korelasyon analizi yapılmıştır.

Evli olan takım sporları hakemlerin iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Yabancı dil bilmek takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerini ve öz güven düzeylerini arttıran bir değişken olduğu görülmektedir. Hakemlik süresi ve klasman yükseldikçe iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin arttığını söylenebilir. Kamuda çalışan ve serbest meslekle uğraşan takım sporları hakemlerin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri yüksek bulunmuştur. Gelişmiş büyük şehirlerde yer alan takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Popülariteliği yüksek branş takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Takım sporları hakemlerinin yaşları ilerledikçe iletişim becerilerinin arttığını söyleyebiliriz. Aylık geliri yüksek olan takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Hakemlik öncesi sporcu olma takım sporları hakemlerinin öz güven düzeyini arttırdığını söyleyebiliriz. Cinsiyet değişkenine göre iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Hakemlik öncesi sporcu olma durumu ile iletişim becerileri arasında anlamlı fark tespit edilememiştir. Yaş ve gelir durumu değişkenleri ile öz güven düzeyi arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre takım sporları hakemlerinin iletişim becerilerinin ve öz güven düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Takım sporları hakemlerinin iletişim becerileri ile öz güven düzeyleri arasında pozitif yönde yüksek oranda anlamlı ilişki olduğu, öz güven düzeyleri arttıkça iletişim becerilerinin arttığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İletişim Becerileri, Öz güven Düzeyi, Takım Sporları,

SUMMARY

Evaluation of Communication Skills and Self-Confidence Levels of Team Sports Referees

The aim of this study is; It is to reveal the relationship between team sports referees by determining their self-confidence and communication skills.

In this study, in which the self-confidence and communication skills of team sports referees were examined, the data were obtained by descriptive (scanning) model from quantitative research models. The research population, the cities with the most active referees in Turkey and because they are easily accessible cities of Istanbul, Ankara, Konya and Kayseri provinces were selected as study universe. The team sports referees working in different classifications in Istanbul, Ankara, Konya and Kayseri provinces in the 2019-2020 season are determined through stratified sampling on a voluntary basis and constitute the sample of this study. The total number of referees in the said branches regarding the working universe is approximately 2415. The 'Communication Skills Scale' (IAS) was developed by Korkut Owen and Bugay (2014), on the basis of the scale developed by Korkut (1996), to determine the communication skills levels of team sports referees and consists of 25 items and four sub-dimensions. Skills Assessment Scale (LOSS) was used. In order to determine the self-confidence levels of team sports referees, the self-confidence scale developed by Akin (2007), consisting of 33 items was used. Independent sample t test was used in comparison of paired groups to the communication skills and self-confidence levels of team sports referees in different branches and classifications, considering various variables, and ANOVA test was used for differences between more than two groups and for multiple comparisons. In the comparison of more than two independent groups, in cases where there is a significant difference between groups, LSD test, one of the Post-Hoc tests, was used to determine the favor of which group this difference was significant. Correlation analysis was conducted to determine the relationships between team sports referees' communication skills and their self-confidence levels.

We can say that the communication skills and self-confidence levels of the team sports referees who are married are high. It is seen that knowing a foreign language is a variable that increases the communication skills and self-confidence levels of team sports referees. It can be said that the higher the refereeing time and the higher the rank, the higher the communication skills and self-confidence levels. Communication skills and self-confidence levels of team sports referees working in the public sector and dealing with self-employment were found to be high. It can be said that the communication skills and self-confidence levels of the team sports referees in the developed big cities are higher. It can be said that the communication skills and self-confidence levels of the highly popular branch team sports referees are high. We can say that as team sports referees get older, their communication skills increase. It has been found that the communication skills of the team sports referees with high monthly income are high. We can say that being a sportsman before refereeing increases the self-confidence level of team sports referees. No significant difference was found between communication skills and self-confidence levels according to the gender variable. There was no significant difference between being an athlete before refereeing and communication skills. No significant difference was found between age and income variables and self-confidence level.

According to the results of the research, it was concluded that the communication skills and self-confidence levels of the team sports referees are high. It was concluded that there is a highly significant positive correlation between the communication skills of team sports referees and their self-confidence levels, and that as their self-confidence levels increase, their communication skills increase.

Keywords: Communication Skills, Self Confidence Level, Team Sports.

KAYNAKLAR

- ABAKAY U, KURU E (2011a). Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Antrenörleri ile Olan İletişim Düzeyi Farklılıklarının Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 125-131.
- ABBASOĞLU E, ÖNCÜ E (2013). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Benlik Saygıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 14, Sayı 2, Ağustos 2013, S. 407-425.*
- ACAR H (2006). Ortaöğretim okul müdürlerinin çatışma yönetim stilleri ve bu çatışma yönetim stillerinin öğretmenlerin stres düzeylerine etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi.
- ADİLOĞULLARI İ (2011). Profesyonel Futbolcularda Duygusal Zeka ile Örgütsel Bağlılık İlişkisi. *Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.*
- ADİLOĞULLARI İ, GÖRGÜLÜ R (2015). Sporda duygusal zekâ envanterinin uyarlama çalışması. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 1(2), 83-94.
- ACUNER A (2012). Farklı Dansları Yapan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere Göre Öz güven ve Öz Yeterliklerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon,73.
- AFYON YA, IŞIKDEMİR E (2013). Futbol antrenörlerinin iletişim becerileri, tükenmişlik düzeyleri ve yaşam tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, (10)1, 1705-1716.
- AKBAŞ B (2008). Örgütsel İletişimin Örgütsel Bağlılığa Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 84.
- AKBAŞ E (2014). Voleybol Bölgesel Liginde Oynayan Sporcuların Antrenörle İletişim Becerilerinin incelenmesi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- AKBULUT AK. (2012). Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme, Problem Çözme ve İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- AKGÖZ E, SEZGİN M (2009). Genel İletişim, 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 189.
- AKGÜL KP (2006). Kişilerarası İletişimde Dans ve Beden Dili İşlevini Etkileyen Etmenler ve Bir Alan Araştırması, Doktora Tez., Selçuk Üniversitesi Sosyal Bil. Enstitüsü, Konya, 189.
- AKGÜN F, ÇUHADAR C (2014). “Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ve İletişimci Biçimleri”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15 (1), 295-311.
- AKIN A (2007). Öz-Güven Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:7 Sayı:2.
- AKSOY U (2019). Farklı Klasmanlarda Görev Yapan Futbol Hakemlerinin İletişim Becerileri Ve Öz güven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Aydın İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

- AKSU A (2017). Farklı Klasmanlardaki Futbol Hakemlerinin Karar Verme Stilleri Ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- AKYILDIZ M (2010). Öz Güven Duygusu Marka Bağlılığını Gerçekten Arttırır Mı? Ege Akademik Bakış Dergisi, 933-950, 2010.
- ALTINTAŞ E (2015). *Öz Güven - Kuramdan Uygulamaya*. (1. Baskı) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- APAYDIN A (2000). Futbola Giriş, Bursa, Akmat Akınoğlu Matbaacılık.
- ATABEYOĞLU C (1970). Türk Basketbolu, İstanbul: İstanbul Matbaacılık.
- ATEŞ C, YAVUZ Y, KADİR Y (2018). "Profesyonel Basketbol Ve Voleybolcuların Antrenör İletişim Beceri Düzeyleri Algısı Ve Sporcuların Kaygı Düzeylerinin Araştırılması, Erciyes İletişim Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 3.
- AYDIN S, ERGİN G, GÖRMÜŞ AŞ (2013). "İşletme Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Rollerine Bağlamında İncelenmesi", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (1): 109-128.
- AYDIN O, KUL M, YAŞARTÜRK F, AYDIN B (2018). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerinin İncelenmesi, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, Aralık, 2018; 4(SI): 37-47.
- AYHAN R (2004). Duygusal Zekâ ve Liderlik. www.kho.edu.tr.
- BABACAN D (1990). Futbol ve Hakem, Eğitim Yayınları, Ankara:12-14.
- BAKİ E (2019). Gençlerin Spora Katılım Düzeylerine Göre İletişim Becerileriyle Problem Çözme Yeteneklerinin İncelenmesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Bal, S. İ., Pehlevan, Z. ve Ada, E. N. (15-18 Kasım 2017). Beden Eğitimi Derslerinde Öz Düzenlemeli Öğrenme Stratejilerini Belirlemede Öz Güven ve Katılım Motivasyonunun Rolü. *15.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı*. Antalya.
- BALTAŞ Z, BALTAŞ A (1990). *Bedenin Dili*. Yirminci basım. Remzi kitapevi, İstanbul, s.56.
- BALTAŞ A (2007). Satışta İletişim ve Bedenin Dili. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- BAŞER E (1998). *Uygulamalı Spor Psikolojisi*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- BAŞOĞLU ST (2007). Sınav Kaygısı İle Öz Güven Arasındaki Erinlik Döneminde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAŞTUĞ G, DUMAN S, AKÇAKOYUN F, KARADENİZ F (2016). Futbol Hakemlerinde; Stres, Öz Güven, Karar Verme, *Journal of Human Sciences*, (3):13-540.
- BELKA J, HULKA K, SAFAR M, DUSKOVA L, WEISSER R, RIEDEL V (2016). Time-motion analysis and physiological responses of small-sided team handball games in youth male players: influence of player number. *Acta Gymnica*; 46(4): 201–206.
- BİÇER T (2007). Sporda Duygu ve Aklın Yönetimi. Beyaz Yayınlar., İstanbul, s. 79.

- BİÇER T (2016). *Doruk Performans*. (13. Baskı) İstanbul: Beyaz Yayınları.
- BİLGİN O (2012). Ergenlerde Öz Güven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya,129.
- BİZZİNİ M (2010).Injuries and musculoskeletal complaints in football referees.
- BOZDEMİR M (1998). Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açısından Tahlili, *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 70.
- BUDAK S (2005). Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat.
- BUĞDAYCI S (2018). Antrenörlerin İletişim Becerileri İle Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- BURTON K, PLATTS B (2006). Building Self-Confidence for Dummies. Chichester, West Sussex: John Wiley and Sons.
- CAMİRE M, TRUDEL P, FORNEİS T (2009). High school athletes' perspectives on support, communication, negotiation and life skill development. *Qualitative Research in Sport and Exercise*, 2009; 1(1), 72-88.
- CARLSON A (2011). The connection between communication satisfaction and team success in college athletic teams. *A thesis* in Master of Science in the Department of Communication University of Central Missouri, 1(2).
- CEİ A (1994). "Hakemlik Psikolojisi", Çeviri: Ayşe Kin, H.Ü.S.B.T.Y.O. , Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 1, Ankara, s.23.
- CENGİZ R, PULUR A (2004). *Hakemlerin Fair Play Olaylarına Bakış Açıları*. Celal Bayar Üniversitesi Spor Felsefesi ve Sosyal bilimleri Sempozyumu: Manisa.
- CEYHUN S, MALKOÇ N (2015). Karabük Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim beceri düzeyleri, Communication skills levels of Karabük University School of Physical Education and Sports students. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (4), 1296-1304.
- CHILDS LM (2010). Perceived and Preferred Coach Communication Behaviors of Cross-Country Athletes According to Gender. *A thesis* in Oregon State University, 3(4).
- CRANMER GA, MYERS SC (2015). Sports Teams as Organizations: A Leader–Member Exchange Perspective of Player Communication With Coaches and Teammates. *Communication & Sport*,3(1): 100-118.
- CROMBİE D, LOMBARD C, NOAKES T (2009). Emotional intelligence scores predict team sports performance in a national cricket competition. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 4(2), 209-224.
- CÜCELOĞLU D (2005). Yetişkin Çocuklar. Remzi Kitabevi., İstanbul, s. 94-95, 257.
- CÜCELOĞLU D (2006) *Yeniden insan insana* (35. bs) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- CÜCELOĞLU D (2015). *İnsan ve Davranışı: psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- ÇAĞLAR PE (2014). Kurum İçi Etkin İletişim Ortamı İle Örgütsel Sinizm Arasındaki İlişki Öğretmenlerin Görüşleri Açısından İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- ÇALIŞKAN N, KARADAĞ E (2010). Tüm Özel Öğretim Kurumları Derneği.
- ÇELİKSOY MA (2010). Hentbolde Teori ve Uygulama, Eskişehir Anadolu üniversitesi yayınları, No:921; s:4.
- ÇETİN S (2019). Elit Sporcuların Duygusal Zeka, Öz-Yeterlik Ve Öz Güven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇETİNKAYA H (2012). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin İletişim Becerilerinin Okul Başarısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 153.
- ÇOBAN M (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DERİCİ S (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Benlik Saygıları İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Eskil Örneği). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- DEMİRAY, U. (1994). *İletişim ötesi iletişim, (meta çomünikasyon)*, Eskişehir: Turkuaz yayıncılık.
- DEMİREL, Ö, EFEROĞLU SS, YAĞCI E (2001). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Birinci basım. Pegem A yayıncılık, s.123. Ankara.
- DEMİREL, (2018). Fitness Eğitmenlerinin İletişim Becerilerinin Müşteri Memnuniyeti Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- DENİZ İ (2003). İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara,
- DEVİTO J (2004). *The Interpersonal Communication Book*. Tenth edition, Boston, p.34.
- DİNÇ, A (2017). Futbol Hakemlerinin Klasmanlarına Göre Mesleki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 13: 125-150.
- DOĞAN T (2006). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Zeka Düzeylerinin Depresyon ve Bazı Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 93.
- DOĞAN B, Moralı S (1996). “Futbolda Seyirci Taşkınlıkları ve Bunun Altında Yatan Psiko-Sosyal Nedenler”, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Ankara, 6;(4).
- DORAK F (1994). Hentbol Bireysel Hücum ve Savunma. Saray Kitabevi, İzmir.
- DÖKMEN Ü (2004). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Yirmi sekizinci basım. Sistem Yayıncılık, İstanbul, s.43.
- DÖKMEN (2019). İletişim Çatışmaları ve Empati Sanatta ve Günlük Yaşamda, (61.Baskı) İstanbul, Remzi Kitabevi.

- DÖLEK AK (2015). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- DURNA E (1997). Türkiye’de Futbol ve Hakem, İstanbul, Yıldızlar Matbaacılık, 83-85-144.
- DUYGULU S (2008). Güven ve Güvensizlik Duygusu, *Anneyiz Biz Dergisi*, Ocak Sayısı, 17-21.
- EKMEKÇİ R (2008). *Basketbol Hakemlerinin Stres Kaynakları İle Stresle Başa Çıkabilme Yöntemlerinin Tespiti ve Önleyici Yöneltil Uygulamaların Geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- ELKİN N, KARADAĞLI F, BARUT, A YÜKSEL (2016). Sağlık bilimleri yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri düzeyleri ve ilişkili değişkenlerin belirlenmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu. Sağlık Bilim Dergisi; 9(2)
- ERALP F, ÇOTUK MY (2006). *Voleybolda temel beceriler*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- ERDOĞAN İ (2005). İletişimi Anlamak, 2. Baskı, Erk Yayınları, Ankara, 544.
- ERHAN S (1995). Elit Düzeydeki Voleybolcuların Fizyolojik Özelliklerinin Analizi ve Mukayesesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- ERİCKSON KT (2013). Interpersonal Interactions and Athlete Development in Different Youth Sport Contexts. *A thesis* in Queen’s University Kingston, Ontario, Canada, 3(5).
- ERGİN A (2014). Eğitimde Etkili İletişim, 7. Baskı. Anı Yayıncılık, Ankara.
- ERGÜÇ G, ŞENER T, ERİŞ H. (2013). İletişim becerilerinin değerlendirilmesi: bir meslek yüksekokulu öğrencileri örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, (16)1:47-65.
- EROĞLU F (1998). Davranış Bilimleri, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 587.
- ERÖZKAN A, YILMAZ B (2006). Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler. I. Ulusal Sağlık Geliştirme ve Sağlık Eğitimi Kongresi. Bildiri Özetleri Kitabı, Muğla.
- FELTZ DL (1998). Self-Confidence and Sports Performance, Exercise and Sport Sciences Reviews, 16, 423-57.
- FENNELL M (2017). Öz Güveni Keşfedin, N. Azizlerli, M. Şaşıoğlu (çev.), İstanbul, Psikonet Yayınları, 304.
- FIFA, *Laws of the Game 2008/2009*, Çeviri: T.F.F: İsviçre.
- FINDIK M (2016). Takım sporu yapanlarla bireysel spor yapanların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. Mersin Üniversitesi.
- FİSKE J (1996). İletişim Çalışmalarına Giriş, çev. Süleyman İrvan, Pharmakon K., Ankara, 336.
- FORTHOMME B, CROİSLER JL, CİCARONE G, CRIELAARD M, CLOES M (2005). Factors Correlated With Volleyball Spike Velocity. *The American J. of Sports Med.* 33(10), 1513-1519.
- FOX EL, BOWER TW (1986). The Physiological Basis Of Physical Education And Athletic, Publishing Company, Philadelphia,.

- FRÖHNER B (1999). *Voleybol oyun kuramı ve alıştırmaları*. A, Cengiz (Çev.), Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- FIBA. Resmi Oyun Kuralları Türkiye Basketbol Federasyonu .2012 :3-80.
- GEÇTAN E (2012). Psikanaliz ve Sonrası, İstanbul, Metis Yayınları, 328.
- GÖKNAR Ö (2015). Öz Güven Kazanmak, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 232.
- GİFFORD C (2006). Futbol Ansiklopedisi, Tudem Yayınları, 36.
- GORDON T (2004). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. Aksay Emel (Çev). On yedinci basım. Sistem Yayıncılık, s.78. İstanbul.
- GÜLÜM R (2019). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin İletişim Becerileri İle Mesleki Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları Ve Spor Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÜLER D (2019). Yaratıcı Drama Yönteminin Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimi Öz Yeterlik İnançları Ve İletişim Becerileri Üzerine Etkisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Spor Eğitimi Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÜNER AG (2009). *Türk A Klasman Basketbol Hakemlerinin Vücut Kompozisyon Değerleri ve Reaksiyon Zamanlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- GÜRGEN H (1997). *Örgütlerde İletişim Kalitesi*. İstanbul: Der Yayınları, 13.
- GÜRSOY E (2007). Edirne’de Orta Öğretimdeki Sporcu Öğrencilerin Sportif Tercihlerini Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler. Gazi Üniversitesi.
- GÜVEN Ö (1992). Türklerde Spor Kültürü. Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 41-43.
- HARTSOUGH L (2017). Male and Female Athletes’ Perceptions of their Coaches’ Communication. *A thesis* in Youngstown State University, 3(1), 47-51.
- HAUGEN T, SEİLER S (2015). Physical and Physiological Testing of soccer players. Why, What and How Should we measure? Sports Science. Vol 19, 10-26. Ekt ezgi Öztürk.
- HİNNANT JB, O’BRİEN M (2007). Cognitive and emotional control and perspective taking and their relation stoempathy in 5 year old children. The Journal of GGenetic Psychology, 168 (3), 301-322.
- HİSLİ SAHİN N, GÜLER M, BASİM HN (2009). The relationship between cognitive intelligence, emotional intelligence, coping and stress symptoms in the context of type A personality pattern. Turk Psikiyatri Derg 2009;20:243-54.
- HOLLOWAY JB, BAECHLE TR (1990). Strength Training for Female Athletes. *Sports Medicine*, 9(4), 216-228.
- HOŞGÖR GD (2014). *İletişim ve Sağlık İletişimi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)i Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

- İACONO AD, ELİAKİM A, MECKEL Y (2015). Improving fitness of elite handball players:small-sided games vs. high-intensity intermittent training. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 29(3): 835–843.
- İNAL AN (1998).Futbolda Eğitim ve Öğretim, Nobel Yayınevi, Konya, 280.
- İNKAYA E (2018). Yüzme antrenörlerinin İletişim Becerilerinin, Yüzücülerin Performans Kaygısına Etkisi,Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi, Yüksek Lisans Tezi.
- JOWETT S (2012). Cockerill I. Incompatibility in the Coach–Athlete Relationship. In: Cockerill I, Ed. *Solutions in Sport Psychology. Thompson Learning*, London, s.46.
- KABADAYI Ş (2010). Hentbol Antrenörlerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- KARANCI N, DİRİK G, YORULMAZ O (2007). Eysenck kişilik Anketi–Gözden geçirilmiş kısaltılmış formunun (EKA-GGK) Türkiye’de geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 1-8.
- KARATAŞ İ (2015). “Adolesan Bireylerin İletişim Becerilerinin İncelenmesi.” Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARGÜN M, ALBAY F, CENİKLİ A, GÜLLÜ M (2012). Türk Futbol Hakemlerinin İş Doyumu Ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi *Journal of Sports and Performance Researches*.
- KAĞITÇIBAŞI Ç (2008). Günümüzde İnsan ve İnsanlar, Evrim Yayınları, İstanbul,, 476.
- KARACA M (2016). “Sosyolojik Perspektiften İletişim”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (57), 626-648.
- KARACAM A, ADIGUZEL NS (2019). Examining the relationship between referee performance and self-efficacy. *European Journal of Educational Research*, 8(1), 377-382.doi: 10.12973/eu-er.8.1.377.
- KARAÇAM A, PULUR A (2018). Basketbol Ve Futbol Hakemlerinin Mesleki Haz Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4).
- KARADAYI E, YILDIZ D (1976). Hakem Sizsiniz, Güneş Yayınları, İstanbul, s.27-28.
- KARAYOL M (2013). Takım Sporları ve Doğa Sporları Yapan Erkek Sporcuların Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi. Malatya İnönü Üniversitesi.
- KARGÜN M, ALBAY F, CENİKLİ A, GÜLLÜ M (2012). Türk Futbol Hakemlerinin İş Doyumu Ve MeslekiTükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi *Journal of Sports and Performance Researches*.
- KAYA A (2012). İletişime Giriş: Temel Kavramlar ve Süreçler. (4. Baskı). (Ed. Alim Kaya), Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim. Ankara: Pegem-A.
- KAYA C (2017). *Sosyal Latin Dansçılarında Öz Güven Ve Yaşam Yönelimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Antrenör Eğitimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- KAYA U (2019). Etkili İletişim ve Empatik Beceri eğitiminin Ön Ergenlerin İletişim ve Empatik Becerilerine Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAYIŞOĞLU B (2008). *Faial Futbol Klasman Hakemlerinin Eğitim Süreçlerinin İncelenmesi ve Beklenti Düzeyleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KIZILET A, KIZILET T, ERDEMİR İ, ACET M (2010). Farklı Düzeydeki Türk Futbol Hakemlerinin Antropometrik Özelliklerinin Belirlenmesi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 12:2:80-84.
- KOÇ H (2004). Profesyonel Futbolcularda Durumluk Kaygı Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- KORKUT F (1996). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt:2(7), 18–23
- KORKUT F (2004). Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Anı Yayıncılık, Ankara, s.38.
- KORKUT F (2005). Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. İstanbul, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 28: [2005] 143-149.
- KOVACSİK R, SOÓS I, DE LA VEGA R, RUÍZ BARQUÍN R, SZABO A (2018). Passion and exercise addiction: Healthier profiles in team than in individual sports. *Int J Sport Exerc Psychol* [Internet], 1–11.
- KUEH S, BAGUL AH (2013). The Effects of Nonverbal Communication of Hotel. *IRACSTInternational Journal of Research in Management & Technology*, 3(4), 126-135.
- KURTULDU PS (2007). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öz Güven Düzeyleri İle Liderlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 107.
- KUZGUN Y, SEVİM AS (2004). “Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- LANFRANCHİ P, EISENBERG C, MASON T, WAHL A (2004). 100 Years of Football. The Fifa Centennial Book. Weidenfeld & Nicholson, London..
- LAUSTER P (2003). Öz Güven Öğrenilebilir, 1, Lütfi Yarbaş (çev.), İzmir, İlya Yayınevi, 185.
- LUSSİER RN, KIMBALL DC (2009). Applied Sport Management Skills. Second Edition, Human Kinetics, USA, 314-315.
- LİNDENFIELD G (1997). Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirme, 2, Ankara Hyb Yayıncılık, 264.
- MAĞDEN D, AKSOY A (1993). Anne ve Babaların Çocuklarına Karşı Tutumlarını Etkileyen Etmenler, Eğitim ve Bilim, Ankara.
- MAYER JD, SALOVEY P, CARUSO DR (2004). Emotional intelligence: Theory, findings, and implications. *Psychological Inquiry*, 15(3), 197–215.
- MEREY B (2010). Yetişkinlerde Öz Güven Duygusu ile Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması ve Kültürlerarası Bir Yaklaşım. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, İstanbul, 184.

- MEYER BB, FLETCHER TB (2007). Emotional Intelligence: A theoretical overview and implications for research and professional practice in sport psychology. *Journal of Applied Sport Psychology* 19, 1-15.
- MCKAY M, FANNİNG P, ÖZ GÜVEN İ (2016). Çev: F. Gaye Atay, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 366.
- MCQUAİL D, WİNDAHL S (2005). Kitle İletişim Modelleri, 1. Baskı, İmge Kitabevi, 270.
- MCQUAİL D, WİNDAHL S (1997). Kitle İletişim Modelleri, 1. Baskı, İmge Kitabevi, 270.
- MISIRLI İ (2010). Genel İletişim-İlkeler, Yöntemler, Teknikler, Detay Yayıncılık, Ankara, 288.
- MOEN F, KVALSUND R (2013). Subjective beliefs among sport coaches about communication during coach-athlete conversations. *Athletic Insight, Nova Science Publishers, Inc*, 5(3).
- MURATLI S, ÖNER K (1985) *Hentbol'da Savunma*. Oto Basımevi s. 1, İstanbul.
- NAVARRO J, KARLİNS M (2016). Beden Dili, Çev: T. Taftaf, Alfa Yayınları, İstanbul, 218.
- OSKAY Ü (1993). XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım, Der Yayıncılık, İstanbul.
- OSKAY Ü (1999). İletişimin ABC'si. 2.Baskı. İstanbul: Der Yayınları.
- ORAL MA (1954). Türkiye Futbol Tarihi, TFF yayınları, 1.BBaskım, İstanbul, s: 18-26.
- Orta, L. (2000). Dünya'da ve Türkiye'de Futbol hakemliğinin Başlangıcı ve Gelişim Semineri. On sekiz Mart Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Çanakkale.
- ORTA L (2002). Dünyada ve Türkiye'de Futbol Hakemliğinin Başlangıcı ve Gelişimi, *Spor Araştırmaları Dergisi*, s: 6, 79-89.
- ÖĞRETİCİ H, KARCILILAR A (2005). Dünya'da futbol Morpa Spor Ansiklopedisi. 2. Basım, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 89-92.
- ÖZBAY N (2012). Amatör spor kulüplerinde görev yapan antrenörlerin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. (Manisa ili örneği). Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa. S.71.
- ÖZBEY Ç (2011). İletişim Yetersizliği Olan Bireylere İletişim Becerilerini Kazandırmada “Resim Değiş-Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi” İle Yapılan Öğretimin Etkinliği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- ÖZDAYI N, UĞURLU FM (2015). Futbol Hakemlerinin Duygusal Zekâ ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi Cilt 1*, Sayı 1, 31-39.
- ÖZDENK S (2018). Sporda duygusal zeka ve liderlik, Gazi kitabevi.
- ÖZ N (2018). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin Liderlik Davranışlarına Olan Etkisinin İncelenmesi” Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- ÖZDAMAR K (2003). *Modern bilimsel araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- ÖZDAYI N, UĞURLU MF (2011). Futbol Hakemlerinin Duygusal Zeka Ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZDAYI N (2016). Elit Sporcularda İletişim Becerileri İle Duygusal Zekânın Yılmazlık Üzerindeki Etkisi Ve Problem Çözme Becerisinin Aracılık Rolü, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- ÖZDEMİR N (2014). Kadın Voleybol Ve Futbolcularda İletişim Becerileri Ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZER K (2006). *İletişimsizlik Becerisi*. Altıncı basım. Sistem yayıncılık, İstanbul, s.23.
- ÖZTÜRK ÖT, SOYTÜRK M, ADA END, ÇAMLIYER H (2011). Üniversite Takımlarında Sporcu Olan Öğrencilerle Spor Yapmayan Öğrencilerin İletişim Becerisi Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 22(2), 43-53.
- PANCA Z (2015). 12-14 Yaş Grubu Bayan Hentbolculara Uygulanan Sekiz Haftalık Pliometrik Antrenmanların Anaerobik Güç Denge ve Sprint Performansı Üzerine Etkisi. Sağlık Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- PEHLİVAN KB (2005). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları Üzerine Bir Çalışma. *TED Üniversite Dergisi*.
- PEPE H, FİLİZ K, PEPE K., CAN S (1999). Futbol Hakemlerinin Hakemlik Geçmişleri ve Sporculuk Geçmişlerinin Tutarlı Karar Vermedeki Etkisinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi BESYO, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.
- PİKO BF, KERESZTES N (2006). Physical activity, psychosocial health, and life goals among youth. *J Community Health*, 31(2):136-45.
- POLAT A (2011). Türkiye’de Görev Yapan Güreş Hakemlerinin Klasmana Göre Kaygı Durumlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- RADNEDGE K. (1994). The Ultimate Encyclopedia Of Soccer. London, s:213-218.
- REINBOTH M, DUDA JL, NTOUMANİS N (2004). Dimensions of coaching behavior, need satisfaction, and the psychological and physical welfare of young athletes. *Motivation and Emotion*, 28(3), 297-313.
- SARIDERE Ç (2018). Voleybol Hakemlerinin Öz yeterlik Düzeyleri Ve Karar Verme Becerilerinin İncelenmesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Antrenörlük Eğitimi Ana Bilim Dalı, Hareket Ve Antrenman Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- SATMAN C (2017). Futbolda Hakim Olma Sanatı, Spor Yayınevi ve Kitapevi, Ankara, 131.
- SEVİM Y (1997). Basketbol Teknik Taktik Antrenman, Tutibay Yayınları.
- SEVİM Y (2002). Basketbol Teknik-Taktik-Antrenman, Ankara: Nobel Yayınevi.
- SEVİM Y (2006). Hentbol Teknik – Taktik. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

- SİEGEL C.M, GREGORA AW (1985). "Communication Skills Of Elderly Adults". J.Communic. Disord, 18.
- SİMMONS P (2011). Competent, Dependable and Respectful: Football Refereeing as a Model for Communicating Fairness. Journal: Ethical Space. *The International Journal of Communication Ethics*. 3(4), 33-42.
- SİMS, RONALD R (2002). Managing Organizational Behavior. Quorum Boks. USA: Westport.
- SİVRİKAYA K (2019). The Effects of Recreative Activities on Adjustment Levels of Young People. Asian Journal of Education and Training, 5(1): 25-30.
- SÖYLEMEZ ÖF (2019). *Türkiye' Deki Hokey Hakemlerinin İletişim Beceri Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Ağrı.
- STANTO N, JEFFREY M, KATHRYN S (2003). "Information Technology, Privacy, and Power Within Organizations: a View From Boundary Theory and Social Exchange Perspectives". Surveillance and Society. V:1(2), ss.152-190.
- STEMMLER T (2000). Futbolun Kısa Tarihi, Ankara, Dost Kitabevi, 119.
- SUN E (2015). *Sporun Lise Öğrencilerinin Öz Güven Düzeylerine Etkisi*.Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş.
- SUNAY H (1992). Ankara Bölgesi Futbol Hakemlerinin Hakemliğe Yönelmelerine Etki Eden Motivasyonel Etkenler Üzerine Bir Araştırma, H.Ü. Futbol Bilim ve Teknoloji Derg., 2(2):18-23.
- SUNAY H, CENGİZ R, YAŞAR OM (2017). Investigation of the Communication Skills Levels of Football Trainers According to University Football Team Sports' Perceptions. *IOSR Journal of Sports and Physical Education*, 4(1), 49-53.
- SUNGUR E (2001). "Türk Futbol Hakemlerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarının İncelenmesi" (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Bölümü, Sakarya.
- SÜLÜN Ö (2013). Futbol Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 98.
- SÜMER K (2019). Antrenör İletişim Becerileri İle Sporcuların Sürekli Optimal Performans Duygu Durumları Arasındaki İlişkinin Sporcu Algılarına Göre İncelenmesi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sporda Psiko Sosyal Alanlar Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- ŞAHAN H (2007). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü. Selçuk Üniversitesi.
- ŞAHİN H M (2006). Beden Eğitimi ve Spor Sözlüğü, Morpa Yayınları, İstanbul.
- ŞAHİN N (2012). Elit Düzeyde Takım Sporü Bireysel Spor Yapan İki Grubun İletişim Becerilerinin Karşılaştırılması. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10(1), 13-16.
- ŞAHİN MK (2015).Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Güvenleri ve Meslek Tutumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar,128.

- ŞAHİN E (2016). Sporcu ve Sporcu Olmayan Bedensel Engelli Bireylerin Öz Güven ve Sosyal İstenirlik Durumlarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Düzce, 2016, 86.
- ŞEN S (2006). Sınıf içi İletişimde Beden Dili (Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Beden Dilin Kullanma Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ŞENBAKAR K (2015). Elit Boksörlerde İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ŞİMŞEK M (1999). Futbolun Prensleri, Nadir Yayınevi, İstanbul, 58.
- ŞİMŞEK MY (2019). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Dinleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları Ve Spor Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ŞENTÜRK İ (2016). Elit Hentbolcularda Sürat, Çeviklik ve Kuvvet Parametrelerinin Pozisyonlara Göre İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. S. Bereket Yücel). İstanbul.
- TAŞKIN Ü (2012). *İletişim Becerisinin Çatışma Eğilimi ve Algılanan Ana Baba Tutumları İle İlişkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Kırşehir.
- TAŞKIRAN DEMİRDİZEN A (2012). Elit Bayan Hentbolcuların Fiziksel ve Fizyolojik Uygunluklarının Atış Hızı ve İsabeti ile İlişkilendirilmesi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı. Doktora Tezi (Danışman: Dr. Öğretim Üyesi T. Özgür). Kocaeli.
- TAŞUCU E (2002) Türk Erkek Hentbol Milli Takımının Somatotip Profiline Belirlenmesi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.1-23, 72, Ankara.
- TEKELİ Ö (2018). Elit Düzey Kadın Ve Erkek Voleybolcular İle Basketbolcuların İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- TEPEKÖYLÜ ÖZTÜRK Ö, SOYTÜRK M, DAŞDAN ADA EN, ÇAMLIYER H (2011). Üniversite Takımlarında Sporcu olan Öğrencilerle Spor Yapmayan Öğrencilerin İletişim Becerisi Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 22(2): s43-53.
- TEPEKÖYLÜ ÖZTÜRK Ö, SOYTÜRK M (2019). “Sporcu Algılarına Göre Antrenör İletişim Becerileri”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2019; 8(1): 576-583.
- THELWELL R, LANE AM, WESTON NJV, GREENLEES IA (2008). Examining relationships between emotional intelligence and coaching efficacy. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6, 224-235.
- tbtf.org.tr/talimatlar, Erişim tarihi: 15 Kasım 2019
- tbtf.org.tr/talimatlar, Erişim tarihi: 09 Aralık.2019.
- tbtf.org.tr/talimatlar, Erişim tarihi: 15 Aralık 2019.
- tff.org/default. Erişim tarihi: 30.Kasım.2019.

- TEK İ (2008). *Okul Yöneticilerinin İletişim Becerisi İle Çatışmayı Yönetme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TEKELİ Ö (2018). 'Elit Düzey Kadın Ve Erkek Voleybolcular İle Basketbolcuların İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- TEPEKÖYLÜ ÖZTÜRK Ö, SOYTÜRK, M (2015). Beden Eğitimi, Müzik ve Resim/Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(3): 39-50.
- TETİK H (2009). "Din Hizmetlerinde İletişim Becerileri ve Empati", *EKEV Akademi Dergisi*, 13 (41), 159-182.
- Thf.org.tr/hakem talimatları/ Erişim: 28.12.2019.
- TOKİKAN B, BİLEN S (2011). Yaratıcı Dans Etkinliklerinin Motivasyon, Öz Güven, Öz Yeterlilik Ve Dans Performansı Üzerindeki Etkileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 363-374, 2011.
- TOZLUYURT E (2007). Bir üretim işletmesinde iletişim yetkinliğinin değerlendirilmesi http://www.isguc.org/iletisim_yetkinligi.php.
- TUBBS S, SYLVIA M (1991). Human Communication: An Interpersonal Perspective. Newyork: McGraw.
- TURAN MB (2018). Elit Futbolculara Uygulanan Empatik Eğilim Çatışma Çözme Problem Çözme Ve iletişim Becerileri Eğitim Programının Müsabaka Performansları Üzerine Etkisinin İncelenmesi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- TUTAR H, YILMAZ MK (2010). Genel İletişim Kavramlar ve Modeller, Seçkin Yayınları, Ankara,240.
- TUTAR H, YILMAZ MK (2012). İletişim, 9. Baskı, Seçkin Yayın, Ankara, 352.
- TUTUK A, AL D, DOĞAN S (2002). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 6 (2), 36-41.
- TVF. (2019). Resmi Voleybol Oyun Kuralları; 36-38.
- Tvf.org.tr/tarihce/ (Erişim tarihi: 17.12.2019).
- TÜRKEL Ç (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi İle Sosyal Uyum ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye Hentbol Federasyonu (2018). Tarihçe. Erişim tarihi, 26 Aralık 2019. Erişim adresi, <http://www.thf.org.tr/thf/hakkında/tarihce/1>.
- TUERO C, TABERNERO B, MARQUEZ S, GUÍLLEN F (2002). Análisis de los factores que influyen en la práctica del arbitraje [Analysis of the factors affecting the practice of refereeing]. SCAPE, 1(1), 7-16.
- Türkiye Voleybol Federasyonu. (2016). *Hakemlik Rehberi ve Talimatları 2017-2020*. Ankara: Türkiye Voleybol Federasyonu Yayınları.

- UĞUR OA (2017). Beden Eğitimi Öğretmenlerin Liderlik Davranışlarının İletişim Becerileri İle İlişkisinin İncelenmesi (Ankara İli Örneği). 2017, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- UĞURLU CT (2013). “Öğretmenlerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Davranışlarının Çocuk Sevmeye Düzeyleri Üzerine Etkisi”, *Pegem Eğitim Ve Öğretim Dergisi*, 3 (2), 51-61.
- ULUKAN H (2012). İletişim Becerilerinin Takım ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 104.
- ULUKAN H, KARTAL A, ZENGİN S, ABANOZ EI, PARLAK N (2017).Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin iletişim düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*.
- ULAŞ A (2019). Farklı Klasmanlarda Görev Yapan Futbol Hakemlerinin İletişim Becerileri Ve Öz Güven Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Aydın İli Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Aydın Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- URARTU Ü (1984) Hentbol; Teknik, Taktik, Kondisyon, İnkılap Yayınevi s.5-6 İstanbul.
- ÜNSAL A (2005). Tribün Cemaatinin Öfkesi. Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet. İletişim Yayınları. İstanbul.
- UĞURLU FM (2012) Üniversite Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi İle Sosyal Uyum Ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ULUKAN H (2012). İletişim Becerilerinin Takım ve Bireysel Sporculara Olan Etkisi’’ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- URARTU M (2006). *Basketbol Teknik-Taktik-Antrenman*. (1. Baskı). Ankara: İnkılap Yayınları.
- UZUNKARA MM (2007). Ankara Bölgesi Basketbol Hakemlerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarının İncelenmesi ve Hakemliği Seçme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- UZUN B (2004). Türkiye Futbol Federasyonu.Futbol Dergisi, İstanbul,s:11-29.
- ÜNSAL A (2005). *Tribün Cemaatinin Öfkesi, Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet* İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÜNSAL GH (2019). Spor Yapan Ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Öz Güven, Öz-Yeterlik Ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- VAUTROT M (1993). *For the Good of the Game*, California, USA.
- VEALEY RS (2009). Sport Psychology. Handbook Of Sports Medicine And Science, Confidence İn Sport. (Edit: Brewer BW), International Olympic Committee, Department Of Kinesiology And Health, Miami University, Oxford, Oh, Usa, Isbn: 978-1-405-17363-6, P. 43, 44.
- WEINBERG R, BUTT J, KNIGHT B, BURKE KL, JACKSON A (2003). The Relationship Between the Use and Effectiveness of Imagery: An Exploratory Investigation. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(1), 26-40. DOI: 10.1080/10413200305398.
- YAĞAN K (2019). Fitness Merkezine Giden Bireylerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı, Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

YALÇIN İ (2018). Profesyonel Futbolcularda Zihinde Canlandırma İle Öz Güven Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Yayımlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, Sakarya.

YANIK M (2015). Spor türü ve diğer bazı değişkenlerin beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine etkisi. *International Journal of Human Sciences*.

YARDIMCI O (1996). *Futbol Kültürü ve Eğitimi*, Tokat, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Matbaası,23.

YARIMKAYA E (2013). 12-14 Yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Öz Güven Düzeylerinin Voleybolda Servis Atma Becerisi Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

YAZICIOĞLU Y, ERDOĞAN S (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

YEREBATAN Z (2019). Basketbol Klasman Hakemlerinin Karar Verme Stilleri Ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

YETİM A, CENGİZ R (2010). İletişim ve Spor, Ankara, Berikan Yayınevi,192.

YILDIRIM F (2013). *Sportif Sürekli Kendine Güven Alt Ölçeğinin Uyarlanması ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerde Sportif Sürekli Kendine Güvenin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Mersin.

YILDIRIM F (2015). Fen Lisesi ve Spor Lisesi Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, 143.

YILDIRIM M (2018). Üniversitelerde Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi. Spor Bilimlerinde Güncel Akademik Çalışmalar, 2018; 1-10.

YILMAZ İ, ÇİMEN Z (2008). Beden Eğitimi öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.

YILMAZ SS (2012). Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddetin İlköğretim 6. 7. Ve 8. Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin İletişim Becerileri Ve Öz Güven Düzeylerine Etkisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

YÜKSEL AH (2008). İletişimin tanımı ve temel bileşenleri. Etkili İletişim s.1-43).Ankara:Pagem Akademi.

YÜKSEL ŞF (2018). Kişilerarası İletişim ve Etkili İletişim. *Pegem Akademi Yayıncılık*, Ankara, 12: s.41-45.

ZILLIOĞLU M (2003). *İletişim Nedir?* İkinci basım. Cem yayınevi, İstanbul, s.47.

EKLER

Kişisel Bilgi Formu

Değerli Hakem Arkadaşlarım;

Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Bölümünde Doktora yapmaktayım. Tez konusu olarak **“Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin Ve Öz Güven Düzeylerinin Değerlendirilmesi”** konulu bir araştırma yürütmekteyim. Bilimsel amaçlı bu çalışmaya, sizin görüş ve önerileriniz rehberlik edecektir. Vereceğiniz cevaplar başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Katkılarınız için çok teşekkür ederim.

1. Cinsiyet ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız ☐ 18-21 ☐ 22-25 ☐ 26-29 ☐ 30-33 ☐ 34 ve üstü
3. Medeni Durum ☐ Evli ☐ Bekar
4. Eğitim Durumunuz ☐ Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans-Doktora
5. Aylık Geliriniz (TL) ☐ 1500 ve altı ☐ 1501-3000 ☐ 3001-4500 ☐ 4501-6000
☐ 6001 ve üzeri
6. Yabancı Dil Bilginiz ☐ Evet ☐ Hayır
7. Hakemlik Yılıınız ☐ 1-3 ☐ 4-6 ☐ 7-9 ☐ 10-12 ☐ 13 ve üzeri
8. Klasman Durumunuz ☐ İl ☐ Bölgesel ☐ C Klasman ☐ B Klasman
☐ A Klasman ☐ Bunların Dışında (belirtiniz).....
9. Hakemlik Öncesi Sporcu Olma Durumunuz ☐ Evet ☐ Hayır
10. Mesleğin ☐ Öğrenci ☐ Kamu Personeli ☐ Serbest Meslek ☐ Çalışmıyor
11. Hakemlik Yaptığınız Şehir (Belirtiniz):
12. Hakemlik Branşınız (Belirtiniz):

İletişim Becerileri Ölçeği

İLETİŞİM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ-YETİŞKİN FORMU (İBÖ-YF) Bayram KAYA	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. İnsanları oldukları gibi kabul ederim.	①	②	③	④	⑤
2.	①	②	③	④	⑤
3.	①	②	③	④	⑤
4.	①	②	③	④	⑤
5.	①	②	③	④	⑤
6.	①	②	③	④	⑤
7. İnsanlara yakın ilgi duyarım.	①	②	③	④	⑤
8.	①	②	③	④	⑤
9.	①	②	③	④	⑤
10.	①	②	③	④	⑤
11.	①	②	③	④	⑤
12.	①	②	③	④	⑤
13.	①	②	③	④	⑤
14.	①	②	③	④	⑤
15. Başkaları konuşurken yanıt vermeden önce onların sözlerini bitirmelerini beklerim.	①	②	③	④	⑤
16.	①	②	③	④	⑤
17.	①	②	③	④	⑤
18.	①	②	③	④	⑤
19.	①	②	③	④	⑤
20. Düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim.	①	②	③	④	⑤
21.	①	②	③	④	⑤
22.	①	②	③	④	⑤
23.	①	②	③	④	⑤
24.	①	②	③	④	⑤
25. Eğer karşımdakinin işine yarayacaksa yaşadığım benzer deneyimleri onunla paylaşıyorum.	①	②	③	④	⑤

Öz Güven Ölçeği

Çok kıymetli hakem arkadaşlarım, Bu ölçek öz güveniniz ile ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Lütfen aşağıda sunulan ifadeleri “Genelde” nasıl davrandığınızı düşünerek cevaplayınız. Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Verdiğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak, kişi ya da kurumlarla paylaşılmayacaktır. Katılımınız, bu alanda yapılacak doktora tezine katkı sağlayacaktır. Araştırma ile ilgili sorularınız olursa, araştırma sırası veya sonrasında cep telefonu ya da e-posta aracılığıyla bana sorabilirsiniz. Değerli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Bayram KAYA		HİÇBİR ZAMAN	NADİREN	SIK SIK	GENELLİKLE	HER ZAMAN
1	Kendimi başarılı bir insan olarak görürüm.					
2	Başkalarının yanında heyecanımı kontrol edebilirim.					
3	Seçimlerimde başkalarına bağımlı değilimdir.					
4	Yaşamdaki zorluklarla baş edebilirim.					
5	Benim için aşılamayacak sorun yoktur.					
6	Başkalarının görüşlerine saygı gösteririm.					
7	Problemlerimin üstesinden gelebileceğime inanırım.					
8	Sosyal etkinliklere katılmaktan çekinmem.					
9	Verdiğim kararların arkasında dururum.					
10	Kendi kendime yetebileceğime inanırım.					
11	Aktif birisi olduğumu düşünürüm.					
12	Öz-eleştiri yapabilirim.					
13	Anlamadığım konularda başkalarına soru sorabilirim.					
14	Yeni girdiğim ortamlara uyum sağlarım.					
15	Kendimle barışık bir insanım.					
16	Gerektiğinde sonuna kadar hakkımı savunurum.					
17	İstediğim şeyleri elde etmek için mücadele edebilirim.					
18	Kendimi rahat bir şekilde ifade edebilirim.					
19	Kendimi ve başkalarını olduğu gibi kabul ederim.					
20	Çevremde yeteri kadar güvенеbileceğim insan vardır.					
21	Sorumluluk almaktan çekinmem.					
22	Diğer insanların eleştirilerini anlayışla karşılayabilirim.					
23	Sıkıntılı anlarımda bile olumlu düşünmeye çalışırım.					
24	Ön plana çıkmaktan korkmam.					
25	Başarısız olduğumda hemen pes etmem.					
26	Başka insanlarla kolaylıkla iletişim kurabilirim.					
27	Değerli birisi olduğuma inanırım.					
28	Kolay arkadaş edinebilirim.					
29	Düşüncelerimi ifade ederken başkalarından çekinmem.					
30	Kolay karar verebilirim.					
31	Sosyal bir insan olduğuma inanırım.					
32	Kendimi severim.					
33	Başka insanların övgülerini hak ettiğime inanırım.					

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÖNETİM KURULU KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı Sayısı: 04

Karar Sayısı: 144

Toplantı Tarihi: 27.01.2020

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 26.12.2019 tarih ve 2043 sayılı yazısı görüşüldü.

Spor Bilimleri Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi Bayram KAYA'nın tez projesinin "Takım Sporları Hakemleri ve Jüri Üyeleri'nin Becerilerinin ve Özgüven Düzeylerinin Değerlendirilmesi" olarak kabulüne oybirliğiyle karar verildi.

I

ASLI GIBİDİR
Dilek BADEM
Enstitü Sekreteri



T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu Başkanlığı

04 Ağustos 2020

Sayı : 56786525-050.04.04 / 56661
Konu : Etik Kurul Kararı Hakkında

Sayın Bayram KAYA
Sağlık Bilimleri Enstitüsü

İlgi: 29/06/2020 tarihli başvurunuz.

"Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin ve Özgüven Düzeylerinin Değerlendirilmesi" başlıklı tezi ile ilgili olarak Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun 24/07/2020 tarihli toplantısında alınan 14/193 sayılı kararın bir örneği ilişikte gönderilmektedir.
Bilgilerinizi saygılarımla rica ederim.

Prof.Dr.Sibel SÜZEN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER:
Karar Örneği (1 sayfa)

Ayrıntılı Bilgi İçin

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi :24/07/2020
Toplantı Sayısı :14
Karar Sayısı :193

193-Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Spor Bilimleri Beden Eğitimi Öğretmenliği doktora öğrencisi **Bayram Kaya**'nın "Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin ve Özgüven Düzeylerinin Değerlendirilmesi" başlıklı tezi ile ilgili 29/06/2020 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

Yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda, **Bayram Kaya**'nın "Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin ve Özgüven Düzeylerinin Değerlendirilmesi" başlıklı tezi ile ilgili COVID-19 salgını nedeniyle; çalışma takviminiz de dahil araştırmanızda oluşabilecek tüm değişikliklerin Etik Kurulumuza yazılı olarak bildirilmesi, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
24/07/2020

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

Ölçek İzni

Bayramkaya

19 Kasım Sal 14:34

Alıcı: korkut

Hocam merhaba, ben Bayram KAYA Ankara Üniv. Spor Bilimleri dr. öğrencisiyim iletişim becerileri ölçeğinizi izniniz doğrultusunda kullanmak istiyorum, teşekkür ederim, kolay gelsin.

Fidan KORKUT

21 Kasım Per 23:07

Alıcı: ben

Merhaba Bayram

İletişim konusuyla ilgilenmene sevindim. Bu konuda iki ölçeğim var. Birisi (Korkut 1996) tek boyutlu IBDO, diğeri (Korkut Owen ve Bugay 2014) çok boyutlu İBÖ. Araştırma problemini ve kimlerden veri toplamayı düşündüğünü bilmek isterim. Çünkü İBÖ'nün yetişkin formunun anahtarı farklı. Ona göre uygun versiyonu iletmek isterim.

Bu arada bu eposta adresimi nadir kullanıyorum. adresine yazmanızı önereceğim.

Kolaylıklar dilerim

FKO

Ölçek İzni

Bayram KAYA

Gelen Kutusu

bayram kaya

09:51

Alıcı: Ahmet

Hocam merhaba, Bayram KAYA Ankara Ünv. Doktora yapmaktayım, daha önce öz güvenlik ölçeğinizi kullanma izni için mail göndermiştim, "ölçeği kullanabilirsiniz" gibi ibare olmadığından etik kurul kabul etmiyor. Bu konuda yardımcı olabilirsiniz çok sevinirim, Çok teşekkür ederim hocam kolay gelsin. Doktora tez başlığı: "Hakemlerin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri"

Ahmet Akın

11:28

Alıcı: ben

Doktora tez başlığı: "Hakemlerin iletişim becerileri ve öz güven düzeyleri" öz güven ölçeğini kullanabilirsiniz

Prof. Dr. Ahmet Akın

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Fakültesi

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilimdalı

6 Tem 2020 Pzt 09:51 tarihinde bayram kaya şunu yazdı:

MHK TOPLANTI KARARLARI HAKKINDA/16.01.2020

Gelen Kutusu x

Beyhan Satiroğlu

Alıcı: ben

Merhaba,

Merkez Hakem Kurulu 05 Ocak 2020 tarih ve 16 no'lu toplantı karar gereğince anket talebiniz sonuçların MHK'ye rapor edilmesi kaydı ile kabul edilmiştir.

Bilgilerinize.

İyi çalışmalar.

Beyhan Satiroğlu

Hakem İşleri Uzman Yardımcısı

Türkiye Futbol Federasyonu Beybostanı Sok. No:2 Beylerbeyi / Üsküdar / İstanbul

Tel

Fax

GSM

E-mail

!



TÜRKİYE HENTBOL FEDERASYONU BAŞKANLIĞI



Sayı : 59436928-125.99[1002]-E.588501

09.06.2020

Konu : Diğer

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

İlgi: 23757613-302.01.08-E922 sayılı ve 22.01.2020 tarihli yazınız

İlgi yazıda belirtilen "Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin ve Özgüven Düzeylerinin Değerlendirilmesi" adlı tez projesine ilişkin çalışma kapsamında sunulan form ve ölçekleri kullanarak Hentbol Hakemleri ile çalışma yapması Federasyonumuzca uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

 e-imza

B. Mutlu KADIOĞLU
Genel Sekreter

09.06.2020 Uzman : Gülşay ÖZEN

Sayı : 2020-MHK-0146
Konu : Bayram Kaya Taz Çalışması İzni Hk.
Tarih : 14/08/2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürüğü

İlgili: 22.01.2020 tarih ve 23757613-302.01.08-E.922 sayılı yazınız

Üniversitemiz Spor Bilimleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi Bayram Kaya'nın "Takım Sporları Hakemlerinin İletişim Becerilerinin ve Özgüven Düzeylerinin Değerlendirilmesi" adlı tez projesine ilişkin çalışması Kurulumuzca uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arzıca ederim

Recep ANKARALI
Merkez Hakem Kurulu Başkanı



TÜRKİYE VOLEYBOL FEDERASYONU BAŞKANLIĞI



Sayı : 37689096-125.99-E.1099439

04.11.2020

Konu : Tez çalışması hk.

Sayın Bayram KAYA

İlgi : 04.11.2020 tarihli dilekçeniz.

Spor Bilimleri Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi olarak, "Takım Sporları Hakeklerinin İletişim Becerileri ve Özgüven Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmanız için uygulamayı planladığınız anket çalışması Federasyonumuzca uygun görülmüştür.

Yapılacak bu çalışma sonucunun bir rapor şeklinde hazırlanıp Federasyonumuza iletilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.



e-imzalıdır

Av. Nihal İŞÇİ
Genel Sekreter

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Bayram KAYA

İletişim Bilgileri:

Adres :

Telefon :

Mail :

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Sınıf Öğretmenliği	Gazi Üniversitesi	2002
Yüksek Lisans	Eğitim Programları	Ahi Evran Üniversitesi	2017
Doktora	Spor Bilimleri	Ankara Üniversitesi	2021

Görevleri :

2002-2005 Ortaköy Kümbet İlkokulu

2005-2009 Ortaköy Bozkır İlkokulu

2009- Çiçekdağı Fatih Sultan Mehmet İlkokulu

Bildirileri:

1- 2018 Türkiye İle Almanya Futbol Altyapılarının İncelenerek Karşılaştırılması (I.International Congress of Physical Education, Sport, Recreation and Dance,Sözel Bildiri, Nişantaşı Üniversitesi)

2- 2018 Türkiye İle İtalya, Fransa Ve İspanya ‘da Türk Spor Sistemlerinin Spor Kulübü Yapılanması Düzeyinde Karşılaştırılması (16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Sözel Bildiri)

3- 2018 Antrenörlerin Medya Okuryazarlığı Düzeylerinin İncelenmesi (16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Sözel Bildiri)

4- İlkokulda Beden Eğitimi Ve Oyun Dersinin Okul Başarısına, Fiziksel Ve Sosyal Davranışlarına Etkisinin Veli Görüşüne Göre İncelenmesi **(13--16 Kasım 2019 tarihleri arasındaki 17.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi)**

5- Antrenörlerin Benlik Saygı Düzeyi İle Öfke Kontrolleri (Ankara İli Örneği), **(13--16 Kasım 2019 tarihleri).**

6- Beden Eğitimi Ve Sınıf Öğretmenlerinin Medya Okur Yazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması, **(13--16 Kasım 2019 tarihleri arasındaki 17.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi).**

7- Türk Spor Yönetimindeki Mevcut Sorunlarla İlgili Antrenörlerin Görüşleri, **(02-05 Mayıs 2019 tarihleri arasında Muş Alparslan Üniversitesi tarafından organize edilen II.Avrasya Spor Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.**

8- Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerinin İncelenmesi (Ahi Evran Üniversitesi Örneği), **(02-05 Mayıs 2019 tarihleri arasında Muş Alparslan Üniversitesi tarafından organize edilen II.Avrasya Spor Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur).**

9- Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı, Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Akademik Erteleme Davranışlarının İncelenmesi, **(7-9 Kasım 2020 18.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi).**

10- Yaz Ve Kış Spor Okuluna Devam Eden Çocukların Futbol Ve Basketbol Branşını Seçmelerini Etkileyen Faktörler, **(7-9 Kasım 2020 18.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi).**

11- Kayseri Gençlik Ve Spor İl Müdürlüğünde Ve Kayseri Spor AŞ’de Görev Yapan Çeşitli Pozisyonlardaki Çalışanların Liderlik Ve Otorite Özellikleri, **13.Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresi, 6 Kasım- 8 Kasım 2020.**

Yayınları

1- **Kaya, B., Sunay, H.** (2018).Türkiye İle Almanya Futbol Altyapılarının İncelenerek Karşılaştırılması (spormetre aralık 2018 4.sayı).

2- **Sunay, H., KAYA, B.** (2018). Türkiye İle İtalya, Fransa Ve İspanya ‘da Türk Spor Sistemlerinin Spor Kulübü Yapılanması Düzeyinde Karşılaştırılması. (2019 Haziran, Spormetre 2. Sayı).

3- Sunay, H., Kaya, B., Cengiz, R. (2019). Antrenörlerin Örgütsel Sinizm Düzeyleri (Turkish Studies, *Volume 14 Issue 6, 2019*).

4- Kaya, B., Sunay, H. (2019).Türk Spor Yönetimindeki Mevcut Sorunlarla İlgili Antrenörlerin Görüşleri Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi Journal Of Sports And Performance Researches 2019;10(3):299-309

5- Kaya, B., Tuncel, S. (2019).Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Düzeylerinin İncelenmesi (Ahi Evran Üniversitesi Örneği) Spor Eğitim Dergisi, 2019, Cilt 3, Sayı 2.

6- Kaya, B., Sunay, H., (2020). İlkokulda Beden Eğitimi Ve Oyun Dersinin Okul Başarısına, Fiziksel Ve Sosyal Davranışlarına Etkisinin Veli Görüşüne Göre İncelenmesi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 13 Sayı: 70 Nisan 2020.

7- Sunay, H., KAYA, B. (2020). Antrenörlerin Medya Okuryazarlık Düzeyleri uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 13 Sayı: 73 Ekim 2020 & Volume: 13 Issue: 73 October 2020.

8- Sunay, H., Kaya, B. Apaydın, M.B., Bahadır, Z. (2020).Yaz Ve Kış Spor Okuluna Devam Eden Çocukların Futbol Ve Basketbol Branşını Seçmelerini Etkileyen Faktörler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 13 Sayı: 72 Ağustos 2020 & Volume: 13 Issue: 72 .

9- Sunay, H., KAYA, B. (2020). Beden Eğitimi Ve Sınıf Öğretmenlerinin Medya Okur Yazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal Of International Social Research Cilt: 13 Sayı: 71 Haziran 2020 & Volume: 13 Issue: 71 June 2020

10- Bal, E., Sunay, H., UYAR, Y., KAYA,B., Bianco, A. (2020). The Effect Of Regular Physical Activity On Women's Self-Confidence Levels: An Exploratory Research, Acta Medica Mediterranea, 2020, 36: 3507.

11-SUNAY H. , Erdal BAL, E., KAYA B. ,CENGİZ R. (2021). Self-Esteem Level And Anger Control In Trainers (An Example From Ankara). International Journal of Life Science and Pharma Research.2021,11.